

*До 70-ліття
від дня народження*

Henry

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Серія “Науковці університету”

**ОЛЕКСАНДР
ПЕТРОВИЧ
ЄРМАК**

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК**

Полтава
ПНПУ імені В. Г. Короленка
2014

УДК 94 (477) 016 : 929 (092) О.П. Єрмак
ББК 91.9 : 378
Є69

Упорядники:

Р. А. Сітарчук, доктор історичних наук, професор, перший проректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

В. В. Орехова, заступник директора бібліотеки з науково-методичної роботи;

І. М. Лесунова, заступник директора бібліотеки.

*За редакцією доктора філологічних наук,
професора **М. І. Степаненка***

Олександр Петрович Єрмак : біобібліографічний
Є69 покажчик / упоряд. Р. А. Сітарчук, В. В. Орехова, І. М. Лесунова ; за ред. М. І. Степаненка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 176 с. – (Серія “Науковці університету”).

У виданні представлено персональну бібліографію професора кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Олександра Петровича Єрмака. Біобібліографічний покажчик, укладений із нагоди 70-ліття від дня народження вченого, містить відомості про життя, педагогічну і творчу діяльність знаного на Полтавщині вченого-краєзнавця, автора наукових та навчальних видань.

У книзі зібрано вітальні слова колег і друзів ювіляра. Подано хронологічний та алфавітний покажчики друкованих праць і публікацій. Сподіваємося, що це видання стане в пригоді науково-педагогічним працівникам, фахівцям у галузі історії України та Полтавщини, студентам, аспірантам, учителям, бібліотечним працівникам, а також усім, кого цікавить постать О. П. Єрмака.

УДК 94 (477) 016 : 929 (092) О. П. Єрмак
ББК 91.9 : 378

*Рекомендувала до друку вчена рада Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 6, від 23. 01. 2014 р.)*

© Колектив упорядників, 2014
© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014

М. І. Степаненко,

*доктор філологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ЩЕДРО ВРОДИЛО НА ІСТОРИЧНІЙ НИВІ ОЛЕКСАНДРА ЄРМАКА

На Полтавщині добре відоме ім'я професора, кандидата історичних наук Олександра Петровича Єрмака, весь науково-педагогічний шлях якого тісно пов'язаний з історичним факультетом Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Вже студентом Олександр Петрович виявив неабиякі науково-дослідницькі здібності, а після закінчення з відзнакою навчального закладу залишився працювати асистентом кафедри історії СРСР та УРСР. Тоді ж і визначилася основна сфера наукових інтересів майбутнього вдумливого вченого – історичні процеси в Україні кінця 20-их років ХХ ст. з позицій соціальної динаміки. Плідним результатом невтомних пошуків стала захищена 1975 року дисертація в Дніпропетровському державному університеті.

До ювілею професор Єрмак прийшов із достойним доробком – кілька монографій, понад три сотні статей, опублікованих у фахових журналах і збірниках, сотні енциклопедичних довідок, уміщених у різних крайових та всеукраїнських виданнях. Коло його зацікавлень розширили проблеми історії України, історіографія, релігієзнавство, історія церкви. З кінця 90-их рр. ХХ ст. серед дослідницьких пріоритетів окреслюється краєзнавча тематика, присвячена вивченню минувшини Полтавщини та історії рідного вишу. Усвідомивши те, що регіональний вимір української історії недостатньо висвітлений, передусім через брак зібраного емпіричного матеріалу, Олександр Петрович активно долучився до видання колективних праць “Новітня історія Полтавщини”, “Історія Полтавського державного педагогічного університету”, підручника “Історія Полтавщини 1921–1939 рр.”.

Олександр Єрмак постійно бере активну участь у роботі наукових конференцій різних рівнів. Оприлюднені розвідки характеризують його як яскраву наукову особистість із власним дослідницьким стилем, позначеним глибоким аналізом, широкою ерудицією та аргументованістю думок. У численних розвідках, професійних і приватних розмовах із фахових проблем вражає заглибленість Олександра Петровича в історію й незрадлива любов до неї. Вони передаються вихованцям, які завжди з теплотою згадують свого наставника

Упродовж багатьох літ професор Єрмак успішно поєднував працю історика-дослідника та адміністратора, керівника створеної 1990 року кафедри історії України, а з 1996 року – кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії. Колеги належно оцінили його вміння забезпечувати сприятливий для результативної праці мікроклімат у колективі.

Сповнений далекосяжних планів, своє 70-ліття шановний Олександр Петрович зустрічає в розквіті творчих сил. Хай будуть здійсненними всі його задуми, нехай Господь дарує багатоліття.

СЛОВО
ПРО НАУКОВЦЯ
ПЕДАГОГА

Р. А. Сітарчук,
*доктор історичних наук, професор,
перший проректор,
завідувач кафедри історії України
ПНПУ імені В. Г. Короленка*

ШАНОВАНИЙ КОЛЕГА

Кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії України Олександр Петрович Єрмак – належить до тієї когорти працівників, про яких говорять: на них тримається колектив. Невибагливий до умов праці, не претензійний у ставленні до себе і водночас, глибокий внутрішньо, цільний як особистість, ґрунтовний і надійний викладач – таким є ювіляр.

Коло науково-педагогічних інтересів О. П. Єрмака досить широке й різноманітне, але передовсім – це дослідження в царині краєзнавства. Його праці відомі й поціновані на Полтавщині. Він постав з-поміж перших, хто долучився до написання історії нашого регіону.

Для нас, колег, особливо цінним і вагомим внеском ювіляра є його співучасть у творенні, а потім та написанні, історії Полтавського педагогічного університету, адже творити разом щось корисне й потрібне для спільної справи завжди цікаво і трепетно.

Олександр Петрович – творча й тонка натура, котра, як правило, прихована від оточуючих за показною похмурістю. Він є душею компанії, різнобарвність його талану й характеру проявляється у колі друзів, колег, особливо коли

є нагода зустрітися, так би мовити, в «неофіційній обстановці».

Колектив кафедри історії України. 2012 р.

Творчий запал, життєстверджуюча енергія, вміння «зарядити» працюю колектив із роками залишаються в ювіляра незмінними. Для нашої громади, студентства Олександр Петрович є взірцем, мудрим наставником, людиною, яка володіє великим інтелектуальним потенціалом. Хай щастить Вам, шановний колего, на нашій просвітянській ниві!

Б. В. Год,

*доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
ПНПУ імені В. Г. Короленка*

ЙОГО ПОКЛИКАННЯ – ПОШУК

Серед багатьох сучасних краєзнавців Полтавщини помітне місце належить Олександрові Петровичу Єрмакові, який є автором вагомих друкованих праць з історії України, історичного краєзнавства, історіографії та джерелознавства. Як викладач Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка з 44-річним науково-педагогічним стажем, він доклав і докладає багато зусиль до підготовки вчителів, здатних на професійному рівні займатися краєзнавчою роботою у школі, залучати молоде покоління нашої держави до дослідження історії рідного краю.

Олександр Єрмак народився 5 лютого 1944 року в місті Полтаві у сім'ї робітників. Після закінчення середньої школи три роки працював на виробництві, а в 1965 році вступив на історико-філологічний факультет Полтавського педагогічного інституту. Навчався лише на «відмінно», був ленінським стипендіатом і в 1969 році отримав диплом про закінчення інституту з відзнакою.

Ще на першому курсі Олександр Петрович активно включився у роботу студентського наукового товариства і першу свою друковану працю про події початку Великої Вітчизняної війни опублікував у 1966 році в «Тезах доповідей ХХ науково-підсумкової конференції студентів». У травні 1966 року він посів перше місце на I Республіканській науковій конференції студентів педагогічних інститутів у місті Луганську за роботу на тему «Боротьба з німецько-фашистським окупаційним режимом на Полтавщині в 1941–1943 роках».

Як здібний випускник історико-філологічного факультету, він був залишений у педагогічному інституті на посаді асистента кафедри історії СРСР і УРСР. Тоді ж вступив до заочної аспірантури Київського політехнічного інституту. Його науковий керівник – доктор історичних наук, професор М. В. Черненко – порадив вибрати темою кандидатської дисертації історію останнього періоду нової економічної політики в Україні. Відтоді соціально-економічна проблематика стала провідною в науковому доробку О. П. Єрмака.

Кандидатська дисертація, яку підготував О. П. Єрмак, була присвячена останньому періодові непу в Україні і мала назву «Здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів міста і села в Україні в 1927–1929 роках».

«Досліджував цю проблему, – згадував пізніше Олександр Петрович, – за радянських часів, і підійти до аналізу пізнього непу з інших методологічних позицій, аніж ті, які тоді панували в радянській історичній науці, не міг. Але мене цікавило, як відбувся перехід від непу до командно-адміністративної системи управління економікою, якими методами влада витісняла й переслідувала верстви населення, пов'язані з ринковими відносинами – промисловців, торговців (їх тоді називали непманами, а зараз – підприємцями). І я переконався, що поспішне усунення з економіки тих елементів, котрі приносили їй значну користь, особливо в плані розвитку кустарно-ремісничої промисловості, торгівлі, призвело до встановлення карткової системи постачання, до відсутності у вільному продажі продуктів харчування, з'явилися черги тощо.

Моїми дослідженнями в сфері економічної політики зацікавився доктор історичних наук Станіслав Владиславович Кульчицький. Він запропонував взяти участь у написанні колективної монографії «Очерки развития

соціально-класової структури УРСР. 1917–1937», яка створювалася у кінці 80-их років у Інституті історії АН УРСР. І тоді, аналізуючи матеріали переписів населення 1926 та 1939 років, які зберігалися в Центральному архіві народного господарства СРСР у Москві, я зрозумів масштаби голодомору 1932–1933 років в Україні та деяких інших регіонах Радянського Союзу, жертви якого обчислювались мільйонами людей».

Після успішного захисту кандидатської дисертації в 1975 році він працював старшим викладачем, а з 1976 року – доцентом кафедри історії СРСР і УРСР. У 1990 році О. П. Єрмак був обраний за конкурсом на посаду завідувача кафедри історії УРСР, яка через рік була реорганізована в кафедру спеціальних історичних дисциплін і географії. Під час перебування на цій посаді повною мірою виявилися його організаторські та педагогічні здібності, вміння працювати з викладачами й студентами. Останні десять років Олександр Петрович працює доцентом кафедри історії України та заступником декана історичного факультету з наукової роботи. На високому теоретичному рівні він читає лекційні курси з історіографії України, історичного краєзнавства, архівознавства і музеєзнавства, спецкурси – «Українська національна історіографія ХХ століття», «Видатні вітчизняні історики XVIII – початку ХХ століть».

Олександр Єрмак брав участь у підготовці кількох колективних праць, написаних краєзнавцями Полтавщини у 1980 – 1990 роках, серед них «Нариси історії Полтавської обласної партійної організації» (Харків: Прапор, 1981), «Историко-культурное наследие. Материалы к Своду памятников истории и культуры народов СРСР по Украинской ССР» (Київ: [Б.в.], 1987), «Полтавщина. Енциклопедичний довідник» (Київ: Українська Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1992), «Полтава. Історичний нарис» (Полтава: Полтавський літератор, 1999), «Полтавщина: влада на історичних паралелях» (Полтава :

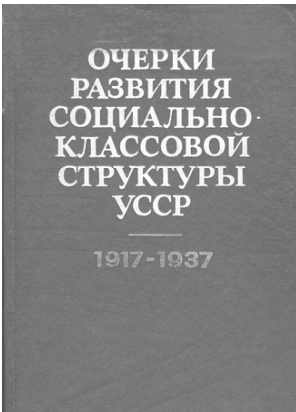
АСМІ, 2005), «Полтавщина. Історичний нарис» (Полтава: Дивосвіт, 2005). Він виступав із повідомленнями на I Республіканській (1980 рік) та I Всесоюзній (1987 рік) конференціях з історичного краєзнавства, на багатьох міжнародних і всеукраїнських конференціях з цієї ж проблематики.

З проголошенням незалежності України у науковій творчості доцента О. П. Єрмака відкрилася нова грань – дослідження голодоморів ХХ століття на Полтавщині. Ця тема

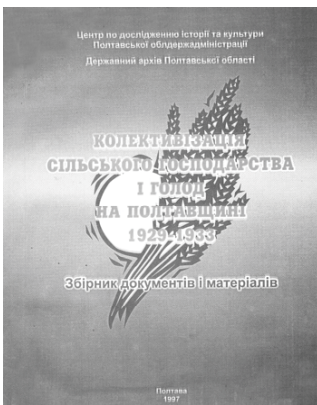
зацікавила науковця ще раніше. Так, у 1985 році Інститут історії АН УРСР розпочав підготовку колективної монографії «Очерки развития социально-классовой структуры УССР. 1917–1937» (вийшла з друку в 1987 році у видавництві «Наукова думка»), де О. Єрмаку доручили підготувати розділ про зміни в соціальній структурі українського села внаслідок колективізації сільського господарства. Виконати цю роботу було

можливо лише шляхом порівняльного аналізу матеріалів перепису населення 1926 і 1939 років. Досліднику з величезними труднощами вдалося отримати доступ до українських матеріалів перепису населення, які зберігалися у фондах Центрального архіву народного господарства СРСР. І з них йому стало цілком очевидним, що втрати українського селянства від Голодомору 1932–1933 років, про який довелося чути лише від людей старшого покоління, становили кілька мільйонів чоловік. Звичайно, в той час опублікувати ці, не бажані для влади, дані демографічної статистики було неможливо.

У 1992 році було створено Полтавське відділення Асоціації дослідників «Голод – 1933» (сьогодні це Асоціація дослідників голодоморів в Україні ХХ століття), головою якої обрали О. П. Єрмака. Вже через рік до 60-річчя Голоду

була проведена в Полтаві регіональна науково-практична конференція «Голодомор 1932 – 1933 років на Полтавщині». А в 1996 році Полтавське відділення Асоціації спільно з науковцями Центру з дослідження історії та культури Полтавської облдержадміністрації й співробітниками Державного архіву Полтавської області видано збірник документів і матеріалів «Голод 1946–1947 років на Полтавщині (до п'ятдесятиріччя трагедії)». З нагоди виходу цієї книги тодішній голова Асоціації дослідників голодоморів ХХ століття в Україні відомий дисидент Л. Г. Лук'яненко написав своїм полтавським колегам зворушливого листа такого змісту: «Щиро Вам вдячні за книгу «Голод 1946–1947 років на Полтавщині», титульний аркуш (ксерокопію) якої розсилаємо всім облдержадміністраціям для наслідування. Випуск цього видання свідчить, що навіть незважаючи на нинішні труднощі, при добрій волі й наполегливості на місцях можна віднайти можливості, аби залишити нашим нащадкам письмовий пам'ятник про трагічну сторінку історії України – третій за ліком Голодомор, організований більшовицьким імперським режимом».

У 1997 році в Полтаві була надрукована ще одна книга – «Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині. 1929–1933. Збірник документів і матеріалів». Вона відкривається ґрунтовною статтею О. П. Єрмака «Ціна «великого перелому», де з'ясовуються тяжкі наслідки Голодомору на основі демографічних переписів 1926 і 1939 років. Зокрема, мова йде про те, що за 12 років, які минули між цими переписами, кількість жителів Полтавщини скоротилася на 414,2 тис. чоловік, або на 15,7

відсотка, а беручи до уваги приріст населення за цей час, демографічні втрати населення становили близько мільйона чоловік.

На початок 2000-их років у наукових дослідженнях О. П. Єрмака з'явився ще один напрям – вивчення історії Полтавської дитячої трудової колонії імені М. Горького. Ця тема також не є випадковою для дослідника. Справа полягає в тому, що він закінчив Ковалівську середню школу Полтавського району. Як відомо, саме неподалік від цього села знаходився колишній маєток поміщика Трепке, де у 1920-і роки перебувала колонія, завідувачем якої був відомий педагог і письменник А. С. Макаренко. У 1950–1960 роках, коли О. П. Єрмак ще навчався у школі, йому пощастило зустрітися з колишніми вихованцями колонії, мешканцями села Ковалівки, які знали Антона Семеновича і розповідали про нього чимало цікавого. Тож, коли за завданням Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України була створена група авторів-укладачів збірника «Полтавська трудова колонія імені М. Горького в документах і матеріалах (1920–1926 роки)», О. П. Єрмак активно включався в її роботу. Після виходу збірника (2002) його високо оцінив відомий дослідник життя і творчості А. С. Макаренка Гьоц Хілліг (Німеччина). Він, зокрема, зазначив, що в першому розділі статті «Час і простір діяльності колонії» О. Єрмак «уперше в макаренкознавстві описав політичну, економічну та соціальну ситуацію на Полтавщині, а також боротьбу з дитячою безпритульністю й злочинністю в губернії після Громадянської війни».

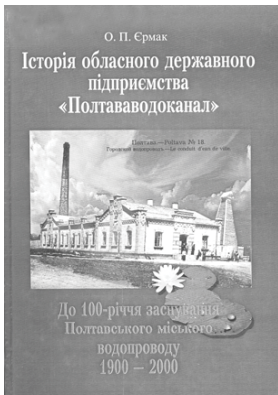
У 1999 році Олександр Петрович отримав пропозицію від обласного державного підприємства «Полтававодоканал» підготувати ґрунтовну історію цього підприємства. Полтавський водопровід вступив у дію ще в 1900 році серед перших в Україні. За сторічний період свого існування він перетворився у великий і складний, озброєний передовими вітчизняними й зарубіжними технологіями механізм:

5 водозаборів, які подають із 600–800-метрової глибини 126 тис. кубометрів якісної артезіанської води на добу. Сьогодні на головному підприємстві «Полтававодоканал» – виробничому управлінні водопровідно-каналізаційного господарства міста – працює понад 1200 інженерно-технічних працівників і службовців.

В Україні до появи книги О. П. Єрмака історія водоканалів досліджувалася переважно спеціалістами в галузі техніки. Автор цікавого монографічного дослідження «Історія обласного державного підприємства «Полтававодоканал». До 100-річчя заснування Полтавського міського водопроводу. 1900–2000» (Полтава : Дивосвіт, 2000) поставив перед собою мету показати стан водопостачання Полтави з давніх часів до сьогодення у зв'язку із соціально-економічним розвитком міста. У ньому також з'ясовується історія створення та

функціонування міської системи водовідведення. Праця наповнена іменами сотень трудівників водоканалу, які на різних етапах зробили вагомий вклад у його становлення й розвиток. Недарма тодішній полтавський міський голова А. Т. Кукоба схарактеризував книгу як «надзвичайно цінну», що стала в пригоді спеціалістам, науковцям, краєзнавцям і поповнила перелік інших наукових праць з історії полтавських підприємств, установ, організацій. У червні 2010 року з друку вийшла авторська монографія О. П. Єрмака «Кременчуцький водоканал: 100 років життя. 1910–2010» (Кременчук : ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2010), яка стала прямим продовженням розроблення попередньої проблематики.

Кілька інших праць О. П. Єрмака теж присвячені ювілейним датам. У 2008 році відзначали 90-річчя ВЛКСМ.

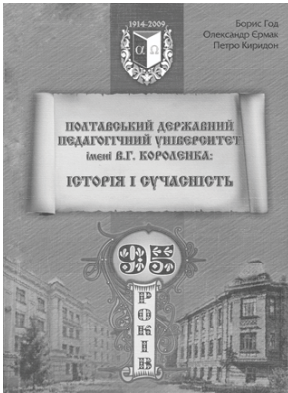

У сучасних шкільних підручниках діяльність цієї громадської організації подається досить узагальнено й поверхово. Тому юнакам і дівчатам комсомольського віку, які живуть у третьому тисячолітті, навіть уявити важко ту потужну молодіжну організацію інституцію, котра впродовж багатьох десятиліть задавала ритм життя молоді всього Радянського Союзу. Як і мільйони інших людей середнього і старшого покоління, О. П. Єрмак теж свого часу був причетний до комсомольської роботи. Два роки був секретарем комсомольської організації Полтавського районного відділення «Сільгосптехніка». Під час навчання в Полтавському педінституті його обирали секретарем організації ЛКСМУ історичного факультету та комітету комсомолу ВНЗ. Тож, коли до нього та до заслуженого вчителя України О. А. Білоуська і журналіста В. М. Денисенка звернувся колишній перший секретар Полтавського обкому ЛКСМУ, а нині голова Полтавської облдержадміністрації О. В. Удовіченко з пропозицією стати авторами-упорядниками історії комсомолу Полтавщини, Олександр Петрович погодився на цю пропозицію.

У виданні «Історія комсомолу Полтавщини» (Полтава : АСМІ, 2008) уперше зроблено спробу викласти узагальнену історію комсомольської організації окремого регіону України. Книга стала доброю нагодою для колишніх комсомольців поринути в свою юність, згадати минуле. Та й нинішнім школярам і студентам буде вельми корисно дізнатися про цікаві факти з життя комсомольської організації Полтавщини, почитати спогади ветеранів, а отже, більше дізнатися про історію свого краю, своєї Батьківщини, своїх батьків.

У 2009 році Полтавський педуніверситет відзначив свій 95-літній ювілей. З цієї нагоди керівництво вишу доручило професорові Б. В. Году і доцентам О. П. Єрмаку та П. В. Киридону створити узагальнюючий нарис історії вищого навчального закладу. Так з'явилася книга

«Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія та сучасність» (Полтава, 2009), написана на основі архівних джерел, періодичної преси, спогадів ветеранів навчального закладу, його випускників. О. П. Єрмак є також керівником і співавтором двох колективних праць «Історія Полтавського педагогічного університету в особах» (Полтава, 2004) та «Історичний

факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність» (Полтава, 2009). А взагалі він є автором та співавтором понад 350 друкованих праць, у тому числі 28 монографій.

Окремо слід сказати про діяльність О. П. Єрмака як укладача наукових збірників та їх редактора. У 1998 році Полтавським державним інститутом імені В. Г. Короленка, Полтавським регіональним осередком Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського і Полтавським науковим товариством краєзнавців був заснований науковий збірник «Історична пам'ять». Невдовзі вища атестаційна комісія при Кабінеті Міністрів України зареєструвала його як фахове видання зі спеціальності «Історія». На сьогодні побачили світ 30 випусків наукового збірника. З часу його заснування О. П. Єрмак є беззмінним заступником головного редактора видання. Йому доводиться щороку редагувати десятки статей, повідомлень, рецензій, зустрічатися з авторами, давати поради молодим науковцям щодо вдосконалення їх публікацій. Він також з 1998 року є головою редколегії збірників матеріалів студентських наукових конференцій історичного факультету, які традиційно відбуваються у квітні. У їх роботі беруть участь студенти-історики,

магістранти та учні – переможці обласних олімпіад з історії, археології, етнографії, конкурсів Малої академії наук.

Щороку на кафедрі історії України, доцентом якої є О. П. Єрмак, проходять наукові конференції з актуальних проблем історії України і Полтавщини. Серед них – «Вікопомний подвиг: до 55-річчя визволення Полтавщини від німецько-фашистських загарбників», «Безсмертя полум'яних літ: до 55-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників», «Переяславська рада 1654 року: історія, наслідки», «Гадяцька унія 1658 року: контрверсії минулого і сучасність». Редагування матеріалів цих конференцій теж здійснював О. П. Єрмак. Він також бере активну участь у роботі наукових конференцій, що відбуваються на базі Полтавського краєзнавчого музею, Державного архіву Полтавської області, інших вищих навчальних закладів міста.

О. П. Єрмак вважає, що науковець, викладач має нести свої знання в народ. Тому він постійно виступає на радіо і телебаченні, є автором близько 200 статей у місцевій пресі з історії України та Полтавщини, пам'яткоохоронної роботи.

*Серед лауреатів Полтавської обласної премії
імені Леоніда Бразова. 2011 р.*

О. П. Єрмак – шанована у Полтавському педуніверситеті й місті людина. Він заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, лауреат обласних премій імені Панаса Мирного та Леоніда Бразова, міських премій імені Самійла Величка. Олександр Петрович має поважний вік, але здається, що вага років не впливає на цю людину. Його постійно можна зустріти в оточенні студентської та учнівської молоді, серед слухачів курсів перепідготовки вчителів Полтавського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, яким він читає лекції, в обласному й міському державних архівах, у краєзнавчому залі Полтавської обласної наукової бібліотеки. У цього викладача і науковця чимало планів щодо подальшої роботи: разом з іншими авторами підготувати чергові томи полтавського «Зводу пам'яток історії та культури», енциклопедії «Полтавіка», створити експозицію другої зали музею історії історичного факультету. Отже, роботи вистачає. Тож побажаємо Олександрові Петровичу виконати все задумане.

С.Ф. Клепко,

*доктор філософських наук, доцент,
проректор із наукової роботи
Полтавського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
ім. М. В. Остроградського*

ІСТОРИК НАЙНЕОБХІДНІШОГО

Єрмак Олександр Петрович – один із найближчих до Полтавського краю істориків ХХ–ХХІ століття, хранитель історичної пам'яті полтавської освіти, незмінний заступник головного редактора провідного наукового збірника “Історична пам'ять”. Значущість і висока якість праці Олександра Петровича з зображення та відображення історії

в історіографічній царині здобула повагу та визнання освітян Полтавщини й України.

Вражає обсяг праці Олександра Петровича, широта наукового пошуку та тематики його майже 400 друкованих праць. Добре відоме коло його наукових інтересів: дослідження історії України та Полтавщини.

*Члени редколегії збірника наукових праць
"Історична пам'ять" – Р. А. Сітарчук, О. П. Єрмак,
Б. В. Год, П. А. Кравченко, В. О. Пащенко працюють
над черговим номером видання. 2008 р.*

До уваги вченого не потрапляють кон'юнктурні історичні конструкції, що викликають лише миттєву скандальну зацікавленість. Насамперед Олександр Петрович не обходить гострі кути історії України, у полі зору дослідника постійно перебувають фундаментальні параметри історії країни та полтавського краю. Це, передусім, ключові історичні події: Переяславська Рада 1654 року, Акт Злуки, хлібозаготівельна кампанія 1921 року, колективізація сільського господарства і голод у 1932–1933 років. О. П.Єрмак зосереджується на розкритті маловідомих

трагічних сторінок історії війни і страйкової боротьби у Полтаві, особливостях проведення на Полтавщині українізації в 20–30-их роках ХХ століття та політичних репресіях в 1937–1938 роках.

Якщо резюмувати спектр наукового пошуку Олександра Петровича у кількох словах, то я назвав би О. П. Єрмака істориком найнеобхіднішого для людини – води, хліба і свободи.

Як “історик води” в Полтаві й Кременчуці Олександр Петрович опублікував фундаментальне дослідження до 100-річчя спорудження Полтавського і Кременчуцького міських водопроводів – “Історія обласного державного підприємства “Полтававодоканал” 1900–2000 рр.”, “Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука”.

Як “історик боротьби народу за хліб” досліджує історію хлібозаготівельних кампаній, причини й наслідки Голоду 1932–1933 років та 1946–1947 років, вплив голодомору на демографічну ситуацію у полтавському селі. Ця праця Олександра Петровича здобула визнання його колег, і з 1993 року він є головою Полтавського відділення Асоціації дослідників голодоморів в Україні ХХ століття.

Як “історик свободи” О. П. Єрмак досліджує владні процеси на історичних паралелях, Українську національно-демократичну революцію 1917–1920 років, роль політичних партій у демократизації й суспільному прогресі, зростання впливу соціалістів у Європі та історію Полтавської обласної організації СПУ; стан політичної структури електорату Полтавщини, громадянське суспільство і створення правового поля освіти в Україні. О. П. Єрмак – історик обласних організацій та інституцій, зокрема, потрібно згадати його внесок в укладання історії комсомолу Полтавщини (2008) й історії православної церкви.

Свобода – це знання, тому низка студій О. П. Єрмака присвячена розвитку освіти на Полтавщині в 20–30 роки ХХ століття і в період індустріалізації. Він досліджує сільське

вчительство України 20–30-их років і створює соціологічний портрет сучасного (на матеріалах Полтавської області). Аналізує як нинішній стан народної освіти на Полтавщині, так й історію провідних освітніх інституцій, зокрема Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, його історичного факультету та історико-філологічного, Полтавської трудової колонії імені М. Горького (1920–1926 роки).

О. П. Єрмак є методологом історичних досліджень. Його устремління – “повернення історичної правди” і турбота про майбутнє національної науки. Як історіограф Олександр Петрович переймається тим, щоб українська історіографія не була проти історії, досліджує історіографію національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького, сучасні розвідки голодомору і Великої Вітчизняної війни на Полтавщині, зарубіжну історіографію про Полтавську битву, дбає про нинішні осередки дослідження історії Полтави.

О. П. Єрмак добре розуміється на методиці викладання історії, знає, як удосконалювати зміст і методи викладання шкільних історичних дисциплін, досліджує психолого-педагогічні аспекти методики викладання історії України. Розробляє й аналізує методологічні засади та інноваційні технології навчально-методичного комплексу “Історія Полтавщини”. Його методичні рекомендації на допомогу вчителям історії до нового року, методичні й навчальні посібники з історії України (від найдавніших часів до 1917 року та ХХ століття) виходили у різних форматах і завжди привертати увагу педагогів.

Олександр Петрович Єрмак є експертом усіх значущих історичних праць ПОППО – його історії, антології краєзнавства та багатьох збірників матеріалів конференцій, рецензент низки інших цінних освітянських видань і посібників з історії.

Олександр Петрович має переконливі відповіді на питання про те, яку вивчати історію й навіщо, ким і коли були побудовані наші фортеці, монастирі та пам'ятники, як діяла протиповітряна оборона Полтави в роки Великої Вітчизняної війни. Запрошуючи читача своїх праць у мандрівку в минуле, О. П. Єрмак дбає про формування національної самосвідомості студентів у процесі вивчення історичної науки в Україні, про використання краєзнавчих матеріалів при вивченні історії та методики її навчання, він розробив і впровадив систему підготовки студентів-істориків та вчителів до ведення історико-краєзнавчої роботи в школі.

Олександр Петрович широко застосовує у своїх дослідженнях біографічний метод. Через детальні й мотивовані описи "історій" окремих особистостей, вивчення індивідуального шляху та життєвого досвіду історичних персонажів і героїв О. П. Єрмак розкриває дух епохи. Вражає спектр особистостей, дослідженням життєписів яких займався Олександр Петрович. Це – Богдан Хмельницький, Феофан Прокопович, М. С. Грушевський, Д. І. Багалій, академік П. Т. Тронько, дослідник історії слов'янського єднання В. І. Пічета, кирило-мефодіївець з Полтавщини Георгій Андрузький, подвижник "Просвіти" І. І. Ліщина-Мартиненко, сестри Кривинські, А. С. Черевань, Ю. М. Лозина, П. Я. Макаренко, П. П. Маслик, І. Г. Шовкопляс, М. О. Скрипник, О. Я. Імшенецький, Д. Барлет, німецькі колоністи на Полтавщині та їх нащадки, лауреати премії Леоніда Бразова. Кульмінація цього методу в науковому доробкові О. П. Єрмака – науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією. Полтавська область" (2005–2007).

Саме такою видається мені праця історика Олександра Петровича Єрмака біля його професійного верстата, в архівах та за кафедрою в аудиторіях, яка відзначена нагородами "Відмінник освіти України", заслужений діяч

науки і техніки України, лауреат обласної премії імені Панаса Мирного та міської премії Самійла Величка.

Своїм прикладом навчання історії Олександр Петрович уклав власну визначну історію як викладача і вченого, котрий навчає нас гідної життєтворчості на повну потужність.

Олександр Петрович Єрмак – фундатор кафедральної структури ПОІППО. Із 1993 року працює за сумісництвом у ПОІПОПП методистом, потім, 1994 року, в час, коли інститут післядипломної педагогічної освіти взяв курс на створення власного наукового потенціалу. Олександр Петрович погодився на роботу доцентом за сумісництвом на кафедрі гуманітарних дисциплін (нині кафедри філософії та економіки освіти), згодом – на кафедрі методики освіти. Олександр Петрович, використовуючи великий досвід навчальної, наукової, методичної й організаційної роботи в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, доклав багато зусиль для налагодження кафедральної роботи у ПОІППО. О. П. Єрмак – людина надзвичайної відповідальності, яка жодного разу не знехтувала навіть найменшим проханням від інституту післядипломної педагогічної освіти. І хоча Олександр Петрович любить залишати свій мобільний телефон вдома, він завжди у курсі справ.

Завдяки безперервній дослідницькій діяльності на вістрі історичних наук, його лекції з проблем історіографії й історії України на курсах підвищення кваліфікації завжди є захоплюючими і глибокими. Олександр Петрович Єрмак – організатор та учасник проведення численних науково-теоретичних і практичних конференцій. Виняткова ерудиція, висока інтелігентність, демократизм і толерантність Олександра Петровича у стосунках із колегами та вчителями, слухачами курсів, його гуманістичні переконання й ідеали створюють сприятливий мікроклімат

у колективах, з якими він співпрацює, були і залишаються для нас взірцем для наслідування.

Високошановний Олександр Петрович!

Від імені науковців і методичних працівників ПОІППО та особисто від себе щиро вітаю Вас із 70-річчям!

Ваше життя – приклад високої працелюбності, самоорганізації, самовдосконалення патріота України, який не лише вболіває за її долю та майбутнє, але конкретними справами звеличує українське суспільство, його науку, освіту та культуру.

Ваша діяльність – істинна науковість, професійна майстерність і громадська самовідданість.

Щиро вдячні Вам за творчу працю з розширення обріїв історичного пізнання, за чуйність і доброзичливість.

Із днем народження, вельмиповажаний Олександр Петровичу!

Спільно з колегами зичу Вам здоров'я міцного й великого щастя людського на багато творчих років, натхнення та успіхів у всіх Ваших справах і нових починаннях.

П. А. Кравченко,

*доктор філософських наук,
професор, завідувач кафедри філософії,
декан історичного факультету
ПНПУ імені В. Г. Короленка*

ЄДНІСТЬ АКАДЕМІЗМУ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ З ТАЛАНТОМ ПЕДАГОГА

Життєвий шлях кожної людини у своїй сутності досить складний і далеко не прямолінійний. У сучасному суспільстві ризику людина змушена не тільки постійно відстоювати своє “Я”, свою індивідуальність, але й боротися за власне майбутнє, мрії й кожного дня визначати себе у параметрах “бути” чи “мати”, виборювати свої ідеали та

цінності, власне кредо. Це вимагає від нас повсякденної наполегливої праці, усвідомленої світоглядно-державницької й національно-громадської позиції, помноженої на глибокі особистісні переконання та віру. Адже для сучасного українця ускладненість і проблематичність існування помножується на історичну специфіку нашого періоду боротьби за незалежність та кращу долю народу.

Ураховуючи саме ці теоретичні узагальнення, ми нині й оцінюємо постать і життєвий шлях Олександра Петровича Єрмака – визначного українського історика, краєзнавця й громадського діяча, кандидата історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, його наукові й педагогічні здобутки, життєвий поступ та викладацьку діяльність.

*О. Єрмак – асистент
кафедри історії
СРСР і УРСР*

На формування особистості Олександра Петровича Єрмака вплинула ментальність Полтавщини, оспіваної в легендах, літописах і переказах, життєва мудрість його батьків, традиції та звичаї українського народу, адже не випадково в його творчості нерозривно пов'язані проблеми академічної науки — історії й виховання, як педагога. Перша є його фахом, а друга — тією цариною, де найбільше проявились його здібності освітянина.

Доля Олександра Петровича професійно пов'язана з Полтавським педагогічним. Тут він навчався, був одним із кращих учнів патріарха історичного факультету Павла Мусійовича Денисовця, зростав як викладач, науковець, керівник, який розуміє тактику і стратегію роботи з людьми. Тут він створив свою наукову школу, знайшов справжніх друзів.

На основі багаторічної, довготривалої спільної праці з Олександром Петровичем у Полтавському національному педагогічному університеті (інституті), зазначу, що працювати в колективі історичного факультету, переважна більшість викладачів якого – висококваліфіковані, самодостатні, неординарні особистості, а студенти та аспіранти успадкували традиційні для істфаку демократизм, свободу самовираження, незалежність суджень – річ у край складна. Тут потрібні риси авторитетного й досвідченого викладача, науковця, небайдужість, гуманність, співпереживання, турботливість... Усі ці якості притаманні Олександрові Петровичу Єрмакові, адже він користується заслуженим авторитетом як серед викладачів та співробітників нашого вишу, у студентській аудиторії, так і в освітян Полтавщини та України в цілому.

Безпосередня тісна співпраця поєднує мене, як декана факультету, й Олександра Петровича. А коли на факультеті відкрили спеціальність “Історія та географія”, то ми разом створювали нову кафедру – “Спеціальних історичних дисциплін та географії”. Олександр Петрович був обраний завідувачем цієї кафедри. Нова спеціальність потребувала великої роботи з її організації, адже ми нічого не мали ні з науково-методичного забезпечення, ні з матеріальної бази, ні із кадрового потенціалу навчального процесу. Спільно ми склали навчальні й робочі плани, писали “методички”, розробляли різні матеріали для унаочнення, їздили до Києва, Харкова і Сум, де були географічні факультети, і там вивчали організацію навчальної та наукової роботи, методику проведення польових практик, оформлення кабінетів фізичної й економічної географії, краєзнавства, картографії, склали перелік необхідних приладів і унаочнень. Спільно вирішували й кадрові питання, нерідко умовляючи викладачів інших вишів із інших міст переходити працювати на наш факультет.

Із нічого ми створили досить потужну матеріально-технічну базу для нормального функціонування спеціальності “Географія”. Завдяки комунікабельності О. П. Єрмака, ми домовилися із командуванням авіадивізії та вищого зенітно-ракетного училища, які на той час дислокувалися в Полтаві, про передачу нам комплектів геодезичних, топографічних, метеорологічних приладів, різних топографічних карт, планшетів, літератури. Різними шляхами Олександр Петрович домагався забезпечення інструментами, приладами, наметами, посудом для проведення польових географічних та археологічної практик. Поступово за безпосередньою участю О. П. Єрмака були обладнані приміщення кафедри, кабінети фізичної й економічної географії, картографії. Зрештою, за кілька років кафедра спеціальних історичних дисциплін і географії стала одним з провідних підрозділів інституту, пройшла всі необхідні міністерські акредитації. Особливо необхідно відзначити ту величезну наполегливу роботу, яку виконав Олександр Петрович зі створення кабінетів історії України (нині 310 ауд. навч. корп. №2), кабінету історичного краєзнавства (ауд. 16 навч. корп. №1) та музею історії історичного факультету (ауд. 45). Окрім збору матеріалів, О. П. Єрмак у цих кабінетах утілював у життя і свої художні задуми.

Олександр Петрович був серед тих учених факультету, хто стояв біля витоків заснування в листопаді 1998 року наукового збірника “Історична пам'ять”, що виходить з друку двічі на рік і зареєстрований ВАК України як фахове видання із спеціальності “Історія”. Він є беззмінним членом редколегії часопису, заступником головного редактора, автором актуальних історико-краєзнавчих статей, котрі рекомендуються студентам, магістрантам, аспірантам при вивченні історіографії історії України, історіографії всесвітньої історії, історії України, історичного краєзнавства.

*О. П. Єрмак на відкритті музею історичного факультету
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка. 2013 р.*

О. П. Єрмак понад 20 років працює заступником декана з наукової роботи і постійно дбає про розвиток прекрасних традицій та наукових шкіл на факультеті. Організовує й проводить наукові конференції, «круглі столи», дослідницьку роботу студентів. Починаючи з 1998 року щорічно навесні відбувається звітна студентська наукова конференція з обов'язковою публікацією збірника тез виступів студентів, магістрантів, аспірантів. Він редагує матеріали конференції й відповідає за їх науковість та актуальність. Олександр Петрович є заступником головного редактора збірників з історії педагогічного університету та історичного факультету. Значна частина матеріалів цих збірників підібрана безпосередньо ним самим.

Засідання проблемної групи з історичного краєзнавства. 2009 р.

Олександр Петрович є комунікабельною, толерантною, високоосвіченою, духовно багатою і творчою Людиною, цікавим співрозмовником, завзятим диспутантом, патріотом своєї Батьківщини й університету, взірцем для викладачів та студентів. Тож бажаю Вам не втратити цієї здатності знову і знову дивувати нас, відкриваючи нові й нові сторони своєї щедрої душі. Щиросердно дякую за Вашу працю та турботу.

Ви активно опікуєтеся формуванням нових наукових курсів, плекаєте талановитих дослідників, учителів-істориків, прищеплюєте їм любов до історичної науки. Напружену роботу Вашої думки відчувають колеги, студенти, аспіранти, адже вона оприлюднена в дивовижно довершених, наповнених архівними матеріалами лекціях, численних наукових працях.

Ви з когорти тих, хто тримає слово, хто не зречеться власних переконань, хто живе відкрито й нелукаво.

Хай педагогічнонаукові зерна, посіяні Вами, й надалі проростають колосками знань, розуму, справедливості. Хай кожен день вінчається успіхом, хай Вас і в подальшому чуйні та сердечні люди.

Свій ювілей Ви зустрічаєте у розквіті творчих сил з вагомими науковими здобутками, продовжуючи невтомно, з високою віддачею розвивати українську історичну науку.

Сердечно вітаю ювіляра – високопрофесійного науковця, вимогливого педагога, щиру й доброзичливу людину. Бажаю творчого довголіття, успіхів у науковій та педагогічній діяльності, здійснення всіх задумів і планів, міцного здоров'я, тепла й затишку в родинному колі.

В. І. Марочко,

*голова Ради Асоціації дослідників голодоморів
в Україні, доктор історичних наук, заслужений
діяч науки і техніки України*

СЛУГА НАУКИ

70 років для історії всесвіту і людства – мить, а для однієї людини власний Космос, її становлення та життєдіяльність. Кожен пише власну історію, маючи учнів, книги, домівку, родину, друзів, зберігаючи індивідуальність і самотність.

Мій колега, товариш, побратим, якому виповнилося лише 70 років, більшу частину життя присвятив історичній науці, досліджуючи соціально-економічні відносини в українському селі 20–30-их рр. ХХ століття, теоретичні та прикладні проблеми краєзнавства, соціально-психологічні та демографічні наслідки сталінських політичних репресій. У його творчому доробкові десятки праць про всеукраїнські і регіональні особливості здійснення примусової колективізації сільського господарства, про причини та наслідки Голодомору 1932–1933 років в Україні.

Упродовж двадцяти років Олександр Петрович тісно співпрацює з Асоціацією дослідників голодоморів в Україні, упорядкував кілька збірників документів, безпосередньо долучився до написання “Національної книги пам’яті жертв

голодомору 1932-1933 рр. Полтавська область”, постійний автор видання “Реабілітовані історією”. Його статті й праці вирізняються професійною прискіпливістю до архівних документів, педантичністю до фактологічного історіопису та авторською відповідальністю. Висока працездатність, постійний пошук новизни, колосальне знання регіональних архівних колекцій – висунули О. П. Єрмака на авансцену краєзнавчих досліджень міста Полтави та Полтавської області. Постійний учасник багатьох всеукраїнських конференцій з історії краєзнавства, керівник науково-дослідницьких проектів, організатор регіональних студій.

Шановний Олександрє! Абсолютно переконаний, що у твоєму творчому доробкові не одна публікація з історичних дат, але найповажніша – твої 70 років. Однак пакувати валізи зарано. Попередники залишили для нас гори архівних документів, які мають “розгрібати” професійні історики. Отож до праці, спираючись на величезний досвід і знання.

О. А. Білоусько,

*директор НРП-Центру із дослідження
історії Полтавщини Полтавської обласної ради,
історик-краєзнавець, заслужений учитель України*

ЗНАНИЙ ДОСЛІДНИК МИНУЛОГО ПОЛТАВЩИНИ

Про Олександра Єрмака я вперше довідався під час навчання в Полтавському педагогічному інституті. Ми вчилися на історичному факультеті, вікова дистанція розділяла нас на кілька курсів, тож ми не були особисто знайомі.

Але як комсорга вишу його знали всі. Потім секретарем комітету комсомолу обрали іншу людину, а Єрмак “пішов у науку”. В ті часи “піти у науку” випускникові педагогічного інституту було справою неможливою – нас готували для

сільських шкіл, і про аспірантуру годі було й мріяти. Тому “похід в науку” Єрмака був оцінений за найвищою шкалою успіху. До речі, захищав він кандидатську дисертацію з історії непу в УРСР, а з не історії “розвинутого соціалізму та будівництва комунізму в Радянському Союзі”, як 90 відсотків тодішніх претендентів на науковий ступінь.

У 1972 році я закінчив інститут і поїхав за направленням у глибоку херсонську провінцію, звідти пішов служити в армію. В Полтаву повернувся в 1975 році. Олександр Петрович уже викладав у педінституті й періодично приводив студентів на практику в школу, де я працював учителем історії, суспільствознавства і права. Як керівник практики, він звертався до мого вчительського досвіду, ми розмірковували, як поліпшити навчально-виховний процес у школі та підготовку педагогічних кадрів в інституті.

Ближче спілкуватися ми стали вже в часи перебудови та державної незалежності України. Олександр Петрович Єрмак, уже знаний науковець, запросив мене до складу авторського колективу, який мав написати методичну розробку 17-и уроків з історії рідного краю на допомогу вчителям та учням шкіл області. З усіх авторів написали свої теми тільки ми вдвох, на чому справа і кінчилась. Ідея, проте, не зникла, а була реалізована в кількох серіях посібників для випускників 9–11 класів з всесвітньої та вітчизняної історії, які побачили світ під егідою управління освіти Полтавської обласної державної адміністрації й Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Запамяталось, як Єрмак жорстко вимагав дотримання графіка підготовки посібників, не допускав жодних відхилень від запланованого обсягу тексту. Я тоді сам друкував свої матеріали на машинці й рахував рядки, щоб укластися в нормативи. Це була добра школа. Зауважень щодо змісту в керівника практично не було, і, можливо, ця оцінка моїх здібностей як автора й редактора, вможливила пізніше наше співробітництво в

таких масштабних проектах, як створення серії підручників для загальноосвітніх шкіл “Історія Полтавщини” (2003–2007), написання наукової “Історії комсомолу Полтавщини” (2008), розділу “Освіта, наука і культура на Полтавщині” в полтавському томі академічного видання “Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку” (2008), перевиданні книги “Полтавщина: влада на історичних паралелях” (2012) й особливо в 12-томній “ПОЛТАВІЦІ. Полтавській енциклопедії”, робота над якою триває.

Наукова ґрунтовність у поєднанні з високим людськими якостями роблять О. П. Єрмака незамінним, коли йдеться про реалізацію подібних проектів. Надзвичайний працелюб, плідний учений, щира людина, він цінує чужу думку і водночас твердо відстоює свою позицію, незважаючи на будь-які авторитети. Прикладом цього є його принципова незгода з київськими редакторами “Національної книги пам’яті жертв Голодомору в Україні 1932–1933 років” під час підготовки полтавського тому, внаслідок чого Єрмак – визнаний фахівець у цій проблематиці – відмовився писати передмову до видання. Такий непоступливий Єрмак у всіх ситуаціях, де в його опонентів не вистачає переконливих аргументів. Такою ж твердою є громадянська позиція вченого. Ми неодноразово обмінювалися думками з приводу процесів, що відбуваються в суспільстві, та я мав змогу переконатися у відданості Єрмака конкретній політичній ідеї.

На Полтавщині О. П. Єрмак добре відомий і як краєзнавець. Він – член правління обласної організації Національної спілки краєзнавців України, прискіпливий дослідник і захисник історико-культурної спадщини. Всі добре пам’ятають, який резонанс мав його виступ на захист будинку Луначарського в Полтаві. В рідному внз Олександр Петрович створив чудовий кабінет історичного краєзнавства, музей історії історичного факультету.

Повертаючись до Єрмака-вченого, слід високо оцінити і його діяльність на посаді заступника головного редактора фахового журналу “Історична пам’ять”, і багаторічне викладання надзвичайно складних курсів спеціальних історичних дисциплін, зокрема курсу історіографії, який передбачає досконале знання історичної спадщини, нагромадженої попередніми поколіннями дослідників, уміння визначити невисвітлені або недостатньо розроблені питання, накреслити шляхи їх вивчення.

Усвідомити високий рівень знання, ерудиції Олександра Петровича Єрмака, міру його відповідальності перед наукою і суспільством допоможуть слова педагога Імператорської Академії мистецтв І. Урванова, сказані у 1793 році « ...как исторический художник есть всякого исторического бытия как бы вторичный творец, то как вы сами можете разсудить, сколько ему потребно иметь разума и знаний».

С. С. Бульба,

депутат Верховної Ради України

III–IV скликань

ПРИКЛАД ВИСОКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ Й ПАТРІОТИЗМУ

Осіннього дня далекого 1991 року на кафедрі тактики тодішнього Полтавського вищого зенітного ракетного командного училища звернувся Олександр Петрович Єрмак, завідувач кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії історичного факультету Полтавського педагогічного інституту. Причина була особливою: на новоствореній кафедрі, очільником якої його призначили, не вистачало викладача дисципліни “Картографія з основами топографії”, тому Олександр Петрович попросив мене прочитати цей курс. А ще – за можливості посприяти в облаштуванні аудиторії картографії.

Загалом, я не відмовлявся допомогти, однак мені, як офіцерові, що перебував на дійсній армійській службі, не дозволялося працювати деінде, хоч би й за сумісництвом. Я підказав, було, варіант без оплати – у вигляді шефської допомоги, проте керівництво інституту не погодилося: викладач має бути призначений наказом ректора. І тільки завдяки наполегливості Олександра Петровича, який звернувся до начальника зенітно-ракетного училища генерала Ю. В. Янка, проблему розв'язали.

Отак я, професійний військовий, старший викладач зенітно-ракетного училища, геть випадково познайомився з Олександром Єрмаком, щоби потім майже десять років попрацювати під його началом в одній із чи не найцивільніших установ – педагогічному інституті. І вдячний долі, що так трапилося, бо за часи спільної роботи ми стали не просто колегами, а щирими друзями.

Варто зауважити, що в умовах кризи початку 1990-их років становлення кафедри спеціальних історичних дисциплін і географії історичного факультету педагогічного інституту відбувалося дуже непросто. Особливо це стосується проблеми викладання географічних дисциплін. Навчально-матеріальну базу доводилося створювати буквально з нуля, по крупинках. Не вистачало всього: від звичайного паперу й письмового приладдя – до настінних географічних карт, не кажучи вже про спеціальні інструменти для проведення фахових польових практик.

Ось тут О. П. Єрмак і проявив сповна свій організаторський потенціал. Дивлячись на те, з якою самовідданістю він брався за вирішення цих питань, весь колектив кафедри долучився до ініціативної, цілеспрямованої роботи.

Досі не можу забути, як відразу по призначенні мені доводилося поспішати на заняття до педінституту після чергової “пари” занять з курсантами в зенітно-ракетному училищі. Інколи не встигав навіть перевдягнутися в

цивільне, і тоді студенти 5 курсу, серед яких на той час було чимало колишніх солдатів – воїнів-афганців, вітаючись, жартома подавали команду: “Встать, смирно!” А в жовтні 1992-ого, після звільнення в запас у зв’язку зі скороченням Збройних сил, я приступив до роботи в педагогічному інституті вже на постійній основі.

І розпочалася ще напруженіша робота. Спочатку я викладав лише курс картографії з основами топографії, але з часом, за наполяганням Олександра Петровича, мені довелося вести низку інших дисциплін. У їхньому числі: фізичну географію материків і океанів, географію ґрунтів з основами ґрунтознавства, географію населення, польові топографічну й кліматологічну практики – на історичному факультеті; етнічну та історичну географію України – на філологічному факультеті.

Звичайно, мені, випускникові Київського топографічного технікуму і двох навчальних закладів Міноборони СРСР: Ленінградського військово-топографічного училища й геодезичного факультету Московської військово-інженерної академії – довелося добре попрацювати, перш ніж викладати ці дисципліни. Скажу більше, за інших обставин я однозначно відмовився б від такої участі. Але незмінна підтримка Олександра Петровича, прагнення підставити плече очолюваній ним кафедрі за гострої кадрової проблеми (відсутності викладачів географічних дисциплін) спонукали мене просиджувати вечорами й ночами над програмами курсів дисциплін, підручниками та науковими матеріалами, над написанням лекцій і методичних розробок для практичних занять.

Або таке. Для реального проведення зі студентами польової топографічної практики потрібні були спеціальні геодезичні прилади: нівеліри, теодоліти, астролябії, бусолі тощо. І знову ми з Олександром Петровичем мізкували, де б усе це взяти хоч би в тимчасове користування. Та, попри все, правдами і неправдами – знаходили: у тому ж зенітно-

ракетному училищі, військовій авіаційній частині, сільськогосподарському технікумі, інженерно-будівельному інституті. Скажімо, прикладом доброї організації стала спільно проведена топографічна та археологічна практика студентів 1 курсу в 1993 році під час археологічних розкопок Книшівського городища в Гадяцькому районі.

Без перебільшення, період роботи в Полтавському педагогічному інституті (університеті) кардинально змінив плин мого життя. Певно, все почалося 1994 року. На виборах до місцевих рад колективи зенітно-ракетного училища і військового госпіталю висунули мене кандидатом у депутати Полтавської міськради. Дехто з колег по кафедрі не радив мені погоджуватися: мовляв, кандидатом по цьому округу визначено представницю інституту й не варто накликати на себе гнів керівництва. Разом з тим, Олександр Петрович тоді мене підтримав: “Це Ваше особисте право”. А я таки виграв ті вибори.

Ще пам’ятаю випадок. Уже будучи головою обласної організації Соцпартії України, я читав лекцію з географії населення. Аж раптом на перерві знаходить мене один із проректорів і схвильовано говорить: “Степане Степановичу, я Вас прошу, не кажіть на своїх лекціях нічого поганого про Леоніда Кучму, тому що це відразу передається куди треба”. Реакція ж завідувача кафедри Олександра Єрмака на черговий “донос” була зовсім іншою. З притаманною іронією він казав: “А як можна оцінювати демографічну ситуацію в Україні, не аналізуючи причин зниження народжуваності та високої смертності?”

Відверто кажучи, мене завжди вражала його принциповість, послідовність у політичних переконаннях, здатність відстоювати власну позицію, в той час як далеко не кожен тоді в інституті демонстрував подібну мужність. Ось лише кілька прикладів.

У 1997 році під керівництвом О. П. Єрмака за пропозиції та підтримки обласного комітету СПУ проведено

Всеукраїнську наукову конференцію “Видатна історична віха: до 80-річчя Української національно-демократичної революції 1917–1920 років”. А в 1999 році Олександр Петрович брав найактивнішу участь у підготовці й проведенні Всеукраїнської науково-практичної конференції “Соціалізм: минуле, сучасне і перспективи”. І це при тому, що Соцпартія тоді перебувала в гострій опозиції до влади.

Не розійшлися наші з Олександром Петровичем життєві дороги і в подальшому, коли у 2002 році я став народним депутатом України, а потім головою Полтавської обласної державної адміністрації та знову народним депутатом.

Олександр Єрмак активно співпрацював із “Трудовою Полтавщиною” – щотижневою громадсько-політичною газетою, редактором якої я був. Його історичні нариси й наукові розвідки в газетних рубриках “Краю мій”, “Народжені Полтавщиною”, “Вивчай свій край”, “Уславлені імена”, “Полтавщина пам’ятає”, “Гордість вітчизняної науки”, “Із глибини віків”, “Нашого цвіту по всьому світу”, “Християнські святині”, “До 300-річчя Полтавської битви”, “Презентації” повсякчас випромінюють щиру любов до України і її народу, засвідчують високий професіоналізм автора – одного з найавторитетніших учених – знавців Полтавського краю.

І я щиро бажаю Олександрові Петровичу доброго здоров’я й творчого довголіття для нових звершень на благо нашої Вітчизни, в ім’я рідної Полтавщини.

М. А. Якименко,

*доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри
українознавства Полтавської державної аграрної академії*

РОКИ СТУДЕНТСЬКІ

*О. Єрмак – студент
II курсу історичного
факультету ПДПІ*

У вересні 1965 року нас, студентів першого курсу історико-філологічного факультету Полтавського державного інституту імені В. Г. Короленка, направили у село Рудка Пирятинського району на допомогу місцевому колгоспові копати картоплю. Саме там я і познайомився із Олександром Петровичем Єрмаком у, так би мовити, неформальній обстановці. Проте враження про нього, як майбутнього історика, склалося пізніше, під час та студентських наукових

конференцій. Пам'ятаю одне з перших семінарських занять з історії стародавнього світу, яке проводив старший викладач кафедри всесвітньої історії Воловик Віктор Степанович. Тема була пов'язана із стародавнім Вавилоном, де одним із ключових питань були закони царя Хаммурапі. Доповнюючи виступ одного із студентів, Олександр настільки ґрунтовно проаналізував вищезгадані правові акти, опубліковані у "Хрестоматії з історії стародавнього світу", що відвідувач заняття – колишній завідувач кафедри історії Григорій Іванович Кулик – від здивування зняв окуляри, уважно вислуховуючи відповідь студента-першокурсника.

Усі чотири студентські роки у навчанні Єрмак був зразком для багатьох однокурсників. У ті часи у нашому

інституті застосовували такий метод активізації навчального процесу, як оприлюднення поточної успішності з усіх дисциплін. Час від часу оцінки вивішували на спеціальному стенді навпроти аудиторії № 45. В Олександра завжди були одні п'ятірки, які методисти деканату акуратно виводили червоним кольором. Лише з німецької мови у нього були певні проблеми. Та це на той час не було чимось особливим, адже іноземні мови у радянських школах нерідко вивчали просто формально.

Навчаючись в одній групі, де я був старостою, а Олександр Єрмак секретарем комсомольської організації історичного факультету, ми намагалися якнайкраще готуватися до семінарських занять та іспитів. То була своєрідна конкуренція за те, хто зможе віднайти кращу, переконливішу інформацію у літературі з того чи іншого питання. Це звучить сьогодні для нинішніх студентів, можливо, і дивно, проте ми нерідко вишукували потрібну інформацію із журналів кінця 40-их – початку 50-их років ХХ століття. Якщо говорити про історію стародавнього світу, де досить вимогливим викладачем був молодий на той час В. С. Воловик, то це був “Вестник древней истории”. Бувало, заходиш до читального залу і замовляєш: “Дайте мені “ВДИ” рік такий-то, номер такий-то”. Бібліотекарі розуміли, що шукає студент, не перепитуючи: “Що таке “ВДИ”? Не впевнений, що сучасні студенти історичного факультету в процесі підготовки до семінарських занять шукають інформацію у журналах півстолітньої давнини.

Разом із Олександром Петровичем ми брали активну участь у роботі студентського наукового гуртка, керівником якого були різні викладачі, у числі яких був і незабутній Антон Самійлович Черевань. Система керівництва науковою роботою у нього була простою: студент вибирає тему і працює над нею цілком самостійно та періодично, у міру потреби, звітуючи перед керівником за виконану роботу. А. С. Черевань, який став першим викладачем нашого

педагогічного інституту, котрий захистив докторську дисертацію, мав своєрідну систему контролю за якістю студентської наукової роботи. Бувало, приходиш до нього на квартиру, яка знаходилась поряд із старим приміщенням інституту, і читаєш йому вголос відповідний розділ. У процесі читання тексту керівник нас спиняв, коментуючи почуте, а ми, студенти, його зауваження фіксували з метою подальшого вдосконалення тексту. Результатом нашої роботи була участь не лише у студентських наукових конференціях, але й у республіканських конкурсах студентських наукових робіт, де останні завжди посідали гідні місця та відзначилися у числі кращих наукових робіт.

А. С. Черевань

ІДЕАЛЬНИЙ СТУДЕНТ

– Яким уявляєте собі зразкового студента? Хто із студентів вашого вузу відповідає цьому ідеалу? – з таким запитанням наш кореспондент В. Посухов звернувся до викладачів полтавських внз. Ось що йому відповіли:

А. С. Черевань,

доцент педагогічного інституту, кандидат історичних наук (11 листопада 1968 року він захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора історичних наук):

– Мій ідеал студента – той студент, котрий не вчиться, набиваючи пам'ять фактами, сформульованими висновками, а прагне зрозуміти їх, осмислити: чому вони дали лише такі, а не інші наслідки. З цього “чому” й починається, власне, його шлях у науку. Коли він і не пам'ятає дрібних фактів, то – не вада, лише б міг самостійно розбирати й аналізувати складності суспільного розвитку та ідейної боротьби.

Саме такий, думаючий, прискіпливо шукаючий причини, – четвертокурсник історичного факультету Олександр

Єрмак. Другий рік я знаю його по роботі в науковому гуртку. Він прислухається до моїх порад, але має й свою зрілу думку...

Подано із газети: Комсомолец Полтавщини. – 1969. – 18 лют. (№21). – С. 3.

Т. П. Демиденко,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ЗНАЙОМІ СОРОК РОКІВ

За свою вже майже вікову історію наш університет сформував цілу плеяду викладачів, чії імена нерозривно з ним пов'язані й становлять його персоніфікований образ. Однією з таких знаних особистостей є професор Олександр Петрович Єрмак, котрий понад сорок років свого життя вірно служить вибраній справі – підготовці майбутніх учителів – на одному з найстаріших факультетів університету – історичному. Більшу частину цього поважного терміну мені пощастило спілкуватися й працювати з Олександром Петровичем на одній кафедрі.

Пригадую, чи не найпершим моїм враженням від Полтавського педінституту зразка 1970 року, коли я виборювала право стати студенткою історичного факультету з-поміж інших золотих медалістів, була зустріч абітурієнтів з ректоратом вишу в малій актовій залі, яка завершилася концертом художньої самодіяльності. Попереду мене, в перших рядах глядацької зали, сиділа молода пара – вродлива, струнка, тендітна темноволоса дівчина та серйозний, інтелігентний, ледь іронічний юнак в окулярах. Вони тихенько коментували виступи промовців, називали їх на імена, з чого я зробила висновок, що, певно, це студенти-старшокурсники. Ця обставина – очевидна належність їх до товариства, членом якого я тільки мріяла стати, а також гармонія і взаємна симпатія в їхніх стосунках

– робила пару в моєму сприйнятті ледь не небожителями. Та остаточно підкорило мене та врзалося в пам'ять те, що в ході концерту, після оголошення чергового номера, дівчина підвелася, вийшла на сцену й майстерно виконала арію з популярної опери (вже точно не пам'ятаю, був то “Запорожець за Дунаєм” С. С. Гулака-Артемовського чи “Наталка-Полтавка” М. В. Лисенка). Ведуча повідомила, що співала Валентина Снігуренко, а згодом я дізналася, що і вона, і її супутник – Олександр Єрмак – не студенти-старшокурсники, а молоді викладачі, подружня пара, гордість інституту, а Олександр – ще й секретар комітету комсомолу вишу.

Як же я зраділа, коли на другому курсі семінарські заняття з вітчизняної історії ХІХ століття (цей курс читав професор П. М. Денисовець) у нас вестиме вже знайомий мені асистент О. П. Єрмак! Тоді молодих викладачів на факультеті було небагато, здебільшого працювали досвідчені, солідні, високоерудовані й вимогливі доценти, професори, за плечима яких була життєва мудрість, часто – фронтіві роки. Отож молодий викладач не міг залишитися непоміченим, надто ж коли ми переконалися в глибині його знань, активній науковій діяльності, широкому колі читацьких інтересів, тонкому почутті гумору, тобто чеснотах, які високо цінувалися тодішніми студентами. Ми, другокурсники, старанно готувалися до семінарських занять О. П. Єрмака, намагаючись заслужити похвалу молодого, але вимогливого, стриманого, серйозного викладача, яким він нам запам'ятався в студентські роки.

У 1976 році, коли я повернулася до альма-матер вже викладачем, Олександр Петрович служив мені за взірець, адже я тепер вела його колишній курс семінарських занять за професором П. М. Денисовцем, намагаючись наслідувати викладацький досвід кандидата історичних наук, а невдовзі доцента О. П. Єрмака.

Ми стали колегами, працювали на одній кафедрі, колектив якої був дружним, гармонійним, об'єднаним мудрим керівництвом, спільністю інтересів, оптимальним співвідношенням досвіду і молодості. Викладачі старшого покоління вимогливо, але тактовно спрямовували зусилля початківців на серйозну наукову, методичну роботу, власним прикладом демонстрували професіоналізм, інтелігентність, порядність, громадянську зрілість, турботливо опікувалися колегами-початківцями.

Пам'ятаю, як Олександр Петрович на правах старшого, досвідченішого “вводив” мене до наукового товариства істориків у час нашої спільної участі в республіканській науковій конференції у Кам'янці-Подільському, де було багато вчених з Інституту історії АН УРСР, метрів історичного олімпу. Яким цікавим співрозмовником він виявився, як доречно й вдало доповнював розповідь екскурсоводів у Кам'янець-Подільську, а в Києві показав мені як досліднику-початківцю наукові бібліотеки, архівні установи, книгарні. Наступні роки спільної викладацької роки, неформальне спілкування в позанавчальний час відкрили для мене чимало вартих поваги рис у характері Олександра Петровича. Викладаючи складні курси (як-от, скажімо, історіографію), він завжди дбає про те, аби вони сприймалися студентами з цікавістю, виходили за межі підручника, а постаті істориків являли собою не мартиролог з переліком наукової спадщини, а реальних людей, що жили і діяли в певних життєвих обставинах. Задля підтримки інтересу студентської аудиторії до лекцій він наполегливо шукає різні методичні “родзинки”, використовує художню літературу, яку добре знає й любить. Так, ознайомлюючи студентів зі змістом відомої постанови ЦК ВКП(б) від 15 травня 1934 року “Про викладання громадянської історії в школах СРСР”, яка на кілька десятиріч визначила методологічні засади і структуру викладання курсу, лектор майстерно ілюстрував стан шкільної освіти на початку 30-

их років ХХ століття цитуванням фейлетону Іллі Льфа та Євгена Петрова “Розмови за чайним столом”, в якому популярні сатирики талановито й переконливо показали наслідки панування абстрактно-соціологічного схематизму та заідеологізованості у навчанні школярів. Реакція студентів на цей методичний прийом була завжди жвавою, позитивною, сприяла розвитку їхньої асоціативної пам’яті. Вочевидь, Олександра Петровича надихає на пошук таких “цікавинок” викладацький досвід відомого російського історика, блискучого лектора В. Й. Ключевського, котрий не тільки наполегливо збирав, систематизував історичні жарти, анекдоти, але й ретельно нумерував їх (пригадується, як пояснюючи захват студентів змістом і формою щойно прочитаної лекції, В. Й. Ключевський скромно зізнався: “Это я их нынче сразил своей остротой номер сорок семь!”).

З метою якнайкращого навчально-методичного супроводу своїх курсів О. П. Єрмак доклав чимало зусиль до створення сучасних кабінетів історичного краєзнавства та історіографії історії України в навчальних аудиторіях факультету. Ретельно продумана і зі смаком оформлена експозиція цих кабінетів дозволяє наочно простежити й основні етапи дослідження історії Полтавщини та внесок у її вивчення місцевих краєзнавців, і розвиток історичної науки в Україні й наукову спадщину відомих учених.

За академізмом і стриманістю Олександра Петровича стоять зовні непоказні, але справжні щирість, душевність, часом навіть сентиментальність. Гідна найвищого ступеня поцінування його повага до старших колег-ветеранів, турбота про них. Дружні взаємини єднали його з колишніми викладачами історичного факультету, з якими він не поривав зв’язків до останніх днів їхнього життя – Віктором Степановичем Воловиком, Вірою Никанорівною Жук, Людмилою Степанівною Ліхіною, Олександром Павловичем Самойленком, Федором Микитовичем Собком та іншими.

Багато особистих зусиль доклав Олександр Петрович і до подолання бюрократичних перепон задля встановлення меморіальної дошки на будинку, де мешкала його колега, – відомий краєзнавець, авторитетний учений, історик, колишній викладач кафедри історії України доцент В. Н. Жук. Відтак, він не лише тримає в пам'яті і фіксує в написаному історію рідної кафедри, факультету, університету, але й активно долучається до її збереження шляхом увічнення пам'яті про тих, хто пішов за межу, до дієвої допомоги ветеранам, які є частинкою цієї історії.

На неформальних кафедральних зустрічах Олександр Петрович на прохання колег може гарно заспівати (має приємний баритон і музичний смак), розповісти цікаві історії, багато з яких пов'язані з історією та істориками, процитувати поезію, дотепно й влучно пожартувати.

Олександр Петрович має й багато інших чеснот, що забезпечують йому шану і повагу студентів, колег, друзів, та якби виникла необхідність у виокремленні визначальної риси його характеру як людини, як професіонала, гадаю, передусім варто було б назвати вірність.

Це – вірність своєму навчальному закладові, де вчився, зростав як науковець і викладач, якому беззмінно служить вже майже п'ятдесят років, до якого спрямував на навчання сина Олександра – теж справжнього професіонала, нині кандидата економічних наук.

Це – вірність науковим інтересам і вподобанням, незалежним від кон'юнктури і настроїв владного олімпу – дослідженню голодоморів ХХ століття, соціально-класової структури українського села.

Це, зрештою, вірність ідеалам юності, з-поміж яких не знецінилися, попри зміни часів, безкорисливість, щира товарицькість, обов'язкове дотримання даного слова, толерантність, глибока повага до старшого покоління – цінності вічні, притаманні справжнім інтелегентам, цілісним натурам, самодостатнім особистостям.

Л. Л. Безобразова,
*кандидат філологічних наук, доцент,
голова Слов'янського клубу*

МОГУТНІЙ ЄРМАК

Усе-таки не випадково ми одержуємо наймення, як свідчить ономастика – наука про власні імена людей. От й ім'я Єрмак має позитивну конотацію: віє від нього могутністю, величчю. Видно, щось таке промайнуло у пращурів; видно, щось таке занесло у наші краї від покорителів морів і Сибіру. Пращурів Єрмакових я не знала, а з батьками знайома була: роботящі, надійні люди. Вони мешкали у будинку по вулиці Шолом Алейхема. Одного разу вантажівка заїхала прямо у їх будинок та травмувала господиню. Так, уже до кінця життя мама Олександра ходила на милицях, але була доброзичлива, привітна й смачно готувала. Сашко на фоні своїх батьків був дещо тендітний, але жилавий і спортивний.

Так, знаю його ще з давніх часів, коли були студентами, з 1966 року. Я вступила на перший курс філологічного факультету, а він уже був студентом-третьокурсником історичного. І знали ми його не тільки тому, що раніше це був один факультет – історико-філологічний, а й тому, що Єрмак був ленінським стипендіатом, а це вже була величина загальноінститутська, бо такі стипендії отримували лише два студенти. Тут і виникло відчуття могутності Єрмака: скільки, бувало, попросити доводилося над конспектами та підручниками і в дома, і в бібліотеці, аби заробити хоча б підвищену стипендію, а тут – ленінська, вона й величенька була, як середня зарплатня у країні. Й у нас, на філологічному факультеті, була іменна стипендія – Короленківська. І одержувала її Валентина Снігуренко. Стипендія трохи менша, але теж величенька порівняно з нашими. Ось ці двоє, Єрмак та Снігуренко, можна сказати, й

“отруювали” мою студентську юність, бо як я не пнула, а вони сяяли на інститутському небосхилі, як дві недосяжні зірки, і їх, безперечно, на всіх зборах (а інституту був невеличкий, ми всі могли зібратися в одній залі) нам ставили за приклад – Єрмак уже вів наукову роботу, а Снігуренко зі всіх тем завела папки та накопичувала матеріал. Справи потихеньку йшли до випуску, і от могутній в інтелектуальному плані, але й хитромудрий Єрмак використав своє становище для залагодження своїх особистих справ: вирішив ближче познайомитися із зіркою філологічного факультету і попросив відредагувати його дипломну роботу. Правду кажучи, потреби у цьому не було. Скільки знаю Єрмака (майже 50 років), він завжди писав і зараз пише грамотно, не те, що деякі інші автори. Просто він вирішив у такий спосіб позалицятися до “філологічної зірки”. Ми зі Снігуренко подругували, так що я була “в курсі”. Редагування те зайшло далеко. Бо незабаром після закінчення інституту пара іменних стипендіатів побралася. Я теж одержала офіційного статусу – стала дружкою на їх весіллі. Обох молодят залишили працювати в інституті, що було цілком природно.

Єрмак чи не з перших днів навчання працював як науковець. Він захоплювався лекціями Степана Остаповича Данішева, Антона Самійловича Череваня, Павла Мусійовича Денисовця. Та і які це були люди! Наприклад, Денисовець під час війни був льотчиком-винищувачем. Живою культурною енциклопедією Полтавщини був Данішев. Першим доктором історичних наук у Полтаві був Черевань. І вони відзначили здібного й працьовитого хлопця. Єрмак почав працювати над проблемою підпільно-партизанського руху на Полтавщині під керівництвом А. С. Череваня. Вже згадувана студентська наукова робота, яка так сакраментально вплинула на кохання і подружнє життя Єрмака, завоювала перше місце на I Республіканському конкурсі з суспільних наук у місті Луганську.

Подружнє життя нашого героя, між тим, ішло своєю чергою. З'явилося друге видання Олександра Єрмака – Олександр Олександрович (Лесик, як називали його у сім'ї). Підвищився мій статус – я стала хрещеною матір'ю Олександра другого і відповідно кумою могутнього Єрмака. До речі, мій хрещеник нині полковник міліції, кандидат економічних наук. Радують дідуся й бабусю онучата Валик та Аня. Донька Єрмаків – Валентина – теж уже доросла, працює державним службовцем в Октябрському райвиконкомі.

*О. П. Єрмак на врученні Полтавської обласної премії
імені Леоніда Бразова*

Я завжди з інтересом стежила й за професійним зростанням Олександра Петровича. Захистивши в 1975 році кандидатську дисертацію з історії нової економічної політики, він одним із перших на Полтавщині почав досліджувати великий голод 1932–1933 років, має з цієї проблематики численні публікації, які дістали високу

оцінку фахівців. Саме за клопотаннями Інституту історії України, НАН України та Асоціації дослідників голодоморів ХХ століття в Україні О. П. Єрмаку було присвоєне почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”.

Єрмак-перший, Олександр Петрович, скоро став знаним історичним авторитетом не тільки в педагогічному інституті, але й у Полтаві та почасти в Україні. Він вдало захистив кандидатську дисертацію у 1975 році, але на цьому не заспокоївся. Коло його наукових інтересів широке: історія селянства України, історія трудової дитячої колонії А. С. Макаренка, одним з перших доцент Єрмак почав досліджувати великий голод тридцятих років в Україні й на Полтавщині та нагромадив величезний матеріал, ще повністю не оприлюднений.

При цьому Олександр Петрович не став кабінетним ученим. Величезної уваги і подяки заслуговує його музейна діяльність. Трудами його та його колег був реалізований сміливий задум (з огляду на деякі моменти тодішнього життя) ректора Івана Андрійовича Зязюна. І за оформленням та особливо за змістом музею історії інституту став справжньою перлиною нашого тоді знаного на весь СРСР навчального закладу. Відвідували та захоплювалися ним численні делегації, у тому числі й закордонні. Особливе враження справляли в оформленні музею вітражі, рідкісні на Полтавщині. Отож уявімо здивування всіх, а для Єрмака просто горе, коли інші історики, та ще й при владі, все зруйнували.

Єрмак тяжко пережив цю історію. Але не та це людина, аби безплідно перейматися. Зараз він увесь у новому проекті – музеї історії історичного факультету, який багато в чому наслідує, але й розвиває, доповнює ідеї та зміст знищеного загальноінститутського музею.

Професор Єрмак має численні публікації з історії інституту, серед яких колективна монографія “Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка:

історія і сучасність.(2009)”. За цю фундаментальну працю О. П. Єрмак разом зі співавторами – доктором педагогічних наук Б. В. Годом та кандидатом історичних наук П. В. Киридоном – удостоєний премії імені Леоніда Бразова. Не прийнято у наукових звітах указувати газетні статті. Але вони не просто відбивають громадянську позицію науковця, але й свідчать про виконання просвітительської місії, що не менш важливо, ніж “чиста” наука. О. П. Єрмак співпрацює чи не з усіма полтавськими часописами, і ці “просвітницькі” його статті викликають постійний інтерес. Але він турбується й про пропаганду власне наукової інформації, бо є багаторічним заступником голови редколегії збірника наукових статей “Історична пам’ять”.

Професор Єрмак – активний член Слов’янського клубу. Його постійна участь у засіданнях змушує високо тримати планку історичних, краєзнавчих та навіть літературних студій, бо Єрмак багато знає про Полтаву і видатних полтавців.

Так, Єрмак вже немало прожив – 70 років. Чого аж ніяк не видно по ньому. З часом він виглядає все краще – статечний, солідний, з розкішною русавою бородою й вусами. Подобається жінкам. Мені, принаймні, подобається. Зичу тобі, куме, постійної наснаги і творчого злету.

М. В. Бака

АНТИПОД

Історикові О. Єрмаку

Ревіла буря, грім гримів,
Здригалась злякана природа,
Як Іртиша колись корив
Руйнатор долей воєвода.
Його прокляв старий Кучум,
Могутній хан, володар лука...
Тепер же Єрмаку від дум
Біль голови вже про науку.
І він з усіх її боків
Узяв надовго у облогу,
Себе ніскільки не жалів,
Та тим й одержав перемогу.
Наразі власноруч заклав
Із спецнаук нову фортецю,
Аби люд лихолить не знав –
Удавсь до суду конференцій.
У дні руїни став завжди
В тривозі радитись з Богданом,
Як рятувати від біди
Свій край від Ворскли і до Сану.
Отак й пильнує власний зір
Й не розправля в натхненні спину,
Його думки не про Сибір,
А як не здати Україну

2010 р.

*Із збірки: Бака М. Душі неспокій : вірші, оповідання
/ М. Бака. - Полтава, 2010. – С. 56.*

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА

- 5 лютого
1944 року* Народився в місті Полтаві в сім'ї
робітника-будівельника
- 1949 року* сім'я переїхала до селища Майкудук
Карагандинської області (Казахська РСР),
де батьки працювали на новобудовах
вугільної промисловості
- 1 вересня
1951 року* пішов до першого класу Майкудинської
середньої школи
- Вересень
1956 року* сім'я переїхала на постійне місце проживання
до селища Новоселівка Полтавського району.
Продовжив навчання в 5 класі Ковалівської
середньої школи Полтавського району
- Червень
1962 року* закінчив 10 клас Ковалівської середньої
школи Полтавського району
- 1962 – 1964* працював слюсарем Полтавського
райвідділення “Сільгосптехніка”
- 1964 – 1965* працював транспортувальником Полтавського
комбінату будматеріалів
- 1965 – 1969* студент історичного факультету
Полтавського державного педагогічного
інституту імені В. Г. Короленка

- 1969 – 1975* асистент кафедри історії СРСР і УРСР
Полтавського державного педагогічного
інституту імені В. Г. Короленка
- 1975 – 1976* старший викладач кафедри історії СРСР
і УРСР Полтавського державного
педагогічного інституту імені В. Г. Короленка
- 1976 – 1990* доцент кафедри історії СРСР і УРСР
Полтавського державного педагогічного
інституту імені В. Г. Короленка
- 1990 – 1991* завідувач кафедри історії УРСР Полтавського
державного педагогічного інституту
імені В. Г. Короленка
- 1991 – 2000* завідувач кафедри спеціальних історичних
дисциплін і географії Полтавського
державного педагогічного інституту імені
В. Г. Короленка
- 2000 – 2013* доцент кафедри історії України Полтавського
державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
- Із 2013* професор кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

*З батьком Петром Степановичем
і мамою Антоніною Пилипівною. 1948 р.*

*Батько Петро Степанович Єрмак (другий зліва),
Чехословаччина, травень. 1945 р.*

*Олександр Єрмак серед відмінників школи м. Щучинська
Кокчетавської області. 1955 р.*

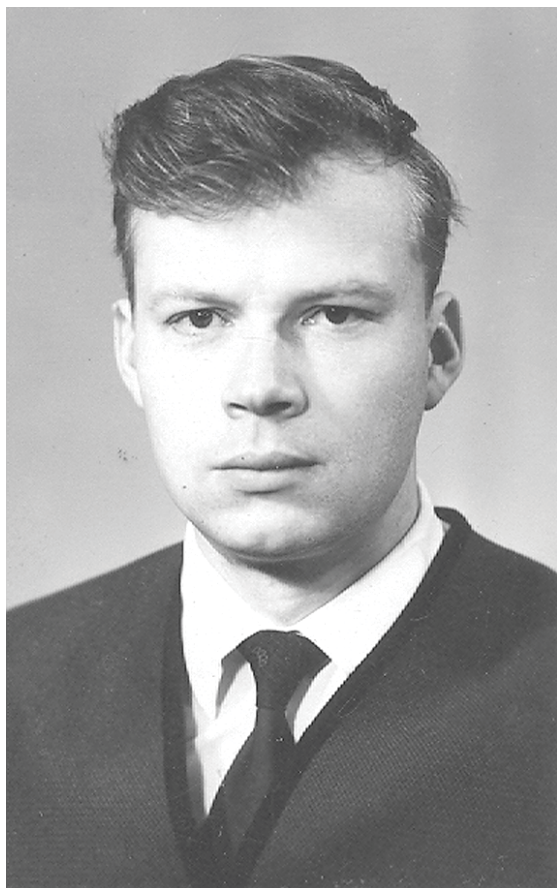
*Олександр Єрмак (третій ряд, другий) серед учнів 3-ого класу
середньої школи с. Майкудук Карагандинської області. 1954 р.*

З мамою Антоніною Пилипівною. 1952 р.

З сином Олександром. 1972 р.

Олександр Єрмак. 1973 р.

*Олександр Петрович Єрмак –
кандидат історичних наук. 1975 р.*

Святкування ювілею дружини Валентини Миколаївни. 2006 р.

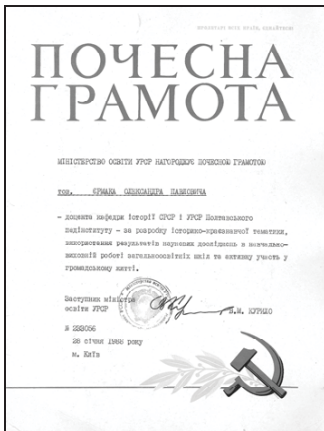
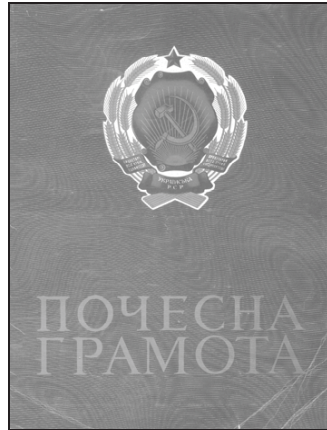
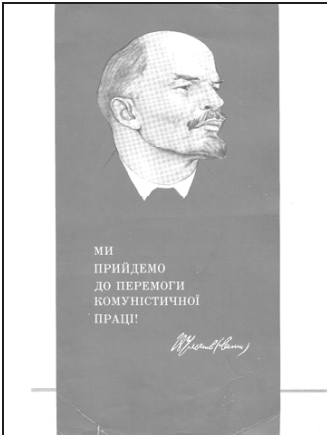
О. П. Єрмак з онуками Анею і Валентином. 2014 р.

НАГОРОДИ ТА ВІДЗНАКИ ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА

1987

Почесна Грамота Міністерства освіти УРСР

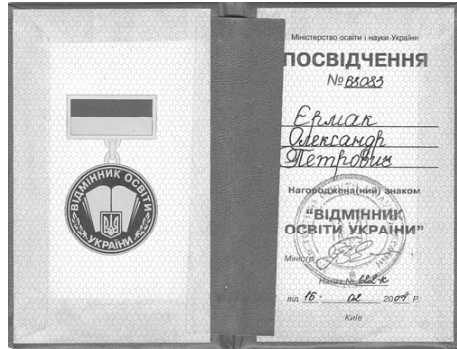

1998

Почесна Грамота Міністерства освіти України

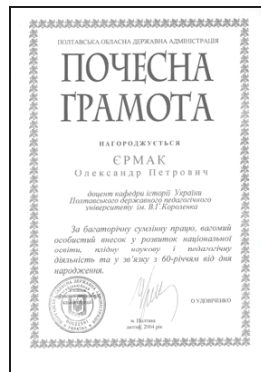
2004

Відомча відзнака Міністерства освіти України –
знак “Відмінник освіти України”

Почесна Грамота Полтавської обласної державної
адміністрації

Почесна Грамота управління освіти і науки Полтавської
обласної державної адміністрації

2007

Почесне звання України
“Заслужений діяч науки і техніки України”

2008

Лауреат Полтавської обласної премії
імені Панаса Мирного

2009

Почесна Грамота
Полтавської обласної державної адміністрації

Ювілейна медаль “90 років ЛКСМУ”

2010

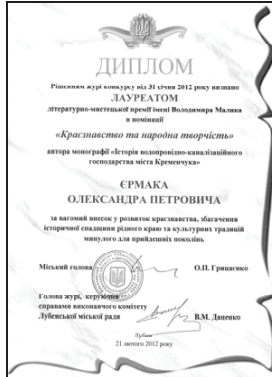
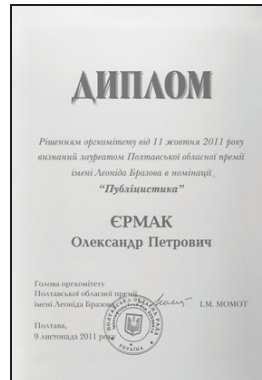
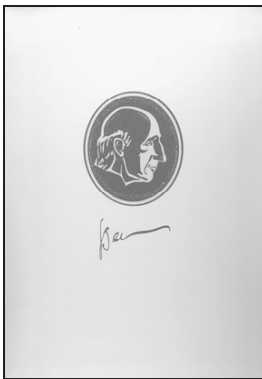
Лауреат Полтавської обласної премії
імені Самійла Величка

2011

Лауреат Полтавської обласної премії
імені Леоніда Бразова

2012

Лауреат Лубенської міської премії
імені Володимира Малика

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА

НАУКОВІ РОБОТИ

1. **Осуществление ленинской политики ограничения и вытеснения капиталистических элементов города и села на Украине в 1927–1929 гг.** : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. ист. наук / Александр Петрович Ермак. – Днепропетровск, 1974. – 39 с.
2. **Здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів міста і села в Україні в 1927–1929 роки** : дис. канд. іст. наук / О. П. Єрмак. – Дніпропетровськ, 1975. – 194 с.

МОНОГРАФІЇ. ПІДРУЧНИКИ. БРОШУРИ

3. **Методичні рекомендації до курсу історіографії історії СРСР для студентів четвертого курсу стаціонарної форми навчання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка** / упоряд. О. П. Єрмак. – Полтава, 1979. – 16 с.
4. **Нариси історії Полтавської обласної партійної організації** / [Л. С. Волошко, С. В. Гончаренко, О. П. Єрмак та ін. ; ред.: І. Ю. Горобець (голова) та ін.]. – Х. : Прапор, 1981. – 322 с.
5. **Комсомольці і молодь Полтавщини в початковий період соціалістичної реконструкції народного господарства (1926–1929 рр.)** : метод. рек. / уклад. О. П. Єрмак ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1988. – 18 с.
6. **Очерки развития социально-классовой структуры УССР. 1917–1937** / С. В. Кульчицкий, И. К. Рыбалка, Ф. Г. Турченко, А. П. Ермак. –К. : Наук. думка, 1987. – 240 с.
7. **Історія України ХХ століття : навч. посіб. на допомогу випускникам середніх шкіл** / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – 95 с.

8. **Новітня історія України (з 1917 року до наших днів)** : навч. посіб. на допомогу випускникам середніх шкіл / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – 146 с.
9. **Екзаменаційні білети для проведення екзаменів у 9-х класах загальноосвітніх навчально-виховних закладів** / уклад. О. П. Єрмак ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – 10 с.
10. **Завдання та розв'язки Полтавських олімпіад. Історія.** II-III етапи Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін 1996–1997 роки / уклад. О. П. Єрмак ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – 24 с.
11. **Історія України (з найдавніших часів до 1917 року)** : на допомогу учням IX класів / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – 102 с.
12. **Історія України XX століття : на допомогу учням XI кл.** / уклад.: О. П. Єрмак, О. А. Білоусько, О. О. Магдик ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – 96 с.
13. **Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині. 1929–1933** : зб. док. і матеріалів / упоряд.: О. П. Єрмак (кер.), В. В. Коротенко, Л. М. Мокляк, О. О. Нестуля, В. М. Снігуренко ; Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1997. – 264 с.
14. **Історико-філологічному – 80: минуле і сьогодення** / О. П. Єрмак, Л. Л. Безобразова, Б. В. Год, Н. В. Хоменко ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – 33 с.
15. **Історія обласного державного підприємства "Полтававодоканал". До 100-річчя заснування Полтавського міського водопроводу. 1900–2000** / О. П. Єрмак. – Полтава : Дивосвіт, 2000. – 309 с.
16. **Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт з циклу історичних дисциплін**

- ／ О. П. Єрмак, Б. В. Год ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2000. – 35 с.
17. **Держава і церква на Полтавщині за радянської доби** / Полтав. обл. держ. адмін.; Обл. ред. колегія наук.-докум. серії книг "Реабілітовані історією"; Упр. Служби безпеки України в Полтав. обл.; Держ. архів Полтав. обл. ; упоряд.: В. А. Войналович, О. О. Нестуля. – Полтава, 2002. – 252 с. – Опрацювання архівно-слідчих справ: Т. П. Демиденко, О. П. Єрмак, С. І. Нестуля та ін.
18. **Полтавська трудова колонія ім. М. Горького в документах і матеріалах (1920–1926 рр.)** : в 2 ч. Ч. I / ред. І. А. Зязюн ; авт.-уклад. О. П. Єрмак, Л. В. Крамущенко, Н. М. Тарасевич та ін. ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Полтава, 2002. – 269 с.
19. **Полтавська трудова колонія ім. М. Горького в документах і матеріалах (1920–1926 рр.)** : в 2 ч. Ч. II / ред. І. А. Зязюн ; авт.-уклад. О. П. Єрмак, Л. В. Крамущенко, Н. М. Тарасевич та ін. ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Полтава, 2002. – 216 с.
20. **Реабілітовані історією. Полтавська область** : у 27 т : наук.-докум. серія книг / авт. кол.: Л. Л. Бабенко, Ю. В. Борщенко, О. П. Єрмак та ін. – К. ; Полтава : АСМІ, 2004. – Кн. 2. – 720 с.
21. **Новітня історія Полтавщини (I половина XX століття)** : підруч. для 10 кл. загальноосвітньої шк. / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько, В. Я. Ревегук. – Полтава : Оріяна, 2005. – 312 с.
22. **Реабілітовані історією. Полтавська область** : у 27 т : наук.-докум. серія книг / авт. кол.: О. О. Нестуля

- (кер.), Л. Л. Бабенко, Ю. В. Борщенко, О. П. Єрмак та ін. – К. ; Полтава : АСМІ, 2005. – Кн. 3. – 720 с.
23. **Реабілітовані історією. Полтавська область** : у 27 т : наук.-докум. серія книг / авт. кол.: О. О. Нестуля (кер.), Л. Л. Бабенко, Ю. В. Борщенко, О. П. Єрмак. – К. ; Полтава : АСМІ, 2006. – Кн. 4. – 736 с.
24. **Історія комсомолу Полтавщини** / авт.-упоряд.: О. А. Білоусько, В. М. Денисенко, О. П. Єрмак. – Полтава : АСМІ, 2008. – 488 с.
25. **Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка: історія і сучасність** / ред. кол.: Л. М. Булава, Ю. В. Волошин, О. П. Єрмак (голова) та ін. ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : Полтавський літератор, 2009. – 92 с.
26. **Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність** / Б. В. Год, О. П. Єрмак, П. В. Киридон ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПДПУ, 2009. – 194 с.
27. **Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука** / О. П. Єрмак. – Кременчук : Кременчуцька міська друкарня, 2010. – 340 с.
28. **Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство** : навч.-метод. комплекс для студ. іст. фак-ту / О. П. Єрмак, А. О. Єрмолаєва, В. М. Орлов ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – 60 с.
29. **Історіографія історії України** : навч.-метод. комплекс для студ. іст. фак-ту / О. П. Єрмак, А. О. Єрмолаєва, В. М. Орлов ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – 68 с.
30. **Збірник матеріалів XV студентської наукової конференції історичного факультету**, квіт. 2012 р.

- / ред. О. П. Єрмак ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ІВЦ ПНПУ, 2012. – 188 с.
31. **Подих столітньої історії. Полтавський педагогічний університет** / уклад. О. П. Єрмак : ред.: М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 216 с.
32. **Столітня історія Полтавського педагогічного університету** / О. П. Єрмак, Б. В. Год, П. В. Киридон та ін. ; за ред. М. І. Степаненко, Л. М. Кравченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 274 с.

НАУКОВІ СТАТТІ ТА ПУБЛІКАЦІЇ

1966

33. **Полтавська обласна партійна організація на початку Великої Вітчизняної війни** / О. П. Єрмак // Тези доповідей ХХ науково-підсумкової конференції студентів. – Полтава, 1966. – С. 3–4.

1973

34. **Документи ЦДАЖР УРСР про здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів на Україні в 1927–1929 рр.** / О. П. Єрмак // Архіви України : наук.-практ. журнал. – 1973. – № 2. – С. 75–78.
35. **Економічна політика Комуністичної партії і Радянського уряду щодо куркульства на Україні в 1928–1929 роках** / О. П. Єрмак, П. М. Денисовець // Питання історії народів СРСР : зб. статей. – Х., 1973. – Вип. 16. – С. 56–63.
36. **Політика Комуністичної партії щодо залишків капіталістичних елементів на початку реконструктивного періоду** / О. П. Єрмак // Український історичний журнал : наук. журнал. – 1973. – № 4. – С. 46–54.

1974

37. **Краєзнавча робота студентів з ленінської тематики** / О. П. Єрмак // Міжвузівська науково-методична конференція з історичного краєзнавства, присвячена 800-річчю Полтави : тези доп. і повідомл. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1974. – С. 12–16.

1975

38. **Партійні організації на чолі сільських культурно-освітніх установ республіки у боротьбі за ізоляцію куркульства у 1927–1929 рр.** / О. П. Єрмак // Наукові праці з історії КПРС : міжвід. республік. зб. – К., 1975. – Вип. 79. – С. 36–43.
39. **Подготовка студентов исторических факультетов к использованию в школе краеведческого материала по ленинской тематике** / А. П. Ермак, П. М. Денисовец // Изучение в средней школе жизни, деятельности, произведений В. И. Ленина, документов КПРС : тезисы сообщ. III Всесоюз. науч.-практ. конф. – М., 1975. – С. 51–53.

1977

40. **Великий Октябрь на Полтавщине в советской историографии** / А. П. Ермак // Великий Октябрь и современность : материалы теорет. конф. – Полтава, 1977. – С. 182–185.

1978

41. **Исторические взгляды В. Г. Короленко** / А. П. Ермак // Тезисы докладов Короленковских чтений, посвященных 125-летию со дня рождения В. Г. Короленко. – Полтава, 1978. – С. 15–16.

1979

42. **Роль краеведческой работы по ленинской тематике в воспитании студенческой молодежи** / А. П. Ермак, П. М. Денисовец // Улучшение качества подготовки педагогических кадров и повышение уровня идейно-политического воспитания студенческой молодежи в свете решений XXV съезда КПСС : тезисы республик. науч. конф. – Х., 1979. – С. 37–39.

1980

43. **Використання краєзнавчої роботи з лєнінської тематики у навчально-виховному процесі** / О. П. Єрмак // Тези доповідей V Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 1980. – С. 15–16.
44. **З історії створення першої в країні хати-лабораторії** / О. П. Єрмак // Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства : тези доповідей. – К., 1980. – С. 139–140.
45. **Роль краеведческой работы по ленинской тематике в воспитании студентов** / А. П. Ермак, П. М. Денисовец // Совершенствование педагогического мастерства преподавателей вузов : тезисы докл. и сообщ. обл. науч.-практ. конф. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка. – Полтава, 1980. – С. 26–27.

1981

46. **Батрачество Украинской ССР в период построения фундамента социализма (1926–1932)** / А. П. Ермак // Вопросы истории СССР : республик. межвед. науч. сб. – Х., 1981. – Вып. 26. – С. 56–63.
47. **Колхозное крестьянство Украинской ССР в период социалистической реконструкции народного хозяйства** / А. П. Ермак // Проблемы истории советского крестьянства. – М., 1981. – С. 122–131.

1982

48. **Н. В. Гоголь об изучении отечественной истории / А. П. Ермак // Тезисы докладов I Гоголевских чтений.** – Полтава, 1982. – С. 96–98.
49. **Единоличные хозяйства в социально-экономической структуре села Украинской ССР в 1933–1937 гг. / А. П. Ермак // XXVI съезд КПСС о развитии социально-классовой структуры советского общества в условиях социалистического и коммунистического строительства : тезисы докл. и сообщ. республик. науч. конф.** – Донецк, 1982. – С. 170–172.
50. **Использование в вузовской лекции ленинских приемов работы с фактическим материалом / А. П. Ермак // Мастерство устного выступления : тезисы докл. обл. науч.-практ. конф.** – Полтава, 1982. – С. 32–33.
51. **Податкова політика Радянської держави щодо селянства України в 1921–1929 рр. / О. П. Єрмак, П. М. Денисовець // Український історичний журнал : наук. журнал.** – 1982. – № 6. – С. 88–96.
52. **Преобразование культурно-бытового уклада украинского села (1926–1937 гг.) / А. П. Ермак // Становление и развитие социалистического образа жизни в советской деревне.** – Воронеж, 1982. – С. 99–104.
53. **Розвиток охорони здоров'я на Поділлі в період будівництва соціалізму (1921–1937 рр.) / О. П. Єрмак // Друга республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства : тези доповідей.** – К., 1982. – С. 313–315.

1983

54. **В. А. Сухомлинский об изучении отечественной истории в средней школе / А. П. Ермак // Творческое использование идей А. С. Макаренка и В. А. Сухомлинского в формировании педагогического мастерства :**

тезисы межвуз. науч.-практ. конф., посвященной 95-летию со дня рождения А. С. Макаренко и 65-летию со дня рождения В. А. Сухомлинского / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка. – Полтава, 1983. – С. 111–112.

55. **Экономическая политика Коммунистической партии и Советского государства в отношении кулачества и особенности её проведения на Украине (1921–1929 гг.)** / А. П. Ермак, П. М. Денисовец // Региональные особенности экономической политики переходного периода в СССР : сб. статей. – М., 1983. – С. 127–137.

1984

56. **Н. В. Гоголь о преподавании истории** / А. П. Ермак // Тезисы докладов Вторых Гоголевских чтений, посвященных 175-летию со дня рождения писателя / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка. – Полтава, 1984. – С. 196–197.
57. **Современная советская историография Полтавского сражения** / А. П. Ермак // Тезисы докладов и сообщений научной конференции, посвященной 275-летию Полтавской битвы, 26–27 июня 1984 г. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка. – Полтава, 1984. – С. 41–43.
58. **Соціальна структура сільського населення Чернігівської області на кінець реконструктивного періоду** / О. П. Єрмак // Третя республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства : тези доповідей. – К., 1984. – С. 10–17.

1985

59. **Дні літератури сільської молоді Чернігівщини** / О. П. Єрмак // Перша Чернігівська обласна конференція з історичного краєзнавства, (грудень 1985 р.) : тези доповідей. – Чернігів, 1985. – С. 23–25.

-
60. **Соціальна структура сільського населення Вінницької області (за матеріалами перепису 1939 р.)** / О. П. Єрмак // Тези доповідей VI Подільської історико-краєзнавчої конференції. (Секція історії радянського періоду) : тези доповідей. – Кам'янець-Подільський, 1985. – С. 86–87.

1986

61. **Вопросы шефства промышленных предприятий над колхозным селом в литературе по истории фабрик и заводов Украинской ССР** / А. П. Єрмак // История предприятий СССР. Социальное развитие трудового коллектива : Всесоюз. науч.-практ. конф. : тезисы докладов / Ин-т истории СССР АН СССР. – Кременчуг, 1986. – С. 123–125.
62. **Организация хозяйственной деятельности в колонии имени М. Горького** / А. П. Єрмак, В. Н. Жук // А. С. Макаренко и Полтавщина : тезисы докладов и сообщ. обл. науч.-практ. конф. – Полтава, 1986. – С. 89–91.

1987

63. **“Голос коммуниста”** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 138.
64. **Демографическая перепись 1939 г. как краеведческий источник (на материалах Полтавской области)** / А. П. Єрмак // Первая Всесоюзная конференция по историческому краеведению : тезисы докл. и сообщ. – К., 1987. – С. 274–275.
65. **Кременчуцька губернська організація КП(б)У** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 291.
66. **Магідов Борис Йосипович** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 324.

-
67. **Муранов Матвій Костянтинович** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 349.
68. **Неронович Євген Васильович** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 368.
69. **Октябрь на Полтавщине в советской историографии** / А. П. Єрмак, В. Я. Ревегук // Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине. – К., 1987. – С. 117–132.
70. **Полтавська організація КП(б)У** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 439.
71. **Полтавський підпільний губком КП(б)У** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 440.
72. **Процесс социалистического переустройства сельского хозяйства на Полтавщине в памятниках истории и культуры** / А. П. Єрмак // Историко-культурное наследие Полтавщины / редкол.: П. Т. Тронько, В. А. Горбик, Ю. З. Данилюк. – К., 1987. – С. 230–250.
73. **Ревенко Яків Никонорович** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 477.
74. **Становлення і розвиток колгоспної торгівлі в УРСР у роки перших п'ятирічок** / О. П. Єрмак // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР : республік. міжвід. зб. наук. праць / АН УРСР, Ін-т економіки. – К., 1987. – Вип. 21. – С. 49–54.
75. **Тарнагородський Микола Павлович** / О. П. Єрмак // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні : енцикл. довід. / ред. І. Ф. Курас. – К., 1987. – С. 541.
76. **Участие рабочих в создании коллективных хозяйств на Украине в 20-е годы** / А. П. Єрмак // Рабочий класс

СССР – ведущая революционная и созидательная сила советского общества (К 90-летию со дня рождения академика А. М. Панкратовой) : тезисы докл. и сообщ. республик. науч. конф. – Донецк, 1987. – Ч. I. – С. 79–81.

1988

77. **Социально-демографическая характеристика населения Лубенщины по материалам переписи 1939 г.** / А. П. Ермак // 1000-летие города Лубны : обл. науч.-практ. конф., 26–28 мая 1988 г. : тезисы докл. и сообщ. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленко. – Лубны, 1988. – С. 41–42.

1989

78. **Виробниче кооперування рибальських промислів на Миколаївщині в 20–30-і роки** / О. П. Ермак // IV Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства : тези доп. і повідомл. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка ; Полтав. наук. т-во краєзнавців. – К., 1989. – С. 618–619.
79. **З історії спорудження першого на Полтавщині сільського водопроводу** / О. П. Ермак // Тези доповідей і повідомлень Першої Полтавської конференції з історичного краєзнавства / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка ; Полтав. наук. т-во краєзнавців. – Полтава, 1989. – С. 32–34.
80. **Социально-экономические аспекты деятельности сельских организаций ЛКСМУ в период НЭПа (1921–1929 гг.)** / А. П. Ермак // Исторический опыт ВЛКСМ и современная практика комсомольской работы : тезисы докл. республик. науч.-практ. конф., посвященной 70-летию ЛКСМ Украины, 14–15 апр. 1989 г. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленко. – К., 1989. – С. 64–67.

1990

81. **Одноосібні селянські господарства Вінницької області в період другої п'ятирічки (1933–1937)** / О. П. Єрмак // Тези доповідей Дев'ятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1990. – С. 85–86.
82. **Социальная структура сельского населения Сумской области в конце 30-х годов** / А. П. Ермак // Тезисы докладов и сообщений Первой Сумской областной научной историко-краеведческой конференции, 5–6 апр. 1990 г. – Суми, 1990. – С. 105–106.
83. **Соціальна структура сільського населення Кам'янець-Подільського округу за матеріалами демографічного перепису 1926 р.** / О. П. Єрмак // VIII Подільська історико-краєзнавча конференція (Секція історії радянського періоду) : тези доповідей. – Кам'янець-Подільський, 1990. – С. 23–25.
84. **Що дало трудящим Полтавщини запровадження нової економічної політики?** / О. П. Єрмак // Наш рідний край. Вип. 1–13. Історико-статистичний нарис / відп. за вип. Ж. І. Передерій. – Полтава, 1990. – Вип. 2 : Сторінки про економічний розвиток Полтавщини. – С. 25–28.
85. **Як відбувався процес формування радянської інтелігенції на Полтавщині в 20–30-ті роки** / О. П. Єрмак // Наш рідний край : Вип. 1–13. Історико-статистичний нарис / відп. за вип. В. Н. Жук. – Полтава, 1990. – Вип. 3 : Сторінки про розвиток освіти на Полтавщині. – С. 38–40.
86. **Як здійснювалася колективізація сільського господарства на Полтавщині?** / О. П. Єрмак // Наш рідний край Вип. 1–13. Історико-статистичний нарис / відп. за вип. Ж. І. Передерій. – Полтава, 1990. – Вип. 2 : Сторінки про економічний розвиток Полтавщини. – С. 28–32.

1991

87. **Ліквідація куркульства як класу** / О. П. Єрмак // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : республік. міжвід. зб. наук. праць / ред. Ю. Ю. Кондуфор ; АН УРСР, Ін-т історії України. – К., 1991. – Вип. 1. – С. 46–58.
88. **Населення України** / О. П. Єрмак // Матеріали з історії України. – Полтава, 1991. – С. 6–9.
89. **Перепис населення 1920 р. на Поділлі** / О. П. Єрмак // Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України : тези доп. та повідомл. V Всеукр. конф., жовт. 1991 р. / відп. ред. Т. Ф. Григор'єва ; Ін-т історії України АН УРСР. – К. ; Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 539–540.
90. **Проведення перепису населення 1920 р. на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Тези доповідей і повідомлень Другої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка ; Полтав. наук. т-во краєзнавців. – Полтава, 1991. – С. 33–34.
91. **Сільські кустарні промисли на Полтавщині в 20-і роки** / О. П. Єрмак // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею : матеріали ювілейної наук. конф. / Полтав. обл. упр. культ., Полтав. краєзнавчий музей, Полтав. наук. т-во краєзнавців. – Полтава, 1991. – Ч. 3: Краєзнавство Полтавщини. – С. 36–39.
92. **Сільські кустарні промисли Чернігівщини в 20–30 рр.** / О. П. Єрмак // Проблеми історичного і географічного краєзнавства Чернігівщини. – Чернігів, 1991. – С. 76–79.

1992

93. **Гетьманування І. С. Мазепи в оцінці В. Б. Антоновича** / О. П. Єрмак // Північна війна та її наслідки для України : зб. статей. – Полтава, 1992. – С. 25–36.
94. **"Голос комуніста"** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 193.
95. **Духовенство України за даними перепису населення 17 грудня 1926 р.** / О. П. Єрмак // Релігійна традиція в духовному відродженні України : матеріали Всеукр. наук. конф. / редкол.: В. Е. Лобурець, В. О. Пашенко, Я. Г. Вовк ; Ін-т історії України АН, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1992. – С. 106–107.
96. **З тавром ворога народу (О. Г. Удовиченко)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 322–324.
97. **Колгоспи** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 368.
98. **Комуни сільськогосподарські** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 377.
99. **Кременчуцька губерньська організація КП(б)У** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 409.
100. **Машинно-тракторні станції** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 521–522.
101. **Населення Переяславщини за даними демографічного перепису 1897 року** / О. П. Єрмак // Переяславська

земля та її місце в розвитку української нації, державності й культури : тези Всеукр. наук. конф., 21–23 верес. 1992 р. – Переяслав-Хмельницький, 1992. – С. 62–63.

102. **Одна з численних жертв (П. Ф. Павлицев)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 325–328.
103. **Перепис населення** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 641–642.
104. **Полтавська міська організація Компартії України** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 723.
105. **Полтавська радянсько-партійна школа** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 732.
106. **Полтавське обласне виробниче об'єднання рибного господарства** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 747.
107. **Полтавський агрокооперативний технікум** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 750.
108. **Полтавський підпільний губком КП(б)У** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 769.
109. **Полтавський сільськогосподарський радгосп-технікум** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 775.
110. **Полтавський сільськогосподарський технікум по підготовці керівних кадрів колгоспів і радгоспів**

- / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 775.
111. **П'ятнадцять років життя (І. В. Карповець)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 339–342.
112. **Рада агропромислових формувань** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 817.
113. **Радгоспи** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 817.
114. **Реабілітовані посмертно (І. А. Коцегуб)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 332–334.
115. **Ремонтно-тракторні станції** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 826.
116. **Сільбуди** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 868.
117. **"Сільгосптехніка"** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 868.
118. **Товариства по спільному обробітку землі** / О. П. Єрмак // Полтавщина : енцикл. довід. / ред. А. В. Кудрицький. – К., 1992. – С. 907.
119. **Украдена віра (П. І. Гейбо)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців, Полтав.

держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 335–338.

120. **Феофан Прокопович про методологічні проблеми історії** / О. П. Єрмак // Актуальні проблеми дослідження філософської культури східних слов'ян 11–18 ст. : матеріали VIII міжнар. наук. конф., присвяченої 270-літтю від народження Г. С. Сковороди / Ін-т філософії АН України; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1992. – С. 95–96.
121. **Чесно прожите життя (Є. М. Анохіна-Погодіна)** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією / редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.), В. А. Войналович та ін. ; АН України, Ін-т історії України, Всеукр. спілка краєзнавців, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава, 1992. – С. 182–184.

1993

122. **Боротьба за владу в Україні** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 18–19.
123. **Д. І. Дорошенко про процес українського національного відродження** / О. П. Єрмак // Національна ідея в духовній культурі України ХІХ–ХХ ст. : матеріали Всеукр. наук. конф. / Ін-т філософії АН України, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. наук. т-во краєзнавців. – Полтава, 1993. – С. 141–143.
124. **Земство і професійна освіта молоді в Полтавській губернії (60–90-і роки ХІХ ст.)** / О. П. Єрмак, О. А. Шевченко // Молодь у посттоталітарному суспільстві: український варіант : тези доп. наук.-практ. конф. – Х., 1993. – С. 9–10.
125. **Індустріалізація в Україні у 20–30-і роки** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 40–42.

-
126. **Культурне будівництво в Україні в 20-і роки** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 38–39.
127. **Матеріали Державного архіву Полтавської області про демографічні процеси на Полтавщині в 30-ті роки** / О. П. Єрмак // Архівний збірник на посвяту 90-річчю Полтавської Вченої Архівної Комісії. 1903–1993 / Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1993. – С. 154–162.
128. **Матеріали переписів населення 1926 і 1939 років як джерело вивчення демографічних утрат від голодомору на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Найбільший злочин імперії : матеріали наук.-практ. конф. "Слобожанщина. Голодомор 1932–1933 років" / упоряд.: Ю. Бадзьо, І. Юшук. – К., 1993. – С. 32–34.
129. **Мова населення Полтавщини за матеріалами демографічних переписів 1897, 1926, 1959 та 1989 років** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Взаимодействие украинского и русского языков на территории Украины и актуальные проблемы их исследования и преподавания : материалы I Ганичевских чтений : в 2 т. / Полтав. гос. пед. ин-т имени В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – Т. 1. – С. 114–117.
130. **Мовний склад населення Лівобережної України за матеріалами демографічного перепису 17 грудня 1926 року** / О. П. Єрмак, В. О. Пащенко // Слово і мовні рівні : зб. наук. праць / ред.: М. І. Степаненко ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 117–129.
131. **Насильницька колективізація сільського господарства в Україні** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 43–45.

-
132. **Передумови трагедії** / О. П. Єрмак // Голодомор 1932–1933 років на Полтавщині. До 60-річчя трагедії : матеріали наук. конф. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. наук. т-то краєзнавців. – Полтава, 1993. – С. 1–9.
133. **Полтавське відділення асоціації дослідників "Голод-33"** / О. Єрмак // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 1993. – 11 верес. (№ 119). – С. 2.
134. **Становище в сфері культури** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 48–49.
135. **Україна в період нової економічної політики** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 36–37.
136. **Українська держава гетьмана П. Скоропадського** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 20–21.
137. **Утвердження сталінського тоталітарного режиму в Україні в 30-і роки** / О. П. Єрмак // Історія України ХХ століття : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 46–47.
138. **Учителі сільських початкових шкіл в Україні у 20-і роки** / О. П. Єрмак // Розбудова національної початкової школи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 11–13 трав. 1993 р. / редкол.: М. Й. Алексіюк, Н. А. Вакуленко, Т. М. Байбара та ін. ; Ін-т педагогіки АПН України, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1993. – С. 246–248.

1994

139. **Антропоцентризм філософсько-педагогічної концепції Г. С. Сковороди** / О. П. Єрмак, І. І. Юрас // Г. С. Сковорода і сучасність : матеріали наук. конф.,

присвяченої 200-річчю з дня смерті філософа, 11–12 листоп.
1994 р. – Полтава, 1994. – С. 39–41.

140. **Відбудова і розвиток рибного господарства в Україні в 20–30-і роки** / О. П. Єрмак // Історія народного господарства України та економічної думки України : республік. міжвід. зб. – К., 1994. – Вип. 26–27. – С. 68–76.
141. **Вплив голодомору 1932–1933 років на демографічну ситуацію в полтавському селі** / О. П. Єрмак // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали / відп. ред. В. А. Войналович ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. наук. т-во краєзнавців. – Полтава, 1994. – С. 105–109.
142. **Географічне краєзнавство на Полтавщині: історія, сучасний стан, перспективи** / О. П. Єрмак, Л. М. Булава // Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю : матеріали наук.-практ. конф., грудень 1994 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1994. – С. 3–8.
143. **Доля болгарських комунарів** / О. П. Єрмак // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ : наук.-докум. журнал / Ін-т історії України НАН України. – 1994. – № 1. – С. 59–62.
144. **О. Я. Єфименко про місце І. П. Котляревського в українському національному відродженні** / О. П. Єрмак // Спадщина Котляревського в українському і світовому культурному контексті : матеріали міжнар. наук. конф., до 225-річчя з дня народження І. П. Котляревського / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – С. 26–28.
145. **Історія Північної війни у висвітленні Н. Полонської-Василенко** / О. П. Єрмак // Північна війна та її

- наслідки для України : зб. статей. – Полтава, 1994. –
Виш. 3. – С. 47–53.
146. **Населення і трудові ресурси** / О. П. Єрмак
// Методика викладання географії Полтавщини : посіб.
для вчителя : в 2 ч. / редкол.: Л. М. Булава (відп.
ред.), М. І. Степаненко, П. А. Кравченко ; Полтав. держ. пед.
ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – Ч. 2. –
С. 33–44.
147. **Православне духовенство України в середині 20-х років
XX ст.** / О. П. Єрмак // Православ'я і культура:
історія і сучасність : матеріали Всеукр. наук. конф.,
16–18 черв. 1994 р. / Полтав. держ. пед. ін-т
імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – С. 115–116.
148. **Сільське учительство Полтавської області**
/ О. П. Єрмак // Проблеми сільських навчально-
виховних закладів : тези Всеукр. наук.-практ. конф.,
18–21 квіт. 1994 р. / Полтав. держ. пед. ін-т
імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. – С. 141–143.
149. **Словотворча структура назв козацьких полків та сотень
Лівобережної та Правобережної України**
/ О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слово в лексичній
і граматичній системі мови (до 80-річчя Полтавського
педагогічного інституту) : зб. наук. праць / Полтав.
держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1994. –
С. 50–57.
150. **Соціологічний портрет сучасного вчительства (на
матеріалах Полтавської області)** / О. П. Єрмак
// Актуальні проблеми удосконалення післядипломної
освіти педагогічних працівників (в аспекті реалізації)
державної національної програми "Освіта" (Україна
XXI століття) : тези міжрегіон. наук.-практ. конф.,
3–4 листоп. 1994 р. – Миколаїв, 1994. – С. 13–16.
151. **Сучасна демографічна ситуація в Полтавській області**
/ О. П. Єрмак // Актуальні проблеми методики
викладання географії рідного краю : матеріали наук.-

практ. конф., груд. 1994 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1994. – С. 36–39.

1995

152. **Макаренко Павло Якович** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конф., присвяченої 80-річному ювілею інституту / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 37–39.
153. **Маслик Порфирій Порфирійович** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах : матеріали конф., присвяченої 80-річному ювілею інституту / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 79–83.
154. **Методологічні засади посібника з історії Полтавщини для учнів VII–XI класів загальноосвітньої середньої школи** / О. П. Єрмак // Постметодика : наук.-метод. пед. журнал. – 1995. – № 2 (9). – С. 51–52.
155. **Подальша доля невідома (Л. Л. Кривинська)** / О. П. Єрмак // Історичне краєзнавство в Україні: Традиції і сучасність : матеріали VII Всеукр. наук. конф. – К., 1995. – Ч. II. – С. 326–328.
156. **Подвижник "Просвіти" (І. І. Ліщина-Мартиненко)** / О. П. Єрмак // Виявлення та дослідження пам'яток національно-визвольних змагань українського народу на Полтавщині (1917–1920 рр.) : матеріали конф., 25 трав. 1995 р. / ред. О. О. Нестуля ; Полтав. краєзнавчий музей; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 143–147.
157. **Постать Богдана Хмельницького у висвітленні В. К. Липинського** / О. П. Єрмак // Видатний державотворець України : матеріали конф. до 400-річчя з дня народження Б. Хмельницького / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 34–35.

-
158. **Психолого-педагогічні аспекти методики викладання історіографії історії України** / О. П. Єрмак // Єдність педагогіки і психології у цілісному навчально-виховному процесі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 1995 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 110–112.
159. **Стан і перспективи вивчення подій Великої Вітчизняної війни на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Велика Вітчизняна війна у пам'яті народній : матеріали конф. до 50-річчя Перемоги, 25–26 квіт. 1995 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Вище Zenітне ракетне Червонопрапорне командне училище ім. генерала армії М. Ф. Ватутіна. – Полтава, 1995. – С. 13–15.
160. **Формування національної самосвідомості студентів у процесі вивчення історії історичної науки в Україні** / О. П. Єрмак // Гуманітарна освіта як важливий фактор формування національної самосвідомості студентів та учнів : матеріали Всеукр. наук. конф., 4–6 трав. 1995 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1995. – С. 135–139.
161. **Хлібозаготівельна кампанія 1932–1933 рр. на Полтавщині та її особливості** / О. П. Єрмак // Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: Причини і наслідки : матеріали міжнар. наук. конф., 9–10 верес. 1993 р. – К., 1995. – С. 145–148.

1996

162. **Архівно-слідчі справи як джерело вивчення історії Великої Вітчизняної війни** / О. П. Єрмак // Безсмертя подвигу народу : матеріали наук. конф. до 55-річчя з дня початку Великої Вітчизняної війни / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1996. – С. 51–54.
163. **Великий гетьман-державотворець Богдан Хмельницький в оцінці В. К. Липинського** / О. П. Єрмак // Відродження української державності: проблеми

- історії та культури : матеріали міжнар. наук. конф., 13–16 трав. 1996 р. – Одеса, 1996. – Ч. 1. – С. 54–56.
164. **Документи свідчать** / О. П. Єрмак // Голод 1946–1947 років на Полтавщині (до п'ятдесятиріччя трагедії) : матеріали і документи / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1996. – С. 56–138.
165. **Дослідник історії слов'янського єднання В. І. Пічета** / О. П. Єрмак // Слов'янська культура: здобутки і втрати : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14–16 трав. 1996 р. : в 2 т. / Ін-т мовознавства, Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – Т. 1. – С. 76–79.
166. **З досвіду читання спецкурсу "Видатні історики України" в школі-гімназії** / О. П. Єрмак // Оптимізація навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах нового типу: досягнення, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28 берез. 1996 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – С. 171–173.
167. **Ідеї українського державотворення в "Історії Русів"** / О. П. Єрмак // Соціально-політична думка України: історія, сучасність, перспективи : матеріали регіон. наук.-практ. конф., 20–21 листоп. 1996 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – С. 18–19.
168. **Особливості словотвору ад'ектонімів у літописі Самовидця** (функціонально-стилістичний аспект) / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слово в аспекті функціонування : зб. наук. праць / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – С. 22–28.
169. **Оцінка постаті І. Мазепи в "Нарисі історії українського народу" М. С. Грушевського** / О. П. Єрмак // Державотворець і літописець

України : матеріали наук. конф. до 130-річчя з дня народ. М. С. Грушевського / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. філіал КВІУЗ, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1996. – С. 37–39.

170. **Поглиблення гуманітарної підготовки школярів через спецкурси з актуальних проблем історії України** / О. П. Єрмак // Проблеми і перспективи розвитку гуманітарної освіти в загальноосвітніх навчально-виховних закладах м. Полтави : матеріали міської наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 1996 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – С. 36–38.
171. **Сільське учительство України в 20–30-і роки** / О. П. Єрмак // Формування педагогічної культури в Україні : зб. наук. праць / ред. В. Є. Лобурець ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Міжнар. Макаренківська асоціація. – Полтава, 1996. – С. 78–106.
172. **Трагічна сторінка історії Полтавщини: Голод 1946–1947 років** / О. П. Єрмак // Голод 1946–1947 років на Полтавщині (до п'ятдесятиріччя трагедії) : матеріали і документи / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1996. – С. 3–27.

1997

173. **Використання краєзнавчих матеріалів при вивченні голоду 1946–1947 років** / О. П. Єрмак // Актуальні питання дослідження вітчизняної історії та методика її навчання. До першої річниці з дня прийняття Конституції України : зб. наук. статей / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1997. – С. 36–38.
174. **Книга історичної правди** / О. Єрмак, І. Євдокимова // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 1997. – 19 квіт. (№ 60). – С. 3.

-
175. **Методичні рекомендації працівникам освіти до нового 1997–1998 навчального року : учителям історії** / О. П. Єрмак // Постметодика : наук.-метод. пед. журнал. – 1997. – № 2 (16). – С. 56–57.
176. **Повернення історичної правди** / О. П. Єрмак // Вісник Служби Безпеки. – 1997. – № 1–2. – С. 159–160.
177. **Реабілітовані посмертно** / О. П. Єрмак // Полтавські єпархіальні відомості : часопис Полтав. єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату. – 1997. – № 4. – С. 81–90.
178. **Розробка проблем філософії освіти в творчості Феофана Прокоповича** / О. П. Єрмак // Педагогічна практика та філософія освіти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 листоп. 1997 р. / АПН України, Ін-т педагогіки. – Полтава, 1997. – С. 58–59.
179. **Ціна "Великого перелому"** / О. П. Єрмак // Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині. 1929–1933 : зб. док. і матеріалів / упоряд.: О. П. Єрмак (кер.), В. В. Коротенко, Л. М. Мокляк, О. О. Нестуля, В. М. Снігуренко ; Держ. архів Полтав. обл. – Полтава, 1997. – С. 5–52.

1998

180. **Архівно-слідчі справи як джерело з історії суцільної колективізації сільського господарства та голоду на Полтавщині (1929–1933 рр.)** / О. П. Єрмак, І. В. Євдокимова // Архівний збірник до 80-річчя Державного архіву Полтавської області : матеріали наук. конф. – Полтава, 1998. – С. 147–175.
181. **Вклад архієпископа Феофана Прокоповича у розвиток вітчизняної освіти** / О. Єрмак, В. Снігуренко // Християнство і культура: історія, традиція, сучасність / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – С. 51–55.

-
182. **День Соборності України** / О. П. Єрмак
// Педагогічний вісник : наук.-метод. журнал. – 1998. –
№ 1 (6). – С. 3.
183. **Доля коханої** / О. Митрофанов, О. Єрмак
// Полтавський вісник : обл. щотиж. газета. – 1998. –
8 трав. (№ 19). – С. 4.
184. **Д. І. Дорошенко про історіографію національно-
визвольної війни українського народу під проводом
Б. Хмельницького** / О. П. Єрмак // Національно-
визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. :
матеріали міжвуз. наук.-теорет. конф., 350-річчю
Визвольної війни українського народу середини XVII
століття присвячується. – Полтава, 1998. – С. 44–47.
185. **Зростання впливу соціалістів в Європі** / О. П. Єрмак,
М. В. Бака // Вибір. – 1998. – № 1–2. – С. 170–179.
186. **Маловідома сторінка війни** / О. П. Єрмак
// Вікопомний подвиг: до 55-річчя визволення
Полтавщини від німецько-фашистських загарбників :
матеріали регіон. наук. конф., 22 верес. 1998 р.
/ Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. –
Полтава, 1998. – С. 21–24.
187. **Маловідома сторінка історії Великої Вітчизняної війни**
/ О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред.
В. О. Пащенко; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Ко-
роленка. – Полтава, 1998. – Вип. 1. – С. 206–209.
188. **Один з багатьох (О. С. Панкрат'єв)** / О. П. Єрмак
// Четверта Полтавська наукова конференція з
історичного краєзнавства : матеріали до 825-річчя з часу
першої літописної згадки міста Полтави та 1100-річчя
появи перших поселень на її території / Полтав. держ.
пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – С. 70–
73.
189. **Полтавщина у голодні 1946–1947 роки** / О. П. Єрмак
// Голод 1946–1947 років в Україні: причини і наслідки :
матеріали міжнар. наук. конф. до 50-річчя голодомору,

- 27 трав. 1997 р. / редкол. С. Кульчицький ; Асоц. дослід. голоду-геноциду 1932–1933 років в Україні, Ін-т історії України, НАН України. – К. ; Нью-Йорк, 1998. – С. 105–112.
190. **Проблема народної освіти в конституційних актах України (1917–1996 рр.)** / О. П. Єрмак, Г. В. Лаврик // Філософія освіти в контексті національного державотворення : посіб. для системи післядипломної освіти пед. працівників / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1998. – С. 38–50.
191. **1917 рік на Полтавщині в оцінці С. М. Мазлаха** / М. В. Бака, О. П. Єрмак // Видатна історична віха : до 80-річчя української національно-демократичної революції 1917–1920 років : матеріали Всеукр. наук. конф., 12 черв. 1997 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. філіал Київського військового ін-ту зв'язку, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1998. – С. 17–21.
192. **Україна в найдавніші часи** (на допомогу учням 9-х класів у підготовці до іспитів з вітчизняної історії) / О. Єрмак, О. Білоусько, О. Магдик // Історія України : всеукр. газета для вчителів історії та правознавства. – 1998. – № 5. – С. 7–8 ; № 6. – С. 7–8.
193. **Українська національно-демократична революція : минуле і майбутнє** / О. П. Єрмак, С. С. Бульба // Видатна історична віха : до 80 річчя української національно-демократичної революції 1917–1920 років : матеріали Всеукр. наук. конф., 12 черв. 1997 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка, Полтав. філіал Київського військового ін-ту зв'язку, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1998. – С. 3–5.
194. **Українське народознавство в системі шкільної освіти** / О. П. Єрмак, Г. В. Лаврик, Ю. В. Вільховий

// Філософія освіти в контексті національного державотворення : посіб. для системи післядипломної освіти пед. працівників / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 1998. – С. 51–60.

1999

195. **Безсмертя полум'яних літ** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – Вип. 1–2. – С. 197–198.
196. **В період радянської модернізації країни (1929–1941 роки)** / О. П. Єрмак // Полтава. Історичний нарис / редкол.: В. О. Пащенко (гол.) та ін. – Полтава, 1999. – С. 155–189.
197. **Державотворча діяльність М. О. Скрипника в галузі української освіти** / О. П. Єрмак // Наукові записки : збірник. Серія "Політологія і етнологія" / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень. – К. ; Полтава, 1999. – Вип. 9. – С. 124–128.
198. **Діяльність формувань місцевої протиповітряної оборони Полтави в 1941–1945 роках** / О. П. Єрмак, Б. В. Год // Безсмертя полум'яних літ: до 55-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників : матеріали регіон. наук. конф., 28 жовт. 1999 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 19–24.
199. **До питання про картографічні першоджерела історичної географії Полтавщини** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів II студентської наукової конференції історичного факультету, берез. 1999 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 18–20.
200. **З історії спорудження Полтавського міського водопроводу (до 100-річного ювілею)** / О. П. Єрмак

// Археологічний літопис Лівобережної України : наук. журнал. – 1999. – № 2. – С. 56–61.

201. **Маловідома сторінка історії страйкової боротьби в Полтаві** / О. П. Єрмак // Соціалізм: минуле, сучасне, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 18 верес. 1999 р. / Соц. партія України, Полтав. обл. комітет СПУ. – Полтава, 1999. – С. 3–8.
202. **Міський водопровід у ювілейних урочистостях на честь 200-річчя Полтавської битви** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – Вип. 1–2. – С. 190–193.
203. **Підготовка студентів-істориків до роботи в галузі шкільного історичного краєзнавства** / О. П. Єрмак // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. статей / НАН України, Ін-т історії України. – К., 1999. – Вип. 6. – С. 85–89.
204. **Полтавський міський "Водоканал" у роки Великої Вітчизняної війни** / О. П. Єрмак // Безсмертя полум'яних літ: до 55-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників : матеріали регіон. наук. конф., 28 жовт. 1999 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 35–39.
205. **Система підготовки студентів-істориків до роботи в галузі шкільного краєзнавства** / О. П. Єрмак // Виховання молоді на історико-культурних традиціях рідного краю : матеріали міської наук.-практ. конф., 26–27 квіт. 1999 р. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 115–118.
206. **Сучасні осередки дослідження історії Полтави** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів студентської міжвузівської наукової конференції, присвяченої 825-літтю першої літописної згадки та 1100-літтю з часу заснування міста Полтави. – Полтава, 1999. – С. 5–7.

-
207. **Цінні посібники із всесвітньої історії** / О. П. Єрмак // Актуальні питання дослідження та навчання всесвітньої історії : матеріали наук.-практ. конф. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1999. – С. 18–21.

2000

208. **Вода для Полтави: до 100-річчя спорудження** / О. Єрмак, Б. Год // Краєзнавство : наук. журнал / Нац. спілка краєзнавців України, Ін-т історії України НАН України. – 2000. – № 1–2. – С. 181–186.
209. **Деякі методи діяльності Ради в справах Російської православної церкви та Ради у справах релігійних культур з ліквідації Української греко-католицької церкви (1945–1947 рр.)** / О. П. Єрмак, Б. В. Год // Історія релігій в Україні : праці X міжнар. наук. конф., 16–19 трав. 2000 р. / Ін-т релігієзнавства, Ін-т укр. археографії та джерелознавства, Ін-т філософії. – Львів, 2000. – Кн. 1. – С. 101–107.
210. **З досвіду підготовки учителів для ведення історико-краєзнавчої роботи в школі** / О. П. Єрмак // Постметодика : наук.-метод. пед. журнал. – 2000. – № 5 (31). – С. 41–42.
211. **З історії спорудження Полтавської міської каналізації** / О. П. Єрмак // Квартал : полтав. тижневик. – 2000. – № 17. – С. 14.
212. **Літопис Мгарського монастиря як історичне джерело** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // 2000-ліття християнства і шкільна історична освіта : матеріали міської наук.-практ. конф., 2–3 листоп. 2000 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Відділ освіти Полтав. міськвиконкому. – Полтава, 2000. – С. 125–130.
213. **Місцева протиповітряна оборона Полтави в роки Великої Вітчизняної війни** / О. П. Єрмак, Б. В. Год

// Подвигу народному жити у віках : матеріали наук.-практ. конф., 19 квіт. 2000 р. / Упр. культ. Полтав. облдержадмін., Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2000. – С. 105–111.

214. **Полтавський "Водоканал" у період Великої Вітчизняної війни (1941–1945 роки)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2000. – Вип. 1–2. – С. 64–84.
215. **Полтавський міський "Водоканал" в роки окупації** // Подвигу народному жити у віках : матеріали наук.-практ. конф., 19 квіт. 2000 р. / Упр. культ. Полтав. облдержадмін., Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2000. – С. 59–66.

2001

216. **Вода для Кременчука: 1943–1945 рр.** / О. П. Єрмак // Велика Вітчизняна: історія, пам'ять, долі : матеріали конф. до 60-річчя початку Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2001. – С. 36–39.
217. **Доля сестер Кривинських** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2001. – Вип. 1–2. – С. 146–150.
218. **Майбутнє національної науки** / О. П. Єрмак // 10 років незалежності: досвід, проблеми, перспективи : матеріали обл. наук.-практ. конф. до 10-річчя проголошення незалежності України / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2001. – С. 78–81.
219. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2001. – Вип. 1–2. – С. 180–182. – Рец. на кн.: Українські кооператори: Історичні

нариси. Кн. 1. – Львів, 1999. – 456 с. ; Кн. 2. – 2001. – 338 с.

2002

220. **Доля медсестри** / О. П. Єрмак // В. Г. Короленко – людина, громадянин, письменник : IV Короленківські читання : зб. наук. пр. / Полтав. літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Слов'янський клуб м. Полтави. – Полтава, 2002. – С. 33–34.
221. **Етнодемографічний чинник у вітчизняній історії** : навч. програма з курсу / О. П. Єрмак // Географія+ : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. "Інтегративні навчальні курси і спецкурси для вивчення світу на рубежі тисячоліть", листоп. 2002 р. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 62–66.
222. **Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині (1929–1933 роки)** / О. П. Єрмак // Злочин проти народу : До сімдесятиріччя голоду-геноциду 1932–1933 років в Україні : матеріали регіон. наук.-теорет. конф., 22 листоп. 2002 р. / Полтав. обл. держ. адмін., Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Полтав. обл. ін-т післядипломної освіти ім. М. В. Остроградського, Полтав. від-ня Асоц. голодоморів в Україні ХХ ст. – Полтава, 2002. – С. 15–85.
223. **Невтомна трудівниця** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – Вип. 1–2. – С. 159–161.
224. **Реабілітований "диверсант" (Дмитро Барлет)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – Вип. 1–2. – С. 123–127.

-
225. **Сучасна історіографія голоду 1932–1933 років на Полтавщині** / О. П. Єрмак // До 70-річчя голодомору в Україні 1932–1933 роки : матеріали наук. конф. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2002. – С. 27–31.

2003

226. **Деякі аспекти роботи над створенням навчального посібника "Історія Полтавщини" для 10-го класу** / О. П. Єрмак // Наукові та технологічні засади шкільного курсу "Історія Полтавщини" : зб. наук. праць / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 39–42.
227. **З історії спорудження Кременчуцького міського водопроводу** / О. П. Єрмак // П'ята Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства : матеріали доп. і повідомл., 3–4 груд. 2003 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 56–62.
228. **Здобутки науковців факультету** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів VI студентської наукової конференції історичного факультету, квіт. 2003 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 3–4.
229. **Переяславська рада 1654 року та її місце в історії** / О. П. Єрмак // Переяславська рада 1654 року: історія, наслідки : матеріали регіон. наук.-теорет. конф., 17 квіт. 2003 р. / Полтав. обл. держ. адмін.; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка; Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава, 2003. – С. 10–16.
230. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пашенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – Вип. 1–2. – С. 135–137. – Рец. на кн.: Лозина Юрій Миколайович: Роздуми про корені і про себе. Вибрані поезії / упоряд.:

О. А. Білоусько, Л. В. Валько, І. О. Потехіна. –
Полтава : Оріяна, 2003. – 124 с.

2004

231. **Військовий керівник педінституту (Олексій Сергійович Панкратьєв)** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя навчального закладу) / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 130–133.
232. **Інтерактивні технології у викладанні історії** / О. П. Єрмак // Постметодика : наук.-метод. пед. журнал. – 2004. – № 5 (57). – С. 3–4.
233. **Історики-науковці звітують** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів VII студентської наукової конференції історичного факультету, квіт., 2004 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 3–5.
234. **Людина фронтового гарту (Михайло Васильович Семиволос)** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя навчального закладу) / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 152–159.
235. **Оригінал-макет експозиції музею історії Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка** / О. А. Білоусько, О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пашенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – Вип. 2. – С. 187–219.
236. **Підготовка магістрантів у галузі історіографії історії України** / О. П. Єрмак // Магістратура: історія становлення, перспективи розвитку : матеріали регіон. наук.-практ. конф., 21 квіт. 2004 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка; Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава, 2004. – С. 21–24.

-
237. **Подвижниця краєзнавчої справи (Віра Никонорівна Жук)** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя навчального закладу) / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 46–50.
238. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / ред. В. О. Пащенко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – Вип. 1. – С. 211–213. – Рец. на кн.: Голод 1932–1933 років в Україні: причини та наслідки. – К. : Наук. думка, 2003. – 887 с.
239. **"Справу припинити за відсутністю злочину" (Іван Максимович Онісін)** / О. П. Єрмак // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя навчального закладу) / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 126–130.
240. **Сторінки з біографії ректора (Дмитро Степанович Нененко)** / О. П. Єрмак, Г. В. Лаврик // Історія Полтавського педагогічного університету в особах (на посвяту 90-річчя навчального закладу) / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2004. – С. 117–122.
241. **Супротив селянства Полтавщини хлібозаготівлям у 1932–1933 роках** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнав. газета. – 2004. – № 7. – С. 10.

2005

242. **Акт Злуки: історіографія питання** / О. П. Єрмак // Соборність України: історія і сучасність : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 20 січ. 2005 р. / Полтав. обл. держ. адміністрація; Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – С. 20–22.

243. **Борцям за народну справу** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 30 груд. (№ 20). – С. 8.
244. **Будинок вогнеборців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 16 груд. (№ 18). – С. 8.
245. **Великому землякові** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 2 груд. (№ 16). – С. 8.
246. **Випробуванням століттями** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 18 листоп. (№ 14). – С. 8.
247. **Деякі аспекти патріотичного виховання молоді в процесі краєзнавчої роботи** / О. П. Єрмак // Громадсько-патріотичне виховання учнівської молоді: здобутки та проблеми освітян Полтавщини. – Полтава, 2005. – С. 24–25.
248. **Здобутки науковців історичного факультету** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів VIII студентської наукової конференції історичного факультету, квіт., 2005 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – С. 3–6.
249. **І півника замінили на зірки** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 11 листоп. (№ 13). – С. 8.
250. **Кременчуцький міський водопровід у період тимчасової німецько-фашистської окупації (вересень 1941 – вересень 1943 рр.)** / О. П. Єрмак // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток : зб. наук. статей, 2004 р. / Упр. культ. Полтав. облдержадмін., Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2005. – С. 225–234.
251. **Матеріали переписів населення 1926 і 1939 рр. як джерело вивчення демографічних утрат від голодомору**

- на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток : зб. наук. статей, 2004 р. / Упр. культ. Полтав. облдержадмін., Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2005. – С. 80–83.
252. **Особливості номінації та словотворчої структури назв полків і сотень Лівобережної та Правобережної України (XVII ст.)** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко, Т. І. Ніколашина // Українське козацтво: історія, сучасність, майбутнє : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2004 р. / Полтав. кіш ім. М. Міхновського Укр. козацтва; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – С. 142–147.
253. **Пам'ятник царя – зі сталінської епохи** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 4 листоп. (№ 12). – С. 8.
254. **Полтавщина в добу НЕПу та радянської модернізації (1921–1936)** / О. П. Єрмак // Полтавщина: влада на історичних паралелях / Полтав. облдержадміністрація; Держ. архів Полтав. обл.; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2005. – С. 121–154.
255. **Садиба на міській околиці** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005 – 9 груд. (№ 17). – С. 8.
256. **Символ козацької звитяги** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2005. – 16 верес. (№ 7). – С. 8.
257. **Страшна ціна** / О. Єрмак // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2005. – 23 листоп. (№ 182). – С. 2.
258. **У пошуках історичних скарбів (Валентин Іванович Посухов)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – Вип. 1–2. – С. 160–162.

2006

259. **Академік із козацького роду** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006.
– 21 квіт. (№ 14). – С. 8.
260. **Будинок з шістьма меморіальними дошками**
/ О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ.
газета. – 2006. – 30 черв. (№ 24). – С. 8.
261. **Вагомий доробок полтавських археологів**
/ О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ.
газета. – 2006. – 27 січ. (№ 3). – С. 8.
262. **“Великий терор” на Полтавщині** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006.
– 24 листоп. (№ 45). – С. 5.
263. **Взірець українського модерну** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006.
– 10 берез. (№ 9). – С. 8.
264. **Від школи садівництва до сучасного коледжу**
/ О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ.
газета. – 2006. – 20 жовт. (№ 40). – С. 8.
265. **Воїнам-визволителям** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 8 трав.
(№ 16). – С. 8.
266. **Героям-танкістам** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 15 верес.
(№ 35). – С. 8.
267. **Громадянське суспільство і створення правового поля
освіти в Україні: історичний аспект** / О. П. Єрмак
// Науково-методичні основи змісту сучасної освіти
(курс лекцій) : наук.-метод. посіб. / Полтав. обл. ін-т
післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського.
– Полтава, 2006. – С. 45–55.
268. **До редакції не повернувся** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 22 верес.
(№ 36). – С. 8.

-
269. **З історії Полтавської семінарії** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 25 серп. (№ 32). – С. 8.
270. **Звітують науковці історичного факультету** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів ІХ студентської наукової конференції історичного факультету, квіт., 2006 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – С. 12–16.
271. **Знак всенародного болю** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 28 квіт. (№ 15). – С. 8.
272. **Ішла війна народна** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 23 черв. (№ 23). – С. 8.
273. **Його девіз – служити людям** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 19 трав. (№ 18). – С. 8.
274. **Каналізаційна епопея** / О. П. Єрмак // Слов'янський збірник / уклад. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2006. – Вип. 5. – С. 64–71. – (Слов'янський клуб м. Полтави).
275. **Капніста будинок** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 3 лют. (№ 4). – С. 8.
276. **Книга правдивих свідчень про найбільшу трагедію України** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 1 груд. (№ 46). – С. 2.
277. **Козацький собор** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 26 трав. (№ 19). – С. 8.
278. **Лтава, Ігор та хронологія** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 7 лип. (№ 25). – С. 8.
279. **Людський оазис** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 29 груд. (№ 50). – С. 8.

280. **Мандрівний філософ, втілений у бронзі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 8 груд. (№ 47). – С. 8.
281. **Микола Вавілов: «Без правди науки не буде правди в суспільстві»** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 21 лип. (№ 27). – С. 8.
282. **На згадку про справи давні** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 7 квіт. (№ 12). – С. 8.
283. **На сторожі історичної пам'яті** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 22 груд. (№ 49). – С. 8.
284. **Найдавніша споруда міста** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 17 берез. (№ 10). – С. 8.
285. **Нелегка доля бути українським письменником** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 10 листоп. (№ 43). – С. 8.
286. **Обласна скарбниця знань** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 29 верес. (№ 37). – С. 8.
287. **Олександрівське реальне училище** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 8 верес. (№ 34). – С. 8.
288. **Останній притулок народного поета** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 17 листоп. (№ 44). – С. 8.
289. **Пам'яткоохоронець** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 15 груд. (№ 48). – С. 8.
290. **Перша Полтавська** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 18 серп. (№ 31). – С. 8.

-
291. **Перший україномовний** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 4 серп. (№ 29). – С. 8.
292. **Перші Череванівські читання** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Вип. 2. – С. 188–190.
293. **Підкорювачеві міжпланетних просторів** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 14 квіт. (№ 13). – С. 8.
294. **Поетові садиби** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 24 лют. (№ 7). – С. 8.
295. **Полтавський учительський інститут** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 1 верес. (№ 33). – С. 8.
296. **Пушкін у Березовому сквері віршами з нами розмовляє** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 17 лют. (№ 6). – С. 8.
297. **Рідне місто у творах Бразова** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Леонід Бразов Батько. – Полтава, 2006. – С. 227–235.
298. **Символ духовного відродження** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 9 черв. (№ 21). – С. 8.
299. **«Слава сонцем засіяла»** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 12 трав. (№ 17). – С. 8.
300. **Слово про наставника (Антон Самійлович Черевань)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Вип. 1. – С. 167–173.
301. **Слово про наставника** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 6 жовт. (№ 38). – С. 8.

-
302. **Соборність на всі часи** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 20 січ. (№ 2). – С. 3.
303. **Театральна історія міста над Ворсклою** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 28 лип. (№ 28). – С. 8.
304. **Тут мешкали музи** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 3 берез. (№ 8). – С. 8.
305. **У Хатки, до Короленка** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 27 жовт. (№ 41). – С. 8.
306. **Український клуб – осередок національної культури** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 10 лют. (№ 5). – С. 8.
307. **Центр єднання нових українських сил** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2006. – 11 серп. (№ 30). – С. 8.

2007

308. **Академік з Миргородщини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 20 квіт. (№ 15). – С. 7.
309. **Анохіна-Погодіна Єфросинія Михайлівна** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 9–11.
310. **Барлет Дмитро Андрійович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 16–20.
311. **Від Путивля до Карпат** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 4 трав. (№ 17). – С. 5.

-
312. **Волнін Олександр Костянтинович (1872–1942)**
/ Н. І. Білик, О. П. Єрмак, П. І. Матвієнко // Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика : довідник у 2 ч. Ч. 1. А–М / за ред.: П. І. Матвієнка, С. Ф. Клепка, Н. І. Білик; Полтав. обл. ін-т післядипломної освіти імені М. В. Островського; Каф. пед. майстерності. – 2-е вид., перероб. і доп. – Полтава, 2007. – С. 208.
313. **Гейбо Петро Іванович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 84–86.
314. **Головна площа Полтави** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 27 лип. (№ 29). – С. 7 ; 17 серп. (№ 32). – С. 7.
315. **До біографії технічного редактора творів В. Г. Короленка (Олександра Імпенецького)**
/ О. П. Єрмак // VI Короленківські читання : зб. наук. праць / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 141–145.
316. **До 120-річчя від дня народження М. Вавілова**
/ О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2007. – № 43 (49). – С. 22.
317. **До таємниць підземної Полтавщини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 11 трав. (№ 18). – С. 7.
318. **Доля сестер Кривинських** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 23 листоп. (№ 46). – С. 5.
319. **Життєвий і творчий шлях А. С. Череваня**
/ О. П. Єрмак // Перші Череванівські читання : зб. матеріалів регіон. наук.-практ. конф., 20 верес. 2006 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 11–22.

320. **З історії Полтавської духовної семінарії** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2007. – № 44 (50). – С. 12–13.
321. **З когорти класиків нового українського письменства** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 16 лют. (№ 6). – С. 7.
322. **Залюблений у рідний край** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 9 берез. (№ 9). – С. 7.
323. **Здобутки науковців факультету** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів Х студентської наукової конференції історичного факультету, квіт. 2007 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 14–19.
324. **Інститут, де виховували шляхетних панянок** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 12 січ. (№ 1). – С. 8.
325. **Історія Полтавського краю** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 9 лют. (№ 5). – С. 6.
326. **Його ім'я носить кратер на Місяці** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 15 черв. (№ 23). – С. 7.
327. **Карповець Іван Васильович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 160–163.
328. **Кирило-мефодіївець з Полтавщини (Георгій Андрузький)** / О. П. Єрмак // Кирило-Мефодіївське товариство : історичний аспект діяльності, зв'язок із сучасністю : зб. матеріалів Всеукр. наук. конф., 28 берез. 2007 р. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 64–70.

-
329. **Кирило-мефодіївець із Полтавщини** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007.
– 8 черв. (№ 22). – С. 7.
330. **Кирило-мефодіївець із Полтави** / О. Єрмак
// Урядовий кур'єр : газета центр. органів виконавчої
влади України. – 2007. – 20 листоп. (№ 220). – С. 9.
331. **Космічні шляхи Полтавщини** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007.
– 27 квіт. (№ 16). – С. 7.
332. **Коцегуб Іван Артемович** / О. Єрмак // Реабілітовані
історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія
книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. –
Кн. 5. – С. 206–207.
333. **Кривинські: Любов та Марія Леопольдівна** / О. Єрмак
// Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т :
наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К.
; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 208–212.
334. **Літературна премія – першому міністру** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007.
– 18 листоп. (№ 45). – С. 7.
335. **Макаренко Павло Якович** / О. Єрмак // Реабілітовані
історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія
книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. –
Кн. 5. – С. 332–333.
336. **Маслик Порфирій Порфирійович** / О. Єрмак
// Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т :
наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К.
; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 347–348.
337. **Мистецтво слухати музику** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 21 груд.
(№ 50). – С. 8.
338. **Могила Героя Соціалістичної Праці І. З. Крупка**
/ О. П. Єрмак, В. А. Андрієць // Звід пам'яток історії
та культури України: Полтавська область.

- Новосанжарський район / Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтав. облдержадміністрації; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2007. – С. 92.
339. **Могила Героя Соціалістичної Праці М. М. Демченко** / О. П. Єрмак // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район / Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтав. облдержадміністрації; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2007. – С. 91.
340. **Могила Героя Соціалістичної Праці П. Л. Харченко** / О. П. Єрмак, В. А. Андрієць // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район / Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтав. облдержадміністрації; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2007. – С. 119–120.
341. **Могила Героя Соціалістичної Праці С. М. Харченко** / О. П. Єрмак, В. А. Андрієць // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район / Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтав. облдержадміністрації; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2007. – С. 120.
342. **На честь вікопомної події** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 6 лип. (№ 26). – С. 7.
343. **Ні могили, ні хресного знаку** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 13 квіт. (№ 14). – С. 7.
344. **Онисін Іван Максимович** / О. Єрмак, В. Лобурець // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 402–404.

-
345. **Організація краєзнавчих досліджень, архівознавство, музеєзнавство** : робоча навч. програма / упоряд.: О. П. Єрмак, В. І. Лахно ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – 56 с.
346. **Павлицев Павло Федорович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 425–427.
347. **Пам'ятний знак-прапор “Універсал”** / О. П. Єрмак, В. О. Мокляк // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район / Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтав. облдержадміністрації; Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2007. – С. 107–108.
348. **Пам'ять загиблих правоохоронців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 24 серп. (№ 33). – С. 7.
349. **Пам'ять про вас у наших серцях** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 22 черв. (№ 24). – С. 7.
350. **Панкратьев Олексій Сергійович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 425–427.
351. **Перлина Круглої площі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 13 лип. (№ 27). – С. 7.
352. **Перша Полтавська гімназія** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2007. – № 42 (48). – С. 9.
353. **Перший україномовний** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2007. – № 40 (46). – С. 9.

-
354. **Політичні репресії на Полтавщині в 1937–1938 роках** / О. П. Єрмак // Полтавський регіон: на пульсі держави : загальнодерж. навч. довід. інформ. вид. – 2007. – № 2. – С. 28–32.
355. **Політичні репресії на Полтавщині в 1937–1938 роках** / О. П. Єрмак // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку : зб. матеріалів Всеукр. наук. конф., 19 верес. 2007 р. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, Полтав. нац. техн. ун-т імені Ю. Кондратюка. – Полтава, 2007. – С. 20–26.
356. **Полтавець, якому віддали імператорські почесні** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 6 квіт. (№ 13). – С. 7.
357. **Полтавський учительський інститут** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2007. – № 43 (49). – С. 14.
358. **Полтавцям німецького походження присвячується** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 23 лют. (№ 7). – С. 6.
359. **Постать поліцая-колаборанта періоду тимчасової німецько-фашистської окупації Полтавщини (1941–1943)** / О. П. Єрмак // Маловідомі сторінки історії Другої світової війни в Україні та на Полтавщині : зб. наук. статей за матеріалами Всеукр. наук. конф., 23–24 трав. 2007 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 69–79.
360. **Поступ українського конституціоналізму** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 29 черв. (№ 25). – С. 5.
361. **Рибаків Іван Федорович (1889–рік смерті невідомий)** / Н. І. Білик, О. П. Єрмак, П. І. Матвієнко // Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика : довідник у 2 ч. Ч. 1. А–М / за ред.: П. І. Матвієнка,

- С. Ф. Клепка, Н. І. Білик ; Полтав. обл. ін-т післядипломної освіти імені М. В. Островського; Каф. пед. майстерності. – 2-е вид., перероб. і доп. – Полтава, 2007. – С. 212.
362. **Родина славетних** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 23 берез. (№ 11). – С. 7.
363. **Розсекречена пам'ять** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – Вип. 1. – С. 192–193.
364. **Свідки справ героїчних** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 9 листоп. (№ 44). – С. 6.
365. **Символ вічності Полтави** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 18 трав. (№ 19). – С. 7.
366. **Символ духовних прагнень** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 28 груд. (№ 51). – С. 6.
367. **Служив Україні далеко від рідної землі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 7 груд. (№ 48). – С. 7.
368. **Соціальний аспект аграрної російської історії в дослідженнях А. С. Череваня** / О. П. Єрмак, В. В. Нагорний // Перші Череванівські читання : зб. матеріалів регіон. наук.-практ. конф., 20 верес. 2006 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – С. 44–48.
369. **Спеціальні історичні дисципліни** : навч.-метод. комплекс з планами лекційних та семінарських занять, завданнями для самостійної та індивідуальної роботи для студ. І курсу історичного факультету / упоряд.: О. П. Єрмак, В. І. Лахно ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2007. – 53 с.

-
370. **Сторінка життєпису священномученика Василя** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 26 січ. (№ 3). – С. 8.
371. **Табір “остарбайтерів”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 28 жовт. (№ 42). – С. 7.
372. **Табір “остарбайтерів” у Полтаві** / О. Єрмак // Полтавська думка : обл. щотиж. газета. – 2007. – 22 листоп. (№ 46). – С. 7.
373. **Трагедія “східних робітників”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 18 жовт. (№ 41). – С. 7.
374. **Удовиченко Олександр Гаврилович** / О. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т : наук.-докум. серія книг / упоряд. О. А. Білоусько. – К. ; Полтава, 2007. – Кн. 5. – С. 612–613.
375. **Український Ціцерон** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 5 жовт. (№ 39). – С. 6.
376. **Форум краєзнавців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 21 верес. (№ 37). – С. 7.
377. **Час плине тінню** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 25 трав. (№ 20). – С. 8.
378. **Чудернацькі пам’ятники** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 30 берез. (№ 12). – С. 8.
379. **Шлях до соборності** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 19 січ. (№ 2). – С. 8.

2008

380. **Веприцька оборона** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 12 груд. (№ 48). – С. 7.
381. **Видатний син полтавської землі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 28 берез. (№ 12). – С. 7.
382. **Видатний учений – матеріалознавець** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 18 січ. (№ 2). – С. 7.
383. **Віддав життя за Україну** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 31 жовт. (№ 42). – С. 7.
384. **Гвардійцям-авіаторам** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 3 жовт. (№ 38). – С. 7.
385. **Героїчна доля генерала** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 5 груд. (№ 47). – С. 7.
386. **Громадянське суспільство і створення правового поля освіти в Україні: історичний аспект** / О. П. Єрмак // Науково-методичні основи змісту сучасної освіти : наук.-метод. посіб. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 2008. – С. 58–68.
387. **До біографії Я. О. Імшенецького** / О. П. Єрмак // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавства, охорона пам'яток : зб. наук. ст. / Упр. культ. Полтав. облдержадміністрації, Полтав. краєзнавчий музей. – Полтава, 2008. – Вип. IV, кн. 2. – С. 79–84.
388. **До ювілею обранні долі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 30 трав. (№ 20). – С. 7.

-
389. **[Доля людей німецької національності на Україні]**
/ О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб.
/ Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. –
Полтава, 2008. – Вип. 1. – С. 180–182. – Рец. на кн.:
Жук В. Н. Долею пов'язані з Україною. Нариси з історії
німецьких колоністів на Полтавщині, про долю їх
нащадків і відродження німецьких товариств у краї. –
Полтава : Дивосвіт, 2006. – 330 с.
390. **Є на Полтавщині село** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 28 листоп.
(№ 46). – С. 7.
391. **Єдиний в Україні** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 6 черв.
(№ 21). – С. 7.
392. **Життя, віддане рідному краю** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008.
– 21 листоп. (№ 45). – С. 7.
393. **Жук Віра Никонорівна [Некролог]** / О. П. Єрмак
// Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед.
ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 2. –
С. 204–205.
394. **Звітують студенти-науковці** / О. П. Єрмак // Збірник
матеріалів XI студентської наукової конференції
історичного факультету, квіт. 2008 р. / Полтав. держ.
пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. –
С. 13–16.
395. **Інноваційні технології при створенні навчально-
методичного комплексу “Історія Полтавщини”**
/ О. П. Єрмак, О. А. Білоусько // Збірник наукових
праць Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди. – Х., 2008. –
Вип. 29–30. – С. 180–182.
396. **Інноваційні технології при створенні підручників для 6-
11 класів загальноосвітніх шкіл “Історія Полтавщини”**
/ О. П. Єрмак, О. А. Білоусько // Профільне
навчання: досвід упровадження, інноваційні технології :

- наук.-метод. посіб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – С. 87–89.
397. **Його романс знає весь світ** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 25 лип. (№ 28). – С. 7.
398. **Класик українського кобзарства** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 21 берез. (№ 11). – С. 7.
399. **Книга, яку чекали чверть століття** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 25 квіт. (№ 16). – С. 7.
400. **Конструктор миронівських пшениць** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 8 лют. (№ 5). – С. 7.
401. **Малинові дзвони давнини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 26 верес. (№ 37). – С. 7.
402. **Маршал трагічної долі** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 15 лют. (№ 6). – С. 7.
403. **На службі у її Величності Музики** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 19 груд. (№ 49). – С. 7.
404. **Навічно в пам'яті народу** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 9 трав. (№ 17). – С. 6.
405. **Один із нескорених** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 18 квіт. (№ 15). – С. 7.
406. **Окрилений музою** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 1 лют. (№ 4). – С. 8.

407. **Олександрівське реальне училище** / О. П. Єрмак // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзнавча газета. – 2008. – № 45 (51). – С. 20.
408. **Освіта, наука і культура на Полтавщині** / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько // Вища педагогічна освіта і наука в Україні: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава, 2008. – С. 72–164.
409. **Остання куля – для себе** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 11 лип. (№ 26). – С. 7.
410. **Пам'ятник дівчині-пісні** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 7 берез. (№ 9). – С. 7.
411. **Пам'ятник із загадкою** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 27 черв. (№ 24). – С. 7.
412. **Перший нарком земельних справ** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 5 верес. (№ 34). – С. 7.
413. **Перші лауреати Полтавської області премії імені Леоніда Бразова** / О. Єрмак, В. Снігуренко // Слов'янський збірник / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2008. – Вип. VII. – С. 228–245. – (Слов'янський клуб м. Полтави).
414. **Підготовка педагогічних кадрів на Полтавщині крізь призму історичного розвитку.** 3.1. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка / О. П. Єрмак, Б. В. Год // Вища педагогічна освіта і наука в Україні: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Полтавська область. – Полтава, 2008. – С. 165–247.
415. **Подвижник краєзнавства** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 8 серп. (№ 30). – С. 7.

416. **Полтава пам'ятає “російського Колосса”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 12 верес. (№ 35). – С. 7.
417. **Портрет без ретуші** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 23 трав. (№ 19). – С. 7.
418. **Прізвища нащадків** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слов'янський збірник / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2008. – Вип. VII. – С. 261–270. – (Слов'янський клуб м. Полтави).
419. **Проти шведів і німців воювало село** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 10 жовт. (№ 39). – С. 7.
420. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 2. – С. 202–203. – Рец. на кн.: Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – 178 с.
421. **Символ воїнської звитяги** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 4 лип. (№ 25). – С. 7.
422. **Символ духовних прагнень** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 11 січ. (№ 1). – С. 7.
423. **Слава кобзаря із Сорочинців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 29 лют. (№ 8). – С. 7.
424. **Слово про генерального конструктора** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 11 квіт. (№ 14). – С. 7.
425. **Співець жаданої свободи** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 22 лют. (№ 7). – С. 7.

-
426. **Сподвижник Богдана** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 18 лип. (№ 27). – С. 7.
427. **Стан дослідження голоду 1946–1947 років на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Вип. 13. Голод 1946–1947 рр.: Ретроспективний погляд істориків (З приводу 60-річчя трагедії) : матеріали «круглого столу», 22 берез. 2007 р. – К., 2008. – С. 194–203.
428. **Сторінки козацької доби** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 24 жовт. (№ 41). – С. 7.
429. **Сторіччя диво-спороди** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 17 жовт. (№ 40). – С. 7.
430. **Сучасна історіографія голоду 1932–1933 років на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. Вип. 18. Спец.: Голод 1932–1933 років – геноцид українського народу : міжвід. зб. наук. праць / Ін-т історії України НАН України. – К., 2008. – С. 153–162.
431. **Сучасний стан історико-краєзнавчих досліджень на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Науково-методичні основи змісту сучасної освіти : наук.-метод. посіб. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 2008. – С. 201–214.
432. **Творець щита Вітчизни** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 25 січ. (№ 3). – С. 7.
433. **У пошуках історичних скарбів** / О. П. Єрмак // Посухов В. Земля скарбів / В. Посухов. – Полтава, 2008. – С. 225–226.

-
434. **Увічнений у бронзі і граніті** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 2. – С. 99–101.
435. **Увічнені у бронзі і граніті** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 14 берез. (№ 10). – С. 7.
436. **Уславлений художник-передвижник** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 16 трав. (№ 18). – С. 6.
437. **Фанатичний керманіч шкільної освіти** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 19 верес. (№ 36). – С. 7.
438. **Хранителям історичної пам'яті** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 13 черв. (№ 22). – С. 7 ; 20 черв. (№ 23). – С. 7.
439. **Центр археологів-ентузіастів** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 22 серп. (№ 32). – С. 7.
440. **Чарівник пензля з Полтавщини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 15 серп. (№ 31). – С. 7.
441. **Ювілейна конференція** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 1. – С. 174–175.
442. **“Terra Ukraine”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2008. – 1 серп. (№ 29). – С. 7.

2009

443. **М. А. Арандаренко про пам'ятники та пам'ятки Полтавської битви** / О. П. Єрмак // Полтавська битва: військово-історичний аспект : зб. матеріалів регіон. засідання “круглого столу”, 22 квіт. 2009 р. / Полтав.

нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка. – Полтава, 2009. – С. 115–200.

444. **Бабенко Людмила Леонідівна** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 33–34.
445. **Бандуристе, орле сизий** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 23 січ. (№ 2). – С. 7.
446. **Василій (Зеленцов Василь Іванович)** / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько, В. І. Граб // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 88–89.
447. **Великому письменнику Гоголю – від вдячних земляків** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 3 квіт. (№ 12). – С. 7.
448. **Вільховий Юрій Віталійович** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 130.
449. **Вічно живим героям Решетилівщини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 24 квіт. (№ 15). – С. 7.
450. **Гетьманування Івана Мазепи в оцінці Володимира Антоновича** / О. П. Єрмак // Полтавська битва 1709 року в історичній долі України, Росії, Швеції та інших держав : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 63–70.
451. **Год Борис Васильович** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 167.

-
452. **Доля болгарських комунарів** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т. : наук.-докум. серія книг. – К. ; Полтава, 2009. – Кн. 1. – С. 132–136.
453. **З історії козацьких прізвищ** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слов'янський збірник / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2009. – Вип. 8. – С. 353–359. – (Слов'янський клуб м. Полтави).
454. **Здобутки науковців історичного факультету** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів XII студентської наукової конференції історичного факультету, квіт. 2009 р. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 12–16.
455. **Знайомтесь “Полтавіка”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 11 груд. (№ 21). – С. 7.
456. **Імшенецький Яків Кіндратович** / О. П. Єрмак, О. А. Білоусько // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 249.
457. **Інтелігент найвищої проби** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 27 лют. (№ 7). – С. 7.
458. **«Історична пам'ять»** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 254.
459. **Його пам'ятає Полтава** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 13 берез. (№ 10). – С. 7.
460. **Композитор із Савинців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 6 лют. (№ 4). – С. 7.
461. **Лауреати премії Леоніда Бразова 2008 року** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слов'янський

- збірник / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2009. – Вип. 8. – С. 322–347. – (Слов’янський клуб м. Полтави).
462. **Люлька моя череп’яна** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 6 листоп. (№ 16). – С. 7.
463. **Маєстро співучої Полтави** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 16 січ. (№ 1). – С. 7.
464. **Мандрівка у героїчне минуле** / О. П. Єрмак // Наша фортеця : наук.-худож. вид. / [упоряд. Л. Л. Безобразова]. – Полтава, 2009. – С. 315–320.
465. **Митці рідкісного обдарування** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 15 груд. (№ 22). – С. 7 ; 18 груд. (№ 23). – С. 7.
466. **Нагорна Тамара Віталіївна** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 416–417.
467. **Пам’яті видатних полтавців** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 7 берез. (№ 9). – С. 7.
468. **Пашенко Володимир Олександрович** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 465–466.
469. **Письменник і Полтава** / О. Єрмак, В. Снігуренко // Наша фортеця : наук.-худож. вид. / [упоряд. Л. Л. Безобразова]. – Полтава, 2009. – С. 218–223.
470. **Повстання Мартина Пушкаря в оповіді Самійла Величка** / О. П. Єрмак, В. В. Нагорний // Гадяцька унія 1658 року: контраверсії минулого і сучасність : зб. ст. за матеріалами міжнар. наук. конф., 4–5, 16–17 верес. 2008 р. / Полтав. обл. ин-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 2009. – С. 23–25.

-
471. **Полтавська школа садівництва** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 20 листоп. (№ 18). – С. 7.
472. **Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: з історії перших десятиліть діяльності** / О. Єрмак, Г. Білик // Рідний край : альманах / гол. ред. М. І. Степаненко ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – № 2 (21). – С. 6–23.
473. **Полтавському педагогічному – 95!** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 4 груд. (№ 20). – С. 7.
474. **Про героїв справжніх та “підзабутих патріотів”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 20 лют. (№ 6). – С. 7.
475. **Реабілітовані посмертно** / О. П. Єрмак // Реабілітовані історією. Полтавська область : у 27 т. : наук.-докум. серія книг. – К. ; Полтава, 2009. – Кн. 1. – С. 136–140.
476. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2009. – Вип. 1. – С. 136–138. – Рец. на кн.: Нац. книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 р. в Україні: Полтавська область / упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк та ін. – Полтава : Оріяна, 2008. – 1200 с.
477. **Сампсонівська церква** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 27 листоп. (№ 19). – С. 7.
478. **Сітарчук Роман Анатолійович** / О. П. Єрмак // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 595.
479. **Стан дослідження Голодомору 1932–1933 років на Полтавщині** / О. П. Єрмак // Актуальні проблеми

дослідження Голодомору та політичних репресій 1930-х років в Україні : зб. наук. ст. за матеріалами «круглого столу», 29 трав. 2008 р. – Полтава, 2009. – С. 60–73.

480. **Тим, які повернулися в “чорних тюльпанах”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 13 лют. (№ 5). – С. 7.
481. **У пошуках історичних скарбів** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 30 січ. (№ 3). – С. 7.
482. **Храм мистецтв** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 13 листоп. (№ 17). – С. 7.
483. **Християнська релігія і церква на Полтавщині** / О. А. Білоусько, В. А. Войналович, Ю. В. Волошин, О. П. Єрмак та ін. // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 678–697.
484. **Цінний нумізматичний довідник** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2009. – 17 квіт. (№ 14). – С. 7.

2010

485. **А життя дається тільки раз** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 24 верес. (№ 24). – С. 7.
486. **Відомий учений-історик і педагог** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету, присвяченої 90-річчю від дня народження П. М. Денисовця / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 15–22.
487. **Він “милозвучну пісню України з грузинською душею поєднав”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 3 груд. (№ 34). – С. 7.
488. **Вічно живим** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 30 квіт. (№ 5). – С. 7.

489. **Вода для Кременчука** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 2 квіт. (№ 1). – С. 8 ; 9 квіт. (№ 2). – С. 7.
490. **Водопостачання Кременчука в період Великої Вітчизняної війни (1941–1945 роки)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – Вип. 1. – С. 31–57.
491. **П. М. Денисовець про Макаренка і Сухомлинського** / О. П. Єрмак, М. В. Денисовець // Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету, присвяченої 90-річчю від дня народження П. М. Денисовця / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 25–27.
492. **Енциклопедист мистецтвознавства** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 14 трав. (№ 7). – С. 7.
493. **Заклад, який навчає вчителів** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 28 трав. (№ 9). – С. 7.
494. **Заклади вищої педагогічної освіти в Полтаві у 1918–1933 роках** / О. П. Єрмак, Б. В. Год // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – Вип. 2. – С. 104–118.
495. **Запрошення до щастя** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 15 жовт. (№ 27). – С. 7.
496. **Зодчий з великої літери** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 23 лип. (№ 17). – С. 7.
497. **Із покоління фронтовиків. До 100-річчя від дня народження М. В. Семиволоса** / О. П. Єрмак // Рідний край : альманах / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – № 2 (23). – С. 219–224.

-
498. **Кавалери “Золотої Зірки” землі Полтавщини** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 2 лип. (№ 14). – С. 7.
499. **Книга про велику трагедію** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 28 листоп. (№ 33). – С. 7.
500. **Козацькому роду нема переводу** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 27 серп. (№ 20). – С. 7.
501. **Король російського екрана** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 9 лип. (№ 15). – С. 7.
502. **Лауреати Полтавської обласної премії імені Леоніда Бразова за 2009 рік** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слов’янський збірник : зб. наук. і наук.-публ. праць / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2010. – Вип. 9. – С. 192–207. – (Слов’янський клуб м. Полтави).
503. **Людина фронтового гарту Михайло Семиволос** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 8 жовт. (№ 26). – С. 7.
504. **Могила Якова Антоновича Федоряки** / О. П. Єрмак // Звід пам’яток історії та культури України: Полтавська область. Великобагачанський район / упоряд. В. О. Мокляк. – Полтава, 2010. – С. 105.
505. **Наука на історичному факультеті** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів XIII студентської наукової конференції історичного факультету, присвяченої 90-річчю від дня народження П. М. Денисовця / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 11–14.
506. **Неспокій душі, обпаленої війною** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 18 лип. (№ 16). – С. 7.

507. **“Нехай Україна у щасті буя, у тім нагорода і втіха моя”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 10 груд. (№ 35). – С. 7.
508. **Палітра його життя** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 11 черв. (№ 11). – С. 7.
509. **Пам’ятний знак трудової слави – трактор “Універсал”** / О. П. Єрмак // Звід пам’яток історії та культури: Полтавська область, Решетилівський район / упоряд. В. О. Мокляк. – Полтава, 2010. – С. 36.
510. **Пам’ятний знак трудової слави – трактор ХТЗ** / О. П. Єрмак // Звід пам’яток історії та культури: Полтавська область, Решетилівський район / упоряд. В. О. Мокляк. – Полтава, 2010. – С. 67.
511. **Пам’ять про подвиг народу священна** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 17 верес. (№ 23). – С. 7.
512. **Підкорювач наукових вершин** / О. П. Єрмак // Володимир Пащенко : біобібліогр. покажч. / ред. М. І. Степаненко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 12–35. – (Науковці університету).
513. **“Пізнай свій край, себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 5 листоп. (№ 30). – С. 4.
514. **Поезія – пані гонорова, але йому підкорилася** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 30 груд. (№ 38). – С. 7.
515. **“Поклонимся великим тем годам”** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 23 квіт. (№ 4). – С. 7.
516. **Полтава в повісті Леоніда Бразова “Втеча з-під слідства”** / О. Єрмак, В. Снігуренко // Втеча заради

- життя : наук.-худож. вид. / упоряд. Л. Л. Безобразова.
– Полтава, 2010. – С. 237–249.
517. **Полтавська юність полководця** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010.
– 20 серп. (№ 19). – С. 7.
518. **Полтавська школа садівництва** / О. П. Єрмак
// Перша полтавська : газета. – 2010. – 8 квіт. (№ 9).
– С. 1.
519. **Полтавський пединститут в роки Великої Вітчизняної
війни та післявоєнний період** / О. П. Єрмак, Б. В. Год
// Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-
т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – Вип. 1. –
С. 58–71.
520. **Решетилівський район** / О. П. Єрмак, В. О. Мокляк
// Звід пам'яток історії та культури: Полтавська
область, Решетилівський район / упоряд. В. О. Мокляк.
– Полтава, 2010. – С. 7–26.
521. **Сампсонівська церква** / О. П. Єрмак // Перша
полтавська : газета. – 2010. – 13 трав. (№ 14). – С. 1.
522. **Слава героїв безсмертна** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 7 трав.
(№ 6). – С. 7.
523. **Співець Посулля Феодосій Роговий** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010.
– 3 верес. (№ 21). – С. 7.
524. **Такого не було навіть в 30-ті роки** / О. П. Єрмак
// Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010.
– 21 трав. (№ 8). – С. 7.
525. **Формування місцевої протиповітряної оборони Полтави
в 1941–1945 роках** / О. П. Єрмак // Трудова
Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 18 квіт.
(№ 12). – С. 7 ; 25 квіт. (№ 13). – С. 7.
526. **Цінне видання** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина :
громад.-політ. газета. – 2010. – 24 груд. (№ 37). – С. 6.

-
527. **Шедевр світової архітектури** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 18 квіт. (№ 3). – С. 7.
528. **Штрихи до портрета вченого** / О. П. Єрмак // Борис Васильович Год : біобібліогр. покажч. / уклад.: Ю. Вільховий, О. Єрмак ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 6–17.
529. **Ще раз – про українське козацтво** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 30 лип. (№ 18). – С. 7.
530. **Я поведу тебе в музей** / О. П. Єрмак // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2010. – 17 груд. (№ 36). – С. 7.

2011

531. **Вивчення теми "Конституція Пилипа Орлика" на уроці історії в загальноосвітній школі** / О. П. Єрмак // Концепції та методичні моделі вивчення змісту освітніх галузей у профільній школі : наук. зап. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 2011. – Вип. 1. – С. 46–51.
532. **Колектив Кременчуцького міського водопроводу на початку Великої Вітчизняної війни (червень–вересень 1941 року)** / О. П. Єрмак // 1941-й рік на Полтавщині: людський вимір трагедії та героїзму : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук. конф., 28 верес. 2011 р. / Полтав. обл. ін-т післядипломної пед. освіти імені М. В. Остроградського. – Полтава, 2011. – С. 70–75.
533. **Підкорювач наукових вершин** / О. П. Єрмак, Р. А. Сітарчук // Актуальні проблеми релігієзнавства : зб. наук. ст. і матеріалів учасників Всеукр. наук. конф. пам'яті Володимира Олександровича Пашенка, 20 жовт. 2010 р. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 17–36.

534. **Полтавський педінститут у 1960–1980-х роках** / О. П. Єрмак, Б. В. Год // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – Вип. 1 (25). – С. 111–134.

535. **Полтавський педуніверситет на зламі століть** / О. П. Єрмак, Б. В. Год, П. В. Киридон // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – Вип. 2 (26). – С. 157–169.

2012

536. **Анатолій Тихонович Кукоба – народний депутат України** / О. П. Єрмак // Полтавщина: історичні шляхи та перспективи розвитку (від губернії до області) : зб. ст. регіон. наук. конф., 20 верес. 2012 р. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – С. 33–43.

537. **Будинок з шістьма меморіальними дошками** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 28. – С. 171–174.

538. **Життя, віддане рідному краю** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 27. – С. 181–182.

539. **Керманічі регіону** / О. П. Єрмак // Полтавщина: влада на історичних паралелях / Л. Л. Бабенко, О. А. Білоусько, О. П. Єрмак та ін. ; редкол.: М. П. Перепелиця (голов. ред.), О. А. Білоусько, О. М. Петренко, Т. П. Пустовіт. – Вид. друге, перероб., допов. – Полтава, 2012. – С. 280–322.

540. **Лауреати Полтавської обласної премії імені Леоніда Бразова** / О. П. Єрмак, В. М. Снігуренко // Слов'янський збірник / упоряд. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2012. – Вип. 11. – С. 183–193. – (Слов'янський клуб м. Полтави).

541. **Науково-дослідна робота на історичному факультеті** / О. П. Єрмак // Збірник матеріалів XV студентської наукової конференції історичного факультету, квіт. 2012 р. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – С. 11–15.
542. **Пам'ятник Луценку Степанові Кузьмовичу** / О. П. Єрмак // Звіт пам'яток історії та культури України: Лохвицький район / упоряд. В. О. Мокляк. – Полтава, 2012. – С. 203.
543. **Полтавський педуніверситет на зламі століть : науково-дослідницька діяльність (закінчення)** / О. П. Єрмак, Б. В. Год, П. В. Киридон // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 27. – С. 161–175.
544. **[Рецензія]** / О. П. Єрмак, П. Г. Радько // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2012. – Вип. 28. – С. 192–195. – Рец. на кн.: Калакура Я. Українська історіографія : курс лекцій. – К. : Генеза, 2012. – 512 с.
545. **Трактор ХТЗ (пам'ятник техніки)** / О. П. Єрмак // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Диканський район. – Полтава, 2012. – С. 82–83.
546. **У складі радянської України 1920–1941 рр.** / О. П. Єрмак // Полтавщина: влада на історичних паралелях / Л. Л. Бабенко, О. А. Білоусько, О. П. Єрмак та ін. ; редкол.: М. П. Перепелиця (голов. ред.), О. А. Білоусько, О. М. Петренко, Т. П. Пустовіт. – Вид. друге, перероб., допов. – Полтава, 2012. – С. 198–224.

2013

547. **Вклад міського голови А. Т. Кукуби у відродження та спорудження церковних споруд Полтави в 1990–2006 роках** / О. П. Єрмак // Держава і церква в новітній історії України : зб. наук. ст. за матеріалами IV Всеукр.

- наук. конф. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – С. 179–188.
548. **Дочка свого батька** / О. Єрмак // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2013. – 14 черв. (№ 92–93). – С. 14.
549. **Історіографія Голодомору 1932–1933 роки на Полтавщині (кінець 1980-их – середина 2010-их років)** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 30.
550. **Малоизвестные воспоминания о В. Г. Короленко** / О. П. Єрмак // Наукові записки Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 2. – С. 56–63.
551. **Могила Кузьменко Марії Федорівни** / О. П. Єрмак // Звіт пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Семенівський район. – Полтава, 2013. – С. 258–259.
552. **Могила Черненка Петра Юхимовича** / О. П. Єрмак // Звіт пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Семенівський район. – Полтава, 2013. – С. 36–37.
553. **Пам'ятний знак Петрову Вадимові Івановичу** / О. П. Єрмак // Звіт пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Семенівський район. – Полтава, 2013. – С. 39–40.
554. **Полтава підземна** / О. П. Єрмак // Полтавські історичні студії : ювілейний збірник на пошану Віктора Ревеука / ред. Ю. В. Волошин ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – С. 263–277.
555. **Постать Івана Паскевича в працях полтавських істориків** / О. П. Єрмак // Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 29. – С. 114–119.

-
556. **Родинні зв'язки Леоніда Бразова** / О. П. Єрмак
// Слов'янський збірник : зб. наук. і наук.-публ. праць
/ уклад. Л. Л. Безобразова. – Полтава, 2013. – Вип. 12.
– С. 188–210. – (Слов'янський клуб м. Полтави).
557. **Талановитий керівник і організатор** / О. П. Єрмак
// Петро Кравченко : біобібліогр. покажч. до 60-річчя
від дня народження / упоряд.: М. І. Степаненко,
Л. М. Кравченко, Я. Є. Блоха ; Полтав. нац. пед. ун-т
імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – С. 65–67.

РЕЦЕНЗІЇ НА ПРАЦІ

ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА

1. **Капелюшний В. П.** [Рецензія] / В. П. Капелюшний
// Історична пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-
т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2010. – Вип. 1. –
С. 144–145. – Рец. на кн.: Год Б. В., Єрмак О. П.,
Киридон П. В. Полтавський державний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність
/ Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. –
Полтава : ПДПУ, 2009. – 194 с.
2. **Марочко В.** З історії водопроводу міста Кременчука
[Електронний ресурс] / В. Марочко // Краєзнавство :
наук. журнал / Ін-т історії України. – 2011. – № 4. –
С. 92–93. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/kraeznavstvo/2011_4/13.pdf
3. **Марочко В. І.** [Рецензія] / В. І. Марочко // Історична
пам'ять : наук. зб. / Полтав. нац. пед. ун-т імені
В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – Вип. 1 (25). –
С. 140–141. – Рец на кн.: Єрмак О. П. Історія
водопровідно-каналізаційного господарства міста
Кременчука. – Кременчук : Кременчуцька міська
друкарня, 2010. – 340 с.

**ПУБЛІКАЦІЇ
ПРО ОЛЕКСАНДРА
ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА**

1984

1. **Кабанов В. В.** Проблемы сближения города и деревни : Всесоюз. науч. конф., г. Москва / В. В. Кабанов, Т. В. Привалова // История СССР. – 1984. – № 6. – С. 206–209.

На конференции выступил с докладом А. П. Ермак.

1985

2. **Данилюк Ю. З.** Третя Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства / Ю. З. Данилюк, О. О. Нестуля // Український історичний журнал : наук. журнал. – 1985. – № 2. – С. 154–155.

На конференції досвідом проведення краєзнавчої роботи поділилися викладачі вузів, серед них: Жук В. Н., Самойленко О. П. З доповіддю про історію Чернігівщини виступив канд. іст. наук О. П. Ермак.

1987

3. **Чичкало Б. В.** Из опыта Полтавской областной редколлегии по подготовке тома "Свода памятников истории и культуры" / Б. В. Чичкало // Историко-культурное наследие Полтавщины / ред.: П. Т. Тронько, В. А. Горбик, Ю. З. Данилюк, П. М. Денисовець, И. А. Зязюн, В. Е. Лобурець. – К., 1987. – С. 123–131.

Отмечен вклад педагогического коллектива ПГПИ в работе по составлению "Свода памятников...". Особый вклад в эту работу сделали В. Н. Жук, В. А. Войналович, И. И. Диттан, А. П. Ермак и другие.

1990

4. **Дениско Т.** У пошуках історичної правди / Т. Дениско // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 1990. – 7 лип. (№ 154). – С. 3.

З нагоди 281-ї річниці Полтавської битви в Державному історико-культурному заповіднику "Поле Полтавської битви", відбулась розмова за "круглим столом". У ній узяли участь науковці-історики з Полтавського

педінституту – доценти В. Я. Ревезук, О. П. Єрмак,
О. П. Самойленко, В. Н. Жук.

1991

5. **Головко М.** Жити і пам'ятати / М. Головко // Комсомолець Полтавщини. – 1991. – 6 черв. (№ 67). – С. 4.
Серед науковців, що взяли участь у підготовці збірника "Наш рідний край", були викладачі Полтавського педінституту В. Н. Жук, О. П. Єрмак, В. Я. Ревезук, П. К. Загайко.

1993

6. **Єрмак О.** Полтавське відділення асоціації дослідників "Голод-33" / О. Єрмак // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 1993. – 11 верес. (№ 119). – С. 2.
У наук.-практ. конференції "Слобожанщина: голодомор 1932-1933 рр." у м. Харкові взяли участь доценти Полтавського педагогічного інституту В. А. Войналович, І. І. Діптан, О. П. Єрмак, О. О. Нестуля.

1995

7. **Нестуля О.** Дослідники минувшини / О. Нестуля // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 1995. – 1 лип. (№ 75).
На базі Полтавського державного педінституту відбулася III обласна наукова конференція з історичного краєзнавства, на якій виступили викладачі Полтавського педінституту В. Є. Лобурець, В. А. Войналович, О. П. Єрмак, В. О. Пащенко.

1997

8. **Рясний А.** І спогадали, і пом'янули / А. Рясний // Молода громада. – 1997. – 17-23 січ. – С. 7.
На могилі В. Г. Короленка в день 75-річчя з дня смерті письменника виступили викладачі ПДПІ – Лариса Безобразова, Олександр Єрмак та Анатолій Дяченко .

1998

9. **Лобурець В. Е.** Діяльність Полтавського наукового товариства краєзнавців у 1990–1998 роках / В. Е. Лобурець // Четверта Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства: матеріали до 825-річчя з часу першої літописної згадки м. Полтави та 1100-річчя появи перших поселень на її території / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 1998. – С. 117–125.

Серед краєзнавців багато викладачів ПДПІ – Пащенко В. О., Ревезук В. Я., Єрмак О. П. та інші.

10. **Повертається ім'я Івана Стешенка** // Полтавська думка: обл. щотиж. газета. – 1998. – 3 лип. (№ 27). – С. 2.

У конференції "Іван Стешенко і розвиток національної освітньої системи" взяли участь А. Киридон, О. Єрмак, Р. Гавриш, П. Киридон.

11. **Тема конференції: визвольна війна** // Полтавський вісник: обл. щотиж. газета. – 1998. – 3 лип. (№ 27). – С. 1.

У роботі конференції "Визвольна війна українського народу в середині XVII ст." взяли участь канд. іст. наук О. Єрмак, А. Киридон та І. Діптан.

2005

12. **Артеменко Л.** За що розстріляли директора Кременчуцького водопроводу [Електронний ресурс] / Л. Артеменко // ТелеграфЪ: суспіл.-політ. видання. – Кременчуг, 2005– Режим доступу: http://www.telegraf.in.ua/around/2011/03/20/news_14784.html (дата звернення: 20.03.11). – Назва з екрана.

Про таємницю водоканалу кременчужани дізналися із нещодавно презентованої книги О. П. Єрмака.

2007

13. **Про відзначення державними нагородами України** // Урядовий кур'єр: газета центр. органів виконавчої влади України. – 2007. – 23 січ. (№ 12). – С. 13.

Указ Президента від 18 січня 2007 року №21/2007. Звання "Заслужений діяч науки і техніки України" присвоєно Єрмаку Олександрові Петровичу.

14. **Віценя Л.** У пошуках правди про Голодомор / Л. Віценя // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2007. – 14 берез. (№ 38). – С. 3.

У засіданні "круглого столу" в рамках виставки документів "Розсекречена пам'ять" про події Голодомору 1932-1933 рр. узяв участь канд. іст. наук О. Єрмак.

15. **Асадчев В.** Світло очищення задля майбутнього / В. Асадчев // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2007. – 27 листоп. (№ 182). – С. 2.

Відновленню історичної правди про Голодомор на Полтавщині громада завдячує невтомній праці проф. О. Єрмака, доц. В. Ревегука.

16. **Петрук Наталія** Олександр Єрмак: "Історія – це наука, яка є вчителем життя" / Наталія Петрук // Трудова Полтавщина : громад.-політ. газета. – 2007. – 2 лют. (№ 4). – С. 3–4.

2008

17. **Визначено лауреатів премії імені Самійла Величка** // Вечірня Полтава : загальнодерж. інформ.-політ. вид. – 2008. – 27 серп. (№ 35). – С. 19.

У I номінації премії імені Самійла Величка "Дослідження в галузі історії України і Полтавщини" – присуджено кандидату історичних наук, доценту кафедри історії України ПДПУ імені В. Г. Короленка Олександрові Єрмаку за фундаментальні дослідження теми Голодомору, пам'яток історії та культури, видатних постатей краю.

18. **Віценя Л.** Імена, повернуті з небуття / Л. Віценя // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2008. – 5 груд. (№ 187–188). – С. 19.

На презентації п'ятого тому із серії книг "Реабілітовані історією", серед авторів та упорядників

книги – викладачі ПДПУ Олександр Єрмак, Віктор Ревегук.

2009

19. **Білоусько О. А.** Єрмак Олександр Петрович [Електронний ресурс] / О. А. Білоусько // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : у 12 т. / гол. ред. О. А. Білоусько. – Полтава, 2009. – Т. 12: Релігія і церква. – С. 220. – Режим доступу: <http://history-poltava.org.ua/?p=2853>.
20. **Касьян П.** Олег Бабаєв прочитає книгу о горводоканале от корки до корки [Електронний ресурс] / П. Бабаєв // Полтавщина : інтернет видання. – Текст. дані. – Полтава, 2009– . – Режим доступу: <http://www.poltava.pl.ua/news/8295/> (дата звернення: 16.03.13). – Назва з екрана.

Презентація книги О. П. Єрмака “Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука”.

2010

21. **Лісовський С.** Олександр Єрмак – справжній знавець полтавського краєзнавства / С. Лісовський // Перша полтавська : газета. – 2010. – 8 квіт. (№ 9). – С. 1.

2011

22. **Потоцкая В.** Вековые традиции Кременчугского водоканала – основа и двигатель прогресса / В. Потоцкая // Кремень : кременчуг. щотиж. газета. – 2011. – 24 берез. (№ 12). – С. 4.

В стенах краеведческого музея Кременчуга состоялась презентация исторической монографии Александра Ермака “Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука”.

23. **Чумакова Т.** Літературну премію імені Леоніда Бразова вручено у День української писемності й мови та ювілею земляка / Т. Чумакова // Вечірня Полтава :

загальнодерж. інформ.-політ. вид. – 2011. – 16 листоп. (№ 46). – С. 15.

Авторський колектив ПНПУ Олександр Єрмак, Петро Киридон, Борис Год отримали літературну премію імені Леоніда Бразова за монографію про історію та сучасність ПНПУ.

24. **100-річна історія в одній книзі** // Кременчуцька Панорама. – 2011. – 24 берез. (№ 12).

“Кременчукводоканал” презентував монографії О. Єрмака “Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука”.

2012

25. **Логвиненко Є.** Мистецтва невпинна течія. Визначено лауреатів премії імені Володимира Малика / Є. Логвиненко // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2012. – 14 лют. (№ 23). – С. 3.

Премією імені Володимира Малика нагороджено ректора Полтавського національного педагогічного університету Миколу Івановича Степаненка та викладача ПНПУ імені В. Г. Короленка Єрмака Олександра Петровича.

26. **Петренко І.** Петровський Полтавський кадетський корпус буде врятовано! / І. Петренко // Полтавська думка : обл. щотиж. газета. – 2012. – 18 жовт. (№ 42). – С. 26.

На засіданні громадської організації Полтави "Слов'янський клуб", присвяченому долі кадетського корпусу, виступили: голова клубу, кандидат філологічних наук Л. Безобразова; доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ПНПУ імені В. Г. Короленка Л. Кравченко; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України імені В. Г. Короленка О. Єрмак.

27. **Цебрій В.** "...На Ленінську стипендію за часів мого студентства цілком можна було пристойно жити (Олександр Петрович Єрмак) / В. Цебрій // Слов'янські портрети. На широті Полтави, між меридіанами "Піквікський" та "Грибоедов"... : зб. нарисів / В. В. Цебрій. – Полтава, 2012. – С. 79–84.

Про вченого-історика, викладача Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, члена Слов'янського клубу Єрмака Олександра Петровича.

28. **Нагороди** // Університетський час : газета Полтав. нац. пед. ун-та імені В. Г. Короленка. – 2012. – № 17. – С. 2.

У галузі "Краєзнавство і народна творчість" відзначено історика Олександра Єрмака.

2013

29. **Демиденко Т.** Вірність як життєва позиція: Олександр Петрович Єрмак / Т. Демиденко // Краєзнавство : наук. журнал / Нац. спілка краєзнавців України, Ін-т іст. України. – 2013. – № 4. – С. 86–97.

30. **Лемешко Т.** Історичний музей історичного факультету / Т. Лемешко // Полтавський вісник : обл. щотиж. газета. – 2013. – 29 листоп. (№ 48). – С. 2.

У Полтавському педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, в аудиторії № 45, відкрили історичний музей історичного факультету.

31. **Черпакова Л.** Пролягла доріженька від Полтави до Лубен / Л. Черпакова // Полтавський вісник : обл. щотиж. газета. – 2013. – 8 берез. (№ 10). – С. 5.

Лауреатами премії імені Володимира Малика стали: ректор Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка Микола Іванович Степаненко, викладач ПНПУ Олександр Петрович Єрмак, історик Віра Никанорівна Жук.

2014

32. **Демиденко Т.** Відомий історик-краєзнавець Полтавщини / Т. Демиденко // Край : обл. щомісяч. інформ.-краєзн. газета. – 2014. – № 117 (січ.). – С. 7.

33. **Іщейкін К.** Педагог, історик, публіцист / Костянтин Іщейкін // Зоря Полтавщини : всеукр. громад.-політ. газета. – 2014. – 4 лют. – С. 3.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ О. П. ЄРМАКА

А життя дається тільки раз	485
Академік з Миргородщини	308
Академік із козацького роду	259
Акт Злуки: історіографія питання	241
Анатолій Тихонович Кукоба – народний депутат України	536
Анохіна-Погодіна Єфросинія Михайлівна	309
Антропоцентризм філософсько-педагогічної концепції Г. С. Сковороди	139
М. А. Арандаренко про пам'ятники та пам'ятки Полтавської битви	443
Архівно-слідчі справи як джерело вивчення історії Великої Вітчизняної війни	162
Архівно-слідчі справи як джерело з історії суцільної колективізації сільського господарства та голоду на Полтавщині (1929–1933 рр.)	180
Б абенко Людмила Леонідівна	444
Бандуристе, орле сизий	445
Барлет Дмитро Андрійович	310
Батрачество Української ССР в період построения фундамента социализма (1926–1932)	46
Безсмертя полум'яних літ	195
Боротьба за владу в Україні	122
Борцям за народну справу	243
Будинок вогнеборців	244
Будинок з шістьма меморіальними дошками	260, 537
В період радянської модернізації країни (1929–1941 роки)	196

Вагомий доробок полтавських археологів	261
Василь (Зеленцов Василь Іванович)	446
Великий гетьман-державотворець Богдан Хмельницький в оцінці В. К. Липинського	163
Великий Октябрь на Полтавщині в советской историографии	40
“Великий терор” на Полтавщині	262
Великому землякові	245
Великому письменнику Гоголю – від вдячних земляків	447
Веприцька оборона	380
Взірець українського модерну	263
Вивчення теми "Конституція Пилипа Орлика" на уроці історії в загальноосвітній школі	531
Видатний син полтавської землі	381
Видатний учений – матеріалознавець	382
Використання краєзнавчих матеріалів при вивченні голоду 1946–1947 років	173
Використання краєзнавчої роботи з ленінської тематики у навчально-виховному процесі	43
Випробуванням століттями	246
Виробниче кооперування рибальських промислів на Миколаївщині в 20–30-і роки	78
Від Путивля до Карпат	311
Від школи садівництва до сучасного коледжу	264
Відбудова і розвиток рибного господарства в Україні в 20–30-і роки	140
Віддав життя за Україну	383
Відомий учений-історик і педагог	486
Військовий керівник педінституту (Олексій Сергійович Панкратьєв)	231
Вільховий Юрій Віталійович	448
Він “милозвучну пісню України з грузинською душею поєднав”	487
Вічно живим	488
Вічно живим героям Решетилівщини	449
Вклад архієпископа Феофана Прокоповича у розвиток вітчизняної освіти	181

Вклад міського голови А. Т. Кукоби у відродження та спорудження церковних споруд Полтави в 1990–2006 роках	547
Вода для Кременчука: 1943–1945 рр.	216
Вода для Кременчука	489
Вода для Полтави: до 100-річчя спорудження	208
Водопостачання Кременчука в період Великої Вітчизняної війни (1941–1945 роки)	490
Воїнам-визволителям	265
Волнін Олександр Костянтинівич	312
Вопросы шефства промышленных предприятий над колхозным селом в литературе по истории фабрик и заводов Украинской ССР	61
Вплив голодомору 1932–1933 років на демографічну ситуацію в полтавському селі	141

Г вардійцям-авіаторам	390
Гейбо Петро Іванович	313
Географічне краєзнавство на Полтавщині: історія, сучасний стан, перспективи	142
Героїчна доля генерала	385
Героям-танкістам	266
Гетьманування І. С. Мазепи в оцінці В. Б. Антоновича	93
Гетьманування Івана Мазепи в оцінці Володимира Антоновича	450
Н. В. Гоголь о преподавании истории	56
Н. В. Гоголь об изучении отечественной истории	48
Год Борис Васильович	448
Головна площа Полтави	314
«Голос коммуніста»	63, 94
Громадянське суспільство і створення правового поля освіти в Україні	267 386

Д емографическая перепись 1939 г. как краеведческий источник (на материалах Полтавской области)	64
--	----

П. М. Денисовець про Макаренка і Сухомлинського	491
День Соборності України	182
Держава і церква на Полтавщині за радянської доби	19
Державотворча діяльність М. О. Скрипника в галузі української освіти	197
Деякі аспекти патріотичного виховання молоді в процесі краєзнавчої роботи	247
Деякі аспекти роботи над створенням навчального посібника "Історія Полтавщини"	226
Деякі методи діяльності Ради в справах Російської православної церкви та Ради у справах релігійних культів з ліквідації Української греко-католицької церкви (1945–1947 рр.)	209
Діяльність формувань місцевої протиповітряної оборони Полтави в 1941–1945 роках	198
Дні літератури сільської молоді Чернігівщини	59
До біографії технічного редактора творів В. Г. Короленка (Олександра Імшенецького)	315
До біографії Я. О. Імшенецького	387
До питання про картографічні першоджерела історичної географії Полтавщини	199
До редакції не повернувся	268
До 120-річчя від дня народження М. Вавілова	316
До таємниць підземної Полтавщини	317
До ювілею обранні долі	388
Документи свідчать	164
Документи ЦДАЖР УРСР про здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів на Україні в 1927–1929 рр.	34
Доля болгарських комунарів	143, 452
Доля коханої	183
[Доля людей німецької національності на Україні]	389
Доля медсестри	220
Доля сестер Кривинських	217, 318
Д. І. Дорошенко про історіографію національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького	184

Д. І. Дорошенко про процес українського національного відродження	123
Дослідник історії слов'янського єднання В. І. Пічета	165
Дочка свого батька	548
Духovenство України за даними перепису населення 17 грудня 1926 р.	95

Є диноличные хозяйства в социально-экономической структуре села Украинской ССР в 1933–1937 гг.	49
Екзаменаційні білети для проведення екзаменів у 9-х класах загальноосвітніх навчально-виховних закладів	9
Економічна політика Комуністичної партії і Радянського уряду щодо куркульства на Україні в 1928–1929 роках	35
Енциклопедист мистецтвознавства	492
Етнодемографічний чинник у вітчизняній історії	221

Є на Полтавщині село	390
Єдиний в Україні	391
О. Я. Єфименко про місце І. П. Котляревського в українському національному відродженні	144

Ж иттєвий і творчий шлях А. С. Череваня	319
Життя, віддане рідному краю	392, 538
Жук Віра Никонорівна	393

З досвіду підготовки учителів для ведення історико-краєзнавчої роботи в школі	210
З досвіду читання спецкурсу "Видатні історики України" в школі-гімназії	166
З історії козацьких прізвищ	453
З історії Полтавської духовної семінарії	320
З історії Полтавської семінарії	269
З історії спорудження Кременчуцького міського водопроводу	227

З історії спорудження першого на Полтавщині сільського водопроводу	79
З історії спорудження Полтавського міського водопроводу (до 100-річного ювілею)	200
З історії спорудження Полтавської міської каналізації	211
З історії створення першої в країні хати-лабораторії	44
З когорти класиків нового українського письменства	321
З тавром ворога народу (О. Г. Удовиченко)	96
Завдання та розв'язки Полтавських олімпіад. Історія	10
Заклад, який навчає вчителів	493
Заклади вищої педагогічного освіти в Полтаві у 1918–1933 роках	494
Залюблений у рідний край	322
Запрошення до щастя	495
Збірник матеріалів XV студентської наукової конференції історичного факультету	30
Звітують науковці історичного факультету	270
Звітують студенти-науковці	394
Здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів міста і села в Україні в 1927–1929 роки	2
Здобутки науковців історичного факультету	248, 454
Здобутки науковців факультету	228, 323
Земство і професійна освіта молоді в Полтавській губернії (60–90-і роки XIX ст.)	124
Знайомтесь “Полтавіка”	455
Знак всенародного болю	271
Зодчий з великої літери	496
Зростання впливу соціалістів в Європі	185
І півника замінили на зірки	249
Ідеї українського державотворення в "Історії Русів"	167
Із покоління фронтовиків. До 100-річчя від дня народження М. В. Семиволоса	497
Імшенецький Яків Кіндратович	456
Індустріалізація в Україні у 20–30-і роки	125

Інноваційні технології при створенні навчально-методичного комплексу «Історії Полтавщини»	395
Інноваційні технології при створенні підручників для 6-11 класів загальноосвітніх шкіл «Історія Полтавщини»	396
Інститут, де виховували шляхетних панянок	324
Інтелігент найвищої проби	457
Інтерактивні технології у викладанні історії	232
Історики-науковці звітують	233
Історико-філологічному – 80: минуле і сьогодення	14
“Історична пам’ять”	458
Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство	28
Історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка	25
Історіографія Голодомору 1932–1933 роки на Полтавщині	549
Історіографія історії України	29
Історія водопровідно-каналізаційного господарства міста Кременчука	27
Історія комсомолу Полтавщини	24
Історія обласного державного підприємства "Полтававодоканал"	15
Історія Північної війни у висвітленні Н. Полонської-Василенко	145
Історія Полтавського краю	325
Історія України ХХ століття	7
Історія України ХХ століття : на допомогу учням ХІ кл.	12
Історія України (з найдавніших часів до 1917 року)	11
Использование в вузовской лекции ленинских приёмов работы с фактическим материалом	48
Исторические взгляды В. Г. Короленко	39
Ішла війна народна	272
Й ого ім'я носить кратер на Місяці	326
Його романс знає весь світ	397

Кавалери “Золотої Зірки” землі Полтавщини	498
Карповець Іван Васильович	327
Керманічі регіону	539
Кирило-мефодіївець з Полтавщини (Георгій Андрузький)	328
Кирило-мефодіївець із Полтавщини	329
Кирило-мефодіївець із Полтави	330
Класик українського кобзарства	398
Книга історичної правди	174
Книга про велику трагедію	499
Книга, яку чекали чверть століття	399
Козацький собор	277
Козацькому роду нема переводу	500
Колгоспи.....	97
Колектив Кременчуцького міського водопроводу на початку Великої Вітчизняної війни	532
Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині. 1929–1933	13, 222
Колхозное крестьянство Украинской ССР в период социалистической реконструкции народного хозяйства	47
Композитор із Свинців	460
Комсомольці і молодь Полтавщини в початковий період соціалістичної реконструкції народного господарства (1926–1929 рр.)	5
Комуни сільськогосподарські	98
Конструктор миронівських пшениць	400
Король російського екрана	501
Космічні шляхи Полтавщини	331
Коцегуб Іван Артемович	332
Краєзнавча робота студентів з ленінської тематики	37
Кременчуцька губернська організація КП(б)У	65, 99
Кременчуцький міський водопровід у період тимчасової німецько-фашистської окупації (вересень 1941 – вересень 1943 рр.)	250
Кривинські: Любов та Марія Леопольдівна	333
Культурне будівництво в Україні в 20-і роки	126

Лауреати премії Леоніда Бразова 2008 року	461
Лауреати Полтавської обласної премії імені Леоніда Бразова за 2009 рік	502
Лауреати Полтавської обласної премії імені Леоніда Бразова	540
Ліквідація куркульства як класу	87
Літературна премія – першому міністру	334
Літопис Мгарського монастиря як історичне джерело	212
Лтава, Ігор та хронологія	278
Людина фронтового гарту (Михайло Васильович Семиволос)	234
Людина фронтового гарту Михайло Семи волос	503
Людський оазис	279
Люлька моя череп'яна	462
Магідов Борис Йосипович	66
Маестро співучої Полтави	463
Майбутнє національної науки	218
Макаренко Павло Якович	152, 335
Малинові дзвони давнини	401
Маловідома сторінка війни	186
Маловідома сторінка історії Великої Вітчизняної війни	187
Маловідома сторінка історії страйкової боротьби в Полтаві	201
Малоизвестные воспоминания о В. Г. Короленко	550
Мандрівка у героїчне минуле	464
Мандрівний філософ, втілений у бронзі	280
Маршал трагічної долі	402
Маслик Порфирій Порфирійович	153, 336
Матеріали Державного архіву Полтавської області про демографічні процеси на Полтавщині в 30-ті роки	127
Матеріали переписів населення 1926 і 1939 років як джерело вивчення демографічних утрат від голодомору на Полтавщині.....	128, 251
Машинно-тракторні станції	100

Місцева протиповітряна оборона Полтави в роки Великої Вітчизняної війни	213
Методичні рекомендації до курсу історіографії історії СРСР для студентів четвертого курсу стаціонарної форми навчання	3
Методичні рекомендації працівникам освіти до нового 1997–1998 навчального року	175
Методичні рекомендації щодо написання кваліфікаційних робіт з циклу історичних дисциплін	16
Методологічні засади посібника з історії Полтавщини для учнів VII–XI класів загальноосвітньої середньої школи	154
Микола Вавілов: «Без правди науки не буде правди в суспільстві»	281
Мистецтво слухати музику	337
Митці рідкісного обдарування	465
Міський водопровід у ювілейних урочистостях на честь 200-річчя Полтавської битви	202
Мова населення Полтавщини за матеріалами демографічних переписів 1897, 1926, та 1989 років	129
Мовний склад населення Лівобережної України за матеріалами демографічного перепису 17 грудня 1926 року	130
Могила Героя Соціалістичної Праці М. М. Демченко	339
Могила Героя Соціалістичної Праці І. З. Крупка	338
Могила Героя Соціалістичної Праці П. Л. Харченко	340
Могила Героя Соціалістичної Праці С. М. Харченко	341
Могила Кузьменко Марії Федорівни	551
Могила Черненка Петра Юхимовича	552
Могила Якова Антоновича Федоряки	504
Муранов Матвій Костянтинович	67
На згадку про справи давні	282
На службі у її Величності Музики	403
На сторожі історичної пам'яті	283
На честь вікопомної події	342

Навічно в пам'яті народу	404
Нагорна Тамара Віталіївна	466
Найдавніша споруда міста	284
Нариси історії Полтавської обласної партійної організації	4
Населення і трудові ресурси	146
Населення Переяславщини за даними демографічного перепису 1897 року	101
Населення України	88
Насильницька колективізація сільського господарства в Україні	131
Наука на історичному факультеті	505
Науково-дослідна робота на історичному факультеті	541
Невтомна трудівниця	223
Нелегка доля бути українським письменником	285
Неронович Євген Васильович	68
Неспокій душі, обпаленої війною	506
“Нехай Україна у щасті буя, у тім нагорода і втіха моя ... ”	507
Ні могили, ні хресного знаку	343
Новітня історія України (з 1917 року до наших днів)	8
Новітня історія Полтавщини (І половина ХХ століття)	21
Обласна скарбниця знань	286
Один з багатьох (О. С. Панкратьєв)	188
Один із нескорених	405
Одна з численних жертв (П. Ф. Павлицhev)	102
Одноосібні селянські господарства Вінницької області в період другої п'ятирічки (1933–1937)	81
Окрилений музою	406
Октябрь на Полтавщині в советской историографии	69
Олександрівське реальне училище	287, 407
Онисін Іван Максимович	344
Організація краєзнавчих досліджень, архівознавство, музеєзнавство	345
Организация хозяйственной деятельности в колонии имени М. Горького	62

Оригінал-макет експозиції музею історії Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка	235
Освіта, наука і культура на Полтавщині	408
Особливості номінації та словотворчої структури назв полків і сотень Лівобережної та Правобережної України (XVII ст.)	252
Особливості словотвору ад'єктонімів у літописі Самовидця	168
Останній притулок народного поета	288
Остання куля – для себе	409
Осуществление ленинской политики ограничения и вытеснения капиталистических элементов города и села на Украине в 1927–1929 гг.	1
Оцінка постаті І. Мазепи в "Нарисі історії українського народу" М. С. Грушевського	169
Очерки развития социально-классовой структуры УССР. 1917–1937	6
Павлицев Павло Федорович	346
Палітра його життя	508
Пам'яті видатних полтавців	467
Пам'ятний знак Петрову Вадимові Івановичу	553
Пам'ятний знак-прапор «Універсал»	347
Пам'ятний знак трудової слави – трактор «Універсал»	509
Пам'ятний знак трудової слави – трактор ХТЗ	510
Пам'ятник дівчині-пісні	410
Пам'ятник із загадкою	411
Пам'ятник Луценку Степанові Кузьмовичу	542
Пам'ятник царя – зі сталінської епохи	253
Пам'яткоохоронець	289
Пам'ять загиблих правоохоронців	348
Пам'ять про вас у наших серцях	349
Пам'ять про подвиг народу священна	511
Панкрат'єв Олексій Сергійович	350

Партійні організації на чолі сільських культурно-освітніх установ республіки у боротьбі за ізоляцію куркульства у 1927–1929 рр.	38
Пашенко Володимир Олександрович	468
Передумови трагедії	132
Перепис населення 1920 р. на Поділлі	89
Перепис населення	103
Переяславська рада 1654 року та її місце в історії	230
Перлина Круглої площі	351
Перша Полтавська	290
Перша Полтавська гімназія	351
Перший нарком земельних справ	410
Перший україномовний	291, 353
Перші лауреати Полтавської області премії імені Леоніда Бразова	413
Перші Череванівські читання	292
Підготовка магістрантів у галузі історіографії історії України	236
Підготовка педагогічних кадрів на Полтавщині крізь призму історичного розвитку	414
Підготовка студентів-істориків до роботи в галузі шкільного історичного краєзнавства	203
Підкорювач наукових вершин	512, 533
Підкорювачеві міжпланетних просторів	293
“Пізнай свій край, себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя”	513
Письменник і Полтава	469
Повернення історичної правди	176
Повстання Мартина Пушкаря в оповіді Самійла Величка	470
Поглиблення гуманітарної підготовки школярів через спецкурси з актуальних проблем історії України	170
Подальша доля невідома (Л. Л. Кривинська)	155
Податкова політика Радянської держави щодо селянства України в 1921–1929 рр.	51
Подвижник "Просвіти" (І. І. Ліщина-Мартиненко)	156
Подвижник краєзнавства	415

Подвижниця краєзнавчої справи (Віра Никонорівна Жук)	237
Підготовка студентів історических факультетов к использованию в школе краеведческого материала по ленинской тематике	39
Подих столітньої історії. Полтавський педагогічний університет	31
Поезія – пані гонорова, але йому підкорилася	514
Поетові садиби	294
“Поклонимся великим тем годам”	515
Політика Комуністичної партії щодо залишків капіталістичних елементів на початку реконструктивного періоду	36
Політичні репресії на Полтавщині в 1937–1938 роках	354, 355
Полтава в повісті Леоніда Бразова «Втеча з-під слідства»	516
Полтава пам’ятає “російського Колосса”	416
Полтава підземна	554
Полтавець, якому віддали імператорські почесні	356
Полтавська міська організація Компартії України	104
Полтавська обласна партійна організація на початку Великої Вітчизняної війни	33
Полтавська організація КП(б)У	70
Полтавська радянсько-партійна школа	105
Полтавська трудова колонія ім. М. Горького в документах і матеріалах (1920–1926 рр.)	18, 19
Полтавська школа садівництва	471, 518
Полтавська юність полководця	517
Полтавське відділення асоціації дослідників "Голод-33"	133
Полтавське обласне виробниче об’єднання рибного господарства	106
Полтавський агрокооперативний технікум	107
Полтавський "Водоканал" у період Великої Вітчизняної війни (1941–1945 роки)	214

Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: з історії перших десятиліть діяльності	472
Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: історія і сучасність	26
Полтавський міський "Водоканал" у роки Великої Вітчизняної війни	204
Полтавський міський "Водоканал" в роки окупації	215
Полтавський педінститут в роки Великої Вітчизняної війни та післявоєнний період	519
Полтавський педінститут у 1960–1980-х роках	534
Полтавський педуніверситет на зламі століть	535
Полтавський педуніверситет на зламі століть : науково-дослідницька діяльність	543
Полтавський підпільний губком КП(б)У	71, 108
Полтавський сільськогосподарський радгосп-технікум	109
Полтавський сільськогосподарський технікум по підготовці керівних кадрів колгоспів і радгоспів	110
Полтавський учительський інститут	295, 358
Полтавському педагогічному – 95!	473
Полтавцям німецького походження присвячується	358
Полтавщина в добу НЕПу та радянської модернізації (1921–1936)	254
Полтавщина у голодні 1946–1947 роки	189
Портрет без ретуші	417
Постать Богдана Хмельницького у висвітленні В.К.Липинського	157
Постать Івана Паскевича в працях полтавських істориків	555
Постать поліція-колаборанта періоду тимчасової німецько-фашистської окупації Полтавщини (1941–1943)	359
Поступ українського конституціоналізму	360
Православне духовенство України в середині 20-х років ХХ ст.	147
Преобразование культурно-бытового уклада українського села (1926–1937 гг.)	52

Прізвища нащадків	418
Про героїв справжніх та “підзабутих патріотів”	474
Проблема народної освіти в конституційних актах України (1917–1996 рр.)	190
Проведення перепису населення 1920 р. на Полтавщині	90
Проти шведів і німців воювало село	419
Процес соціалістического переустроїства сільського господарства на Полтавщині в пам'ятниках історії і культури	72
Психолого-педагогічні аспекти методики викладання історіографії історії України	158
Пушкін у Березовому сквері віршами з нами розмовляє	296
П'ятнадцять років життя (І. В. Карповець)	111
Рада агропромислових формувань	112
Радгоспи	113
Реабілітований "диверсант" (Дмитро Барлет)	224
Реабілітовані історією. Полтавська область. Кн. 2.	20
Реабілітовані історією. Полтавська область. Кн. 3.	22
Реабілітовані історією. Полтавська область. Кн. 4.	23
Реабілітовані посмертно (І. А. Коцегуб)	114
Реабілітовані посмертно	177
Реабілітовані посмертно. Кн. 1.	475
Ревенко Яків Никонорович	73
Ремонтно-тракторні станції	115
[Рецензія]	219, 230, 238, 420, 476, 544
Решетилівський район	520
Рибаков Іван Федорович (1889–рік смерті невідомий)	361
Рідне місто у творах Бразова	297
Родина славетних	362
Родинні зв'язки Леоніда Бразова	556
Розвиток охорони здоров'я на Поділлі в період будівництва соціалізму (1921–1937 рр.)	53
Розробка проблем філософії освіти в творчості Феофана Прокоповича	178
Розсекречена пам'ять	363

Роль краеведческой работы по ленинской тематике в воспитании студенческой молодежи	42
Роль краеведческой работы по ленинской тематике в воспитании студентов	44
Садиба на міській околиці	255
Сампсонівська церква	477, 521
Свідки справ героїчних	364
Символ вічності Полтави	365
Символ воїнської звитяги	421
Символ духовних прагнень	366, 422
Символ духовного відродження	298
Символ козацької звитяги	256
Система підготовки студентів-істориків до роботи в галузі шкільного краєзнавства	205
Сільбуди	116
"Сільгосптехніка"	117
Сільське учительство Полтавської області	148
Сільське учительство України в 20–30-і роки	171
Сільські кустарні промисли на Полтавщині в 20-і роки	91
Сільські кустарні промисли Чернігівщини в 20–30 рр.	92
Сітарчук Роман Анатолійович	478
Слава героїв безсмертна	522
Слава кобзаря із Сорочинців	426
«Слава сонцем засіяла»	299
Слово про наставника (Антон Самійловича Черевань)	300
Слово про наставника	301
Слово про генерального конструктора	424
Словотворча структура назв козацьких полків та сотень Лівобережної та Правобережної України	149
Служив Україні далеко від рідної землі	367
Соборність на всі часи	302
Современная советская историография Полтавского сражения	57

Соціальна структура сільського населення Кам'янець-Подільського округу за матеріалами демографічного перепису 1926 р.	83
Соціальна структура сільського населення Чернігівської області на кінець реконструктивного періоду	58
Соціальна структура сільського населення Вінницької області (за матеріалами перепису 1939 р.)	60
Соціальний аспект аграрної російської історії в дослідженнях А. С. Череваня	368
Соціологічний портрет сучасного вчительства (на матеріалах Полтавської області)	150
Социальная структура сельского населения Сумской области в конце 30-х годов	82
Социально-демографическая характеристика населения Лубенщины по материалам переписи 1939 г.	77
Социально-экономические аспекты деятельности сельских организаций ЛКСМУ в период НЭПа (1921–1929 гг.)	80
Співець Посулля Феодосій Роговий	523
Спеціальні історичні дисципліни	369
Співець жаданої свободи	425
Сподвижник Богдана	426
"Справу припинити за відсутністю злочину" (Іван Максимович Онісін)	239
Стан дослідження голоду 1946–1947 років на Полтавщині	427
Стан дослідження Голодомору 1932–1933 років на Полтавщині	479
Стан і перспективи вивчення подій Великої Вітчизняної війни на Полтавщині	159
Становище в сфері культури	134
Становлення і розвиток колгоспної торгівлі в УРСР у роки перших п'ятирічок	74
Столітня історія Полтавського педагогічного університету....	32
Сторінка життєпису священномученика Василя	370

Сторінки з біографії ректора (Дмитро Степанович Нененко)	240
Сторінки козацької доби	428
Сторіччя диво-споруди	429
Страшна ціна	257
Супротив селянства Полтавщини хлібозаготівлям у 1932–1933 роках	241
В. А. Сухомлинский об изучении отечественной истории в средней школе	54
Сучасна демографічна ситуація в Полтавській області	151
Сучасна історіографія голоду 1932–1933 років на Полтавщині	225, 430
Сучасні осередки дослідження історії Полтави	206
Сучасний стан історико-краєзнавчих досліджень на Полтавщині	431
Т абір “остарбайтерів”	371
Табір "остарбайтерів" у Полтаві	372
Такого не було навіть в 30-ті роки	524
Талановитий керівник і організатор	557
Тарнагородський Микола Павлович	75
1917 рік на Полтавщині в оцінці С. М. Мазлаха	191
Творець щита Вітчизни	432
Театральна історія міста над Ворсклою	303
Тим, які повернулися в “чорних тюльпанах”	480
Товариства по спільному обробітку землі	118
Трагедія “східних робітників”	373
Трагічна сторінка історії Полтавщини: Голод 1946–1947 років	172
Трактор ХТЗ (пам’ятник техніки)	545
Тут мешкали музи	304
У пошуках історичних скарбів	433, 481
У пошуках історичних скарбів (Валентин Іванович Посухов)	258
У складі радянської України 1920–1941 рр.	546
У Хатки, до Короленка	305

Увічнений у бронзі і граніті	434
Увічнені у бронзі і граніті	435
Удовиченко Олександр Гаврилович	374
Украдена віра (П. І. Гейбо)	119
Україна в найдавніші часи	192
Україна в період нової економічної політики	135
Українська держава гетьмана П. Скоропадського	136
Українська національно-демократична революція : минуле і майбутнє	193
Українське народознавство в системі шкільної освіти	194
Український клуб – осередок національної культури	306
Український Ціцерон	375
Уславлений художник-передвижник	436
Утвердження сталінського тоталітарного режиму в Україні в 30-і роки	137
Участие рабочих в создании коллективных хозяйств на Украине в 20-е годы	76
Учителі сільських початкових шкіл в Україні у 20-і роки	138
Ф анатичний керманіч шкільної освіти	437
Феофан Прокопович про методологічні проблеми історії	120
Формування місцевої протиповітряної оборони Полтави в 1941–1945 роках	525
Формування національної самосвідомості студентів у процесі вивчення історії історичної науки в Україні	160
Форум краєзнавців	376
Х лібозаготівельна кампанія 1932–1933 рр. на Полтавщині та її особливості	161
Храм мистецтв	482
Хранителям історичної пам'яті	438
Християнська релігія і церква на Полтавщині	483

Ц ентр археологів-ентузіастів	439
Центр єднання нових українських сил	307
Ціна "Великого перелому"	179
Цінне видання	526
Цінний нумізматичний довідник	484
Цінні посібники із всесвітньої історії	207
Ч арівник пензля з Полтавщини	440
Час плине тінню	377
Чесно прожите життя (Є. М. Анохіна-Погодіна)	121
Чудернацькі пам'ятники	378
Ш едевр світової архітектури	527
Шлях до соборності	379
Штрихи до портрета вченого	528
Щ е раз – про українське козацтво	529
Що дало трудящим Полтавщини запровадження нової економічної політики?	84
Э кономическая политика Коммунистической партии и Советского государства в отношении кулачества и особенности её проведення на Украине (1921–1929 гг.)	55
Ю вілейна конференція	441
Я поведу тебе в музей	530
Як відбувався процес формування радянської інтелігенції на Полтавщині в 20–30-ті роки	85
Як здійснювалася колективізація сільського господарства на Полтавщині?	86
"Terra Ukraine"	442

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А лексіюк М. Й.	138
Андрієць В. А.	338, 340, 341
Андрузький Г.	328
Анохіна-Погодіна Є. М.	121, 309
Антонович В. Б.	93, 450
Арандаренко М. А.	443
Артеменко Л.	572
Б абенко Л. Л.	20, 22, 23, 444, 539, 546
Бадзьо Ю.	128
Байбара Т. М.	138
Бака М. В.	185, 191
Барлет Д. А.	224, 310
Безобразова Л. Л.	14, 274, 413, 418, 453, 461, 464, 469, 502, 516, 540, 556
Білик Н. І.	312, 361, 472
Білоусько О. А.	7, 8, 11, 12, 21, 24, 192, 230, 235, 309, 310, 313, 327, 332, 333, 335, 336, 344, 346, 350, 374, 395, 396, 408, 444, 446, 448, 451, 456, 458, 466, 468, 476, 478, 483, 539, 546, 579
Блоха Я. Є.	557
Борщенко Ю. В.	20, 22, 23
Бразов Л. П.	297, 413, 461, 502, 516, 540, 556
Булава Л. М.	25, 142, 146
Бульба С. С.	193
В авілов М. І.	281, 316
Вакуленко Н. А.	138
Валько Л. В.	230
Василій (Зеленцов Василь Іванович)	370, 446
Величко Самійло	470
Вільховий Ю. В.	194, 448, 528
Віцєня Л.	574, 578
Вовк Я. Г.	95

Войналович В. А.	17, 96, 102, 111, 114, 119, 121, 141, 483
Волнін О. К.	312
Волошин Ю. В.	25, 483, 554
Волошко Л. С.	4
Г ейбо П. І.	119, 313
Гоголь М. В.	48, 56, 447
Год Б. В.	14, 16, 26, 198, 208, 209, 213, 414, 451, 494, 519, 528, 534, 535, 543, 559
Головко М.	565
Гончаренко С. В.	4
Горбик В. А.	72
Горобець І. Ю.	4
Григор'єва Т. Ф.	89
Д анилюк Ю. З.	72, 562
Демиденко Т.	591
Демченко М. М.	339
Денисенко В. М.	24
Дениско Т.	564
Денисовець П. М.	35, 39, 42, 45, 51, 55, 491
Денисовець М. В.	491
Дорошенко Д. І.	123, 184
Є вдокимова І. В.	174, 180
Єрмолаєва А. О.	28, 29
Єфименко О. Я.	144
Ж ук В. Н.	62, 85, 237, 389, 393
З язюн І. А.	18, 19
І мшенецький О.	315
Імшенецький Я. О.	387
Імшенецький Я. К.	456
К абанов В. В.	561
Калакура Я.	546
Капелюшний В. П.	558
Карповець І. В.	111, 327
Касьян П.	580

Киридон П. В.	23, 535, 543, 559
Клепо С. Ф.	312, 361
Кондуфор Ю. Ю.	87
Короленко В. Г.	41, 220, 550
Коротенко В. В.	13, 179
Котляревський І. П.	144
Коцегуб І. А.	114, 332
Кравченко Л. М.	31, 32, 557
Кравченко П. А.	146, 557
Крамущенко Л. В.	18, 19
Кривинські (Любов та Марія)	155, 217, 318, 333
Крупко І. З.	338
Кудряцький А. В.	94, 97–100, 103–110, 112, 113, 115–118
Кузьменко М. Ф.	551
Кукоба А. Т.	536, 547
Кульчицький С. В.	6, 189
Курас І. Ф.	63, 65-68, 70, 71, 73, 75
Л аврик Г. В.	190, 194, 240
Лахно В. І.	345, 369
Лемешко Т.	589
Липинський В. К.	157, 163
Лісовський С.	581
Ліщина-Мартиненко І. І.	156
Лобурець В. Є.	95, 171, 344, 569
Логвиненко Є.	585
Лозина Ю. М.	230
Луценко С. К.	542
М агдик О. О.	12, 192
Магідов Б. Й.	66
Мазепа І. С.	96, 169, 450
Мазлаха С. М.	191
Макаренко А. С.	54, 62, 491
Макаренко П. Я.	152, 335
Марочко В. І.	559, 560

Маслик П. П.	153, 336
Матвієнко П. І.	312, 361
Митрофанов О.	183
Мокляк Л. М.	13, 179
Мокляк В. О.	347, 476, 504, 509, 511, 520, 542
Муранов М. К.	67
Нагорна Т. В.	466
Нагорний В. В.	368, 470
Нененко Д. С.	240
Неронович Є. В.	68
Нестуля О. О.	13, 17, 22, 23, 156, 179, 562, 567
Ніколашина Т. І.	252
Онiсiн І. М.	239, 344
Орлик Пилип	531
Орлов В. М.	28, 29
Павлицев П. Ф.	102, 346
Панкратова А. М.	76
Панкратьев О. С.	188, 231, 350
Паскевич І. Ф.	555
Пащенко В. О.	95, 130, 187, 195, 196, 202, 207, 214, 217, 219, 221, 223, 224, 230, 235, 238, 468, 512
Передерій Ж. І.	84, 86
Петренко І.	586
Петров В. І.	553
Петрук Н.	576
Пічета В. І.	165
Полонська-Василенко Н. Д.	145
Посухов В. І.	258, 433
Потехіна І. О.	230
Потоцкая В.	582
Привалова Т. В.	561
Прокопович Ф.	120, 178, 181
Пушкар Мартин	470
Радько П. Г.	544
Ревергук В. Я.	21, 69, 554

Ревенко Я. Н.	75
Рибаков І. Ф.	361
Рибалко І. К.	6
Роговий Ф.	523
Рясний А.	568
С емиволос М. В.	234, 497, 503
Сітарчук Р. А.	478, 533
Сковорода Г. С.	138
Скоропадський П.	136
Скрипник М. О.	197
Снігуренко В. М.	13, 129, 149, 168, 179, 181, 212, 252, 297, 413, 418, 453, 461, 469, 502, 516, 540
Степаненко М. І.	31, 32, 130, 146, 472, 512, 557
Сухомлинский В. О.	54, 491
Т арасевич Н. М.	18, 19
Тарнагородський М. П.	75
Тронько П. Т.	72, 96, 102, 111, 114, 119, 121
Турченко Ф. Г.	6
У довиченко О. Г.	96, 374
Ф едоряка Я. А.	504
Х арченко П. М.	340
Харченко С. М.	341
Хмельницький Б.	157, 163, 184
Хоменко Н. В.	14
Ц ебрій В.	587
Черевань А. С.	300, 319, 368
Черненко П. Ю.	552
Черпакова Л.	560
Чумакова Т.	583
Ш евченко О. А.	124
Ю рас І. І.	139
Ющук І.	128

ЗМІСТ

<i>Степаненко М. І.</i> Щедро вродило на історичній ниві Олександра Єрмака.....	5
--	---

СЛОВО ПРО НАУКОВЦЯ, ПЕДАГОГА

<i>Сітарчук Р. А.</i> Шанований колега	8
<i>Год Б. В.</i> Його покликання – пошук	10
<i>Кленко С. Ф.</i> Історик найнеобхіднішого.....	20
<i>Кравченко П. А.</i> Єдність академізму історичної науки з талантом педагога	26
<i>Марочко В.</i> Слуга науки.....	32
<i>Білоусько О. А.</i> Знаний дослідник минулого Полтавщини.....	33
<i>Бульба С. С.</i> Приклад високого професіоналізму й патріотизму	36
<i>Якименко М. А.</i> Роки студентські	41
<i>Демиденко Т. П.</i> Знайомі сорок років.....	44
<i>Безобразова Л.</i> Могутній Єрмак	49
<i>Бака М. В.</i> Антипод (Історикові О. Єрмаку).....	54

Основні дати життя та діяльності Олександра Петровича Єрмака	55
Нагороди та відзнаки Олександра Петровича Єрмака.....	63

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ

ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА ЄРМАКА	67
Рецензії на праці О. П. Єрмака.....	140
Публікації про Олександра Петровича Єрмака.....	141
Алфавітний покажчик праць О. П. Єрмака.....	149
Іменний покажчик	170

Наукове видання

Серія "Науковці університету"

**ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ
ЄРМАК**

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ
ПОКАЖЧИК**

Науковий редактор – *Р. А. Сітарчук*
Художньо-технічний редактор – *О. М. Болюх*
Комп'ютерна верстка та дизайн – *О. М. Нарижна, Л. Б. Косогова*

Здано до друку 25.02.2014 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 10,35. Обл.-вид. арк. 5,98.
Наклад 60 прим. Зам. № 13.

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка
вул. Остроградського, 2, Полтава, 36003

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3817 від 01.07.2010 р.